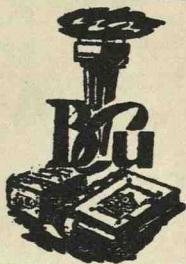

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

Cota *60628 Sublit*

Inventar *526769*

Bibli

Bib

Cota

Inver

134
NO
Casel de Documente și Cenz. 656
PAGINI ALESE

SERIE NOUĂ

No. 8-9

983/82
B. PETRICEICU-HASDEU

RĂZVAN ȘI VIDRA

POEMĂ DRAMATICĂ ÎN CINCI CÂNTURI

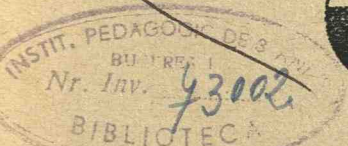
~~Institutul Pedagogic de 3 ani Buc.~~

~~BIBLIOTECA~~

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ

DE

ION PILLAT

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

60628 Sublet
526769

RC 252/02
60 628 Sublet

B.C.U. Bucuresti

C526769

RECITIND „RĂZVAN ȘI VIDRA“

Opera atât de vastă și de diversă a lui B. P. Hasdeu cuprinde aproape toate preocupările de ordin literar, cultural și științific care au frământat epoca formării României de ieri. Dela poezie până la lucrări de pură erudiție, dela istorie până la folklor, dela teatru până la proza filozofică, polemică sau satirică, Hasdeu a încercat toate genurile și puternica sa personalitate în toate și-a lăsat-o cu o autentică și sigură pecete.

Era deci fatal ca o parte însemnată din această operă prea legată de ideologia timpului, prea romantică și temerară în construcții, prea pătimașă și puțin obiectivă în ipoteze, să se surpe cu vremea lăsând cititorului de azi mai mult impresia marelui temperament de artist care a visat-o decât aceea a unei realizări temeinice.

De fapt din toată opera lui imensă, care a suscitat admirația și invidia contemporanilor, nu mai trăiesc astăzi (cu excepția aceluși model de editare de texte, care rămâne *Cuvinte din Bătrâni*) decât două cărți, de poezie amândouă; o dramă în proză: viața „romanțată” a lui *Ion Vodă cel Cumplit*, o tragedie în versuri: *Răzvan și Vidra*.

Nu e o întâmplare ca amândouă capodoperile lui Hasdeu să ne înfățișeze, în centrul unei acțiuni deosebit de tragice, caractere de eroi luate trecutului nostru. În ele autorul putea astfel pe de o parte să-și dea frâu liber temperamentului său pasionat și dramatic (care aici îl servește pe cât îl deservește în lu-

crările sale științifice), și pe de alta, folosindu-se de întinse cunoștințe istorice, să se lase furat de o imaginație viguroasă lucrând în contraste de alb și negru, de bine și rău, de personaje simpatice și odioase, după cel mai acurat șablon al literaturii romantice.

Răzvan și Vidra are deci o importanță îndoită și ca valoare absolută în complexul operei lui Hasdeu și ca valoare relativă în dezvoltarea teatrului românesc. Capodopera autorului e în același timp întâia noastră tragedie în versuri, demnă de acest nume.

Inspirându-se de vasta frescă istorică din drama rusească a lui Pușkin: „Boris Godunov” și de teatrul romantic francez al lui Victor Hugo (care la rândul lor urmau modelul tragediilor lui Shakespeare), Hasdeu s'a încercat să ne dea în *Răzvan și Vidra* un prototip de dramă neaoș românească, ieșită din realitățile adânci ale trecutului și ale sufletului nostru etnic.

De aci și îndoitul caracter ce lovește dela început chiar pe cititorul neprevenit: caracterul romantic și caracterul realist al unei opere profund dramatică și unitară în acțiune, dar extrem de complexă totdeauna prin numeroasele elemente care o compun.

Intr'adevăr Hasdeu în *Răzvan și Vidra* împletește și dezvoltă concomitent, dar totuși strâns unite în jurul protagoniștilor piesei, nu una ci mai multe drame.

Avem în primul loc o *piesă istorică* și Hasdeu — cum ne-o arată în Prefața dela ediția din 1867, prefață care, deși suprimată mai târziu, am socotit bine s'o reproducem pentru luminarea cititorului — ne spune că a urmărit „două preocupățiuni de o potrivă de importante: istoria epocii în genere și istoria lui Răzvan în parte.” De aceea autorul a ales ca epocă una din cele mai tragice din istoria Moldovei, sfârșitul veacului al XVI-lea, și ca erou principal figura deosebit de dramatică a lui Răzvan, robul țigan, haiducul de codru, surghiunitul printre străini, căpitanul „con-

dotier" din oastea polonă, ajuns până pe tronul domnesc ca să se prăbușească apoi, subit și sângeros în moarte.

Pe această piesă istorică Hasdeu altoește o *dramă patriotică*, drama românului înstrăinat fără voia lui, care duce dorul năprasnic al Moldovei mult iubite a cărei graniță începe la Nistru (să nu uităm că Hasdeu se născuse în Basarabia cotropită și își petrecuse o mare parte din viață în Rusia) precum reiese în Cântul IV din tot începutul, cu întreitul dor : de brazdă și de răzășie al Răzeșului, de codru verde al lui Vulpoi, de toată țara a lui Răzvan. La acest dor nostalgic se adaogă visul de ambiție patriotică pentru viitor al Vidrei — care aci vorbește, cam anacronic, ca un patriot român din 1848 :

„Omul ce-și iubește țara cu adevăratul dor,
Nu-i pasă de lutul țarei, ci de-al țării viitor“.

Și tot Vidra (în Cântul V) îi spune profetic lui Răzvan devenit Domn al Moldovei :

Tu să legi într'o cunună toate țările române,
Incă de la Marea Neagră pân' la falnicul Carpat
Să nu domnești ca un Vodă, ci ca Răzvan împărat.

Dar dramei istorice și patriotice corespunde o *tragedie dublă* : *socială și psihologică totdeodată*, provenită din îndoitul conflict dintre oameni porniți din clase sociale diferite și dintre caracterele deosebite cu care acești oameni sunt înzestrați. Tragedia socială culminează într'o tragedie lăuntrică și umană pentru Răzvan : născut țigan, dar cu un caracter înfocat, generos, eroic și impresionabil", cum îl caracterizează atât de bine Hașdeu, Răzvan suferă de această naștere umilitoare, care nu se poate șterge nici chiar în ochii iubitei sale Vidra sau al bătrânului milog Tănase.

Nu spune oare Tănase, aflând urcarea binefăcătorului său pe scaunul lui Ștefan Vodă :

Faci rău !... ... Apoi bine nu se cade ori-și-cui
A șede pe scaunul Țărei...

În clipa însăși a înălțării sale, acest *ori-și-cui* ce dureros trebuie să fi sunat în urechile eroului, venind dela un om gata să-și dea viața pentru el, dar care nu poate să stimeze pe un țigan ...chiar când îl chiamă Răzvan și e Domnul țării !

Hasdeu în conflictul social, care desparte în tot decursul dramei poporul de boeri, ia hotărît partea norodului. Toți reprezentanții nobilimii, cu excepția nepoatei lui Moțoc printre pământeni, și a Hatmanului leșesc printre aristocrații poloni, sunt descriși în colorii întunecate sau ridiculizați. Dintre aceștia „caracterul avar și laș” al lui Sbierea, boer de sânge, se opune în contrast violent și cu puternic relief mărinimiei și vitejiei „țiganului” Răzvan. In Sbierea — acest Harpagon românesc și acest precursor al lui Hagi Tudose — Hasdeu a reușit să ne dea monstruosul portret al unui om condus numai și numai de o singură dorință a tot stăpânitoare : setea de arginți. El ne arată înspăimântătoarele ravagii și caraghioasele urmări a patimei sale în viața și acțiunile avarului, precum ne desvăluște sufletul răscolit și pustiit de ambiția măririi și de setea gloriei a Vidrei. Și Sbierea și Vidra sunt personajii simple, adică a căror acțiuni se pot prevedea dinainte, căci și unul și altul sunt stăpâniți de o pasiune dominantă.

Nu la fel se comportă Răzvan, al cărui caracter e mai complex, mai nehotărît și mai influențabil. De aci și puterea aproape virilă pe care o exercită Vidra asupra lui. Fecioara cu voință virilă, femeea-bărbat, pe care a mai cântat-o Hasdeu în balada *Magda lui Arbore*, e o creație originală și nouă în literatura română. E caracteristic că neînfrântul curaj al Vidrei

nu se frânge decât în clipa când simte că va deveni mamă. Sentimentul maternității o redă sexului ei adevărat.

Din această prea scurtă analiză ne dăm totuși seamă cât de interesante și variate probleme suscită o citire, chiar fugară, a piesei lui Hasdeu.

Una din probleme e și tratarea pe scenă a sentimentelor mulțimii, al omului colectiv. Ca și în „Boris Godunov” al lui Pușkin, Hasdeu reușește să soluționeze satisfăcător, și credem noi pentru prima oară în teatrul românesc, această problemă, prin diferențierea mulțimei în tipuri anonime, dar destul de individualizate ca să trăiască fiecare în parte și toate în bloc, purtând un simplu număr de ordine, de pildă : Târgovețul I, II, III sau Ostașul I, II, III etc.

Altă problemă soluționată fericit de Hasdeu e amestecul pe care îl face autorul între elementul tragic și elementul comic în decursul acțiunii dramatice. Acțiunea precumpănitor tragică și care ar putea, prin prea marea tensiune cerută spectatorului, să obosească sau să devie monotonă prin repetirea unei aceeaș stări sufletești, prin faptul unor reușite și neașteptate intervenții de natură să provoace râsul (a lui Sbierea sau a lui Vulpoi și Răzeșul bunăoară) nu riscă niciodată să cadă în tipic sec și în șablon.

În fine, o problemă interesantă se prezintă și în felul cum a reușit să integreze Hasdeu în drama sa elementele etnice proprii poporului nostru. Aci stă latura folkloristică a piesei cum o vedem în urătura populară din actul din urmă sau în atâtea alte pasagii.

Tot o problemă frumos soluționată e și partea pur literară a poemului. Limba și versul în care ni se prezintă după aproape trei sferturi de veac dela apariție au păstrat — pe lângă unele poticniri firești stadiului de-atunci al versificației române și pe lângă unele expresii astăzi perimate — o neașteptată vigoare și prospețime.

Versul e colorat, pregnant, bărbătesc și pururi dramatic și viu. Hasdeu a reușit mai totdeauna să evite tiradele mari, monoloagele obositoare. Dialogul se urmează încordat. Versul se frânge firesc. Graiul e neaoș românesc, luat adesea din cronicari și uneori cu frumoase expresii arhaice, adecvate epocii.

Astfel piesa lui Hasdeu, scrisă înaintea lui Eminescu și pe când Alecsandri abia începuse să-și compună „Pastelurile”, păstrează o deosebită valoare poetică și literară pe lângă importanța sa dramatică evidențiată și azi prin succesele pe care le culege neconținut pe scena Teatrului Național.

Ediția noastră urmează textul ediției din 1867.

Ion Pillat

NOTIȚĂ BIOGRAFICĂ ȘI BIBLIOGRAFICĂ

Viața. Bogdan Petriceicu Hasdeu s'a născut în 1836 la Cristinești (jud. Hotin) dintr'o veche familie de boeri moldoveni, fiind fiul naționalistului și savantului Alexandru Hasdeu. Studiile le-a făcut la universitatea din Harkov și a servit chiar în armata rusă având gradul de sublocotenent. În 1856 a trebuit să părăsească Rusia din cauza ideilor sale liberale, stabilindu-se mai întâiu ca magistrat la Cahul și apoi ca bibliotecar și profesor de istorie la Iași (1858). Mai târziu a trecut în București unde a fost numit director general al Arhivelor Statului (1878) și profesor universitar de filologie comparată la Facultatea de Litere. Hasdeu a fost membru al Academiei Române și membru corespondent al mai multor Academii streine, dobândindu-și, prin publicările sale de specialitate, un renume european.

Bărbat de o erudiție vastă și înzestrat de la natură cu intuiții aproape geniale, dispunând de cunoștințe neobișnuite în toate domeniile, dotat de un spirit vioiu, pătrunzător și ascuțit, Hasdeu a avut un temperament de luptător. Pamfletar redutabil prin calitatea necruțătoarei sale ironii, mare satiric, a fost — lucru rar — în acelaș timp un suflet cald și vibrant, un naționalist înfocat, un părinte duios, care a cântat mișcător pe fiica sa *Iulia*, poeta precoce cu excepționale daruri intelectuale, moartă la 19 ani.

Hasdeu a avut o activitate multiplă. A fost deputat. A redactat ziare politice și reviste literare : *Din Moldova* (1862), *Traian* (1869), *Columna lui Traian* (1870 — 1877) și *Revista Nouă* (1887—1895) pe care a înființat-o. A scos reviste umoristice și satirice : *Aghiușă* (1864) și *Satirul* (1866).

Dar activitatea lui principală a consacrat-o literaturii, istoriei și filologiei. Hasdeu a scris enorm. Spirit iubitor de concepții vaste și de ipoteze îndrăznețe, el a început multe opere, dar nu le-a dus până la sfârșit. După moartea fiicei sale s'a ocupat intens de spiri-tism. A murit retras în castelul său de la Câmpina în 1907.

Opera. Nu vom indica aici de cât scrierile principale ale lui Hasdeu. Ca poet, pe lângă un volum de *Poezii*, publică în 1867: *Răzvan și Vidra*. Ca istoric, prima sa operă de valoare este monografia asupra lui *Ion Vodă Cel Cumplit* (1865); *Arhiva istorică a României* (culegere de isvoare interne și străine relative la istoria Țării) (4 vol.) și mai ales *Istoria Critică a Românilor*, serioasă încercare de istorie științifică, din care au apărut numai tomurile I și II (1873—1875). Ca filolog a lăsat două lucrări mari: *Cuvente den bătrâni* (1878—1879) (3 tomuri), în care studiază limba documentelor din secolul XVI și cărțile poporane, și *Etymologicum Magnum Romaniae*, (1887—1897), dicționarul limbii române, conceput pe un plan prea mare și părăsit după apariția a 4 volume (până la litera *b*). Ca mistic în domeniul *spiritismului* a scris, în 1892 *Sic Cogito* (Ce e viața? Ce e moartea? Ce e sufletul?)

Opera atât de vastă și de risipită a lui Hasdeu mai cuprinde pe lângă: *romane, nuvele, drame, comedii și satire, multe studii, articole și poezii* rămase prin, revistele vremii.

PREFAȚA AUTORULUI LA EDIȚIA DIN 1867

Această dramă este sau cel puțin ași fi dorit să fie, o producere literară, psihologică și istorică. Din punctul de vedere literar, am avut a mă lupta cu dificultatea versificațiunei sporită astă dată prin o altă dificultate și mai mare, anume aceea de a scri în limba românească din sec. XVI, fără neologisme și fără inversiuni moderne. În privința psihologică, mă îngreuia varietatea caracterelor, ce le introdusei în cadrul dramei mele : caracterul infocat, generos eroic și impresionabil al lui Răzvan ; caracterul ambițios, imperativ și orgolios al Vidrei ; caracterul avar și laș al lui Sbierea ; două caractere de țăran românesc, personificate în Moș Tănase și Răzeșul ; în fine, nu știu dacă am reușit, dar intenția mea a fost de-a da fiecărui personagiu, chiar și dintre cele mai secundare, câte o nuanță proprie și obiectivă. În fine în privința istorică, avui în vedere două preocupățiuni de o potrivă importante : istoria epocii în genere, și istoria lui Răzvan în parte.

Din cronicarii noștri știm numai atâta, că finitul secolului XVI a fost unul din perioadele cele mai oligarhice din analele României. Această luptă de ură între boeri și popor, între cei avuți și cei săraci, între cei apăsați și cei ce apăseau, eu m'am încercat a o face pe cât se putea mai plastică în actele I și II. În zadar ar voi cineva să mă acuze de aluziuni la actualitate : mai repet o dată, eu am voit a depinge

aristocrația și democrația românească din sec. XVI, iar nici de cum mârâiturile partidelor de astăzi.

Afară de aceasta, pentru a completa tabloul istoric al epocii, am găsit loc de a schița unele instituțiuni și obiceiuri, neatrinse de cronicarii noștri, dar conservate din întâmplare, în documente, în legislații sau în tradițiuni. Cât privește istoria lui Răzvan în special, răposatul Bălcescu scrisese în România Literară o biografie foarte erudită a acestui brav aliat a lui Mihai. I-a scăpat însă din vedere două împrejurări destul de interesante; anume întâi că, mama lui Răzvan fusese Româncă; și al doilea, că Răzvan a fost pe lângă Aron-vodă nu agă, ci hatman, după mărturia lui Miron Costin. În sfârșit mă vor întreba unii: de ce n'am lăsat pe Răzvan să domnească cinci luni, precum a domnit în realitate? și de ce nu i-am permis a muri în țeapă? Răspunsul e lesne de făcut. Pe de o parte într'o dramă cinci luni este un singur moment, iar pe de altă parte nimic nu poate fi mai puțin dramatic de cât o țeapă. Istoria ne spune în bloc că Răzvan domni foarte puțin și muri într'un mod tragic în urma unei bătălii cu invazia polonă; ei bine! opera mea nu contrazice de loc aceste două fapte sintetice!

CĂNTUL I

UN ROB PENTRU UN GALBEN

In Moldova au cei mici despre cei mari acest obicei de pier fără județ, fără vină, și fără samă Singuri cei mari judecători, singuri părși și singuri plinitori legii. Și de acest obicei Moldova nu scapă.

URECHIA, sub anul 1564

F E Ţ E L E :

RĂZVAN, țigan desrobit
SBIEREA, boer bătrân
TÂNASE, cerșetor
BAȘOTĂ, mare vătăf
DASCĂLUL
TÂRGOVEAȚA I
TÂRGOVEAȚA II
TÂRGOVEAȚA III

TÂRGOVEAȚA IV
TÂRGOVEȚUL I
TÂRGOVEȚUL II
TÂRGOVEȚUL III
FATA I
FATA II
SLUJITORII dela vătăfie

O piață în Iași, în fund o biserică, mai încoace o piatră, în lături case.

Tănase (șezând pe piatră).

Miluește-mă, jupâne ! Dumnezeu va da 'nzecit
Sufletelor ce se 'ndură de-un sârman nenorocit !

Sbierea (oprindu-se în drum).

Cum ? ce spui ? la sută mia ? O camătă minunată !
De-ar fi astfel, toată starea-mi eu ți-ași da-o chiar
[îndată...

Să știi însă că dând una, n'o mai vezi, n'o mai găsești.

Tănase (*sculându-se*).

Miluește-mă, jupâne, cu ce singur socotești !

Ș'un bănuț o să-mi ajungă... Iată de trei zile'n gură

N'am luat un pic de pâine, n'am avut o fărămătură.

Sbierea. De trei zile? Ce minciună !.. Ș'apoi cine-i

[vinovat?

Pentru mine e tot una, de-ai mâncat sau n'ai mâncat.

Un bănuț ! Cum nu ! e lesne !.. Bănișorii nu s'aruncă,

Decât cerșetor, mai bine ia toporul și la muncă.

(*Răzvan se arată în fund, și se oprește din dosul lui Sbierea*).

Tănase. Vai, jupâne ! vai, jupâne !.. Nu cerșește un

[Român,

Nu cerșește cât mai are un pai de nădejde 'n sân !

Nici eu nu cerșeam, jupâne, pe cât aveam vitișoare,

Ș'un pământ cât trage plugul, ș'o prispuliță la soare ;

Dar vecinii, din rea pismă, la judecată m'au tras,

Ș'acum iată-mă-s, jupâne, gol pe poduri am rămas !..

Copilașii plâng de foame...

Sbierea. Copilașii !.. Vrea să zică

Tu ești un nebun de frunte ? După ce n'ai chiar nimică

Te mai apuci de prăsilă... Auzi ! Ii trebui copii !

Un neam de netoți... Dă-mi pace ! Ducă-se pe la pustii !

Tănase (*așezându-se*).

Of, of, of !.. Și tu, jupâne, o să dai de vreo ispită !

(*Sbierea face trei cruci mari de 'naintea bisericii*

și se depărtează, fără a băga de seamă că i-a căzut

o pungă din chimir).

Răzvan. Așa cruci evlavioase, așa față răstignită,

Așa 'nchinăciuni plecate, până la brâu și mai jos

Nu făcea nici sfântul Petre, nici însuși Domnul

[Hristos !

Bre ! Jupânul ăsta crede că drept la rai o să meargă ;

Pe când dracii după dânsul cu limba scoasă aleargă !..

(*Face câțiva pași și ridică de jos punga*).

Aoleu ! O punguliță !.. Ba-i un săculeț cam greu !..

Il va fi pierdut boerul cel cu zor de Dumnezeu...

Măi, oprește-te, jupâne !.. Stăi, jupâne, de m'ascultă.

Sbierea (din afară)

La naiba ! Ți-am spus odată că nu-mi place vorba
[multă !

Un singur pas nu poți face fără să dai de vr'un calic !
Fugi ! N'am bani ! Nu am groșită ! N'am nimic, ni-
[mic, nimic !

Răzvan. Nimic n'are sărăcuțul ! Așa zice !.. Prin urmare.
Omul neputând să piardă tocmai lucrul ce nu-l are,
Punga nu-i a lui. Atuncea... fie dar a cui o vrea.
De vreme ce toată lumea mi se leapădă de ea...
(Numără : unu... cinci... opt...)

Douăzeci, și toți cu găuri ! Parc'ar fi să-mi pove-
[tiască

Cum se desmierdau, sărmanii, în salba sărbătorească,
Pe-un grumaz de țărăncuță, grăsuliu și răsfățat,
Pân'ce ghiara ciocoimii din carne i-au înhățat !..
De-ar avea banii o limbă, lucrurile ce ni-ar spune
Pe mulți albi i-ar face negri, ca cel mai negru tăciune..
Nu ! Eu nu vreau astă pungă !.. Și chiar foame de
[mi-ar fi.

Pâinea astfel cumpărată mă tem că m'ar otrăvi !..
Moșule !

Tănase. Ce vrei ?

Răzvan. Jupânul nu ți-a dat lescae frântă ?

Uite ! eu îți dau o pungă... Scoală, moșule, și cântă !

Tănase. Dela un Țigan pomană ?

Răzvan. Deci ! Și totuș pe boer,

De-ți da o scârbă de-aramă, tu l-ai fi urcat în cer ?

Tănase. E Român, ori-cum...

Răzvan. Jupânul e Român ? Vai ce ocară !

Te 'nșeli, moșule ! El este piatră, lemn, strigoi sau
fiară,

Dar numai Român nu-l chiamă, că mult mai Român
[sunt eu !..

Nu căta că-ți pare sarbăd și pârlit obrazul meu,
Că nici noaptea nu-i bălană, dar pământul odihnește ;
Că și pâinea de secară este neagră, dar hrănește !

Ș'apoi, moșule, eu unul nu-s Țigan de rând, mă jur,
Nu, nu, crede-mă. In pieptu-mi bate suflet de vultur.
Măculița fu Româncă...

Tănase. Moldoveancă ?

Răzvan. Se 'nțelege.

Tănase. Moldoveancă ? Ce-auz, Doamne ! Dar asta-i o
[făr'delege ;

Unde s'a 'aflat
Că s'a 'mpreunat
Corbi cu turturele,
Șerpi cu floricele,
Urși cu căprioare
Și norii cu soare?...

O porumbiță să 'ndure un bărbat cioroi...

Răzvan. Taci, măi ;
Că simțesc cum intră 'n mine șaptezeci de năbădăi !..
N'atinge țărâna mamei, că nu mai știu ce-o să fie !
Mi se'ntâmplă multe pozne când sunt cuprins de
[mânie.

Eu nu's Țigan... ți-am mai spus-o !... Nu mă mai tot
[zăpăci !...

Mai pe scurt, n'a, iată banii !.. Pleacă dracului d'aci !
Tănase. Dela un șerb nu voi cere, nu voi lua niciodată
Ursita-mi e neferice, dar a ta-i chiar blestemată.

De mi-ar fi să mor de foame, mâna mea n'o voi păta,
Primind milă dintr'o mână, care... nici ea nu-i a ta !

Răzvan. Eu șerb ? dar bată-te focul, mitropolitul
[Năstase

Nu știi oare că la moarte-i pe toți robii săi iertase ?..
Singurul Vlădică 'n lume, sau cel puțin la Români,
Care nu voia ca frații să fie slugi și stăpâni,
Fiind tot un os și-o carne... așa scris-au în diată.
Poruncind să fie slobozi toți Țiganii săi deodată ;
Toți, moșule, pân'la unul, bărbați, copii și muieri...
S'a spart lanțul ! De-atunci, iată, două ierni și două
[veri

Eu sbor în stânga și 'n dreapta, ca voioasa ciocârlie
Pe care n'o mai poprește ferecata colivie.

Tănase. Ești Țigan pe jumătate, nu ești rob...

Răzvan. Asta-i nimic.

Mai este ceva. Văzut-ai?...

Tănase. Ce?

Răzvan. Un Țigan grămătic?

Tănase. Grămătic? nu !.. nu, băete... N'am văzut cum
[nu se vede,

Și chiar de-aș vedea cu ochii, pare-mi-se că n'aș crede.

Răzvan. Țiganii sunt tot ce-ți place : șelari, fierari, pot-
[covari.

Tănase. Călăi...

Răzvan. Adecă, nu-i vorbă, nici călăii nu sunt rari ;
Dar grămățici ba... Ei bine ! Numai singur eu supt
[soare.

Dintre mii de Țigănime, știut-am să'nvăț scrisoare,
Sârbească și românească, încât ajunsei de mic,
In casa mitropoliei cel mai isteț grămătic...

Grămătic, moșule dragă !.. Imi ia dară banii,

Și te rog a nu mă pune într'un hal cu toți Țiganii.

Tănase. Dar acești bani, măi băete, vor fi un lucru...
[furat.

Răzvan. Așa-i ! tocmai ! Ai dreptate ! Ai vorbit ade-
[vărat !

Toți banii din țara noastră poartă, moșule, pe sine,
Semnul furilor ce-i pradă, printre lacrimi și suspine.

Dela noi, dela opincă, dela omul cel sărman,

Ș'apoi nu vor să ni-arunce în obraz un gologan !

Șburători ce sug în umbră ! Javre, moșule, d'acelea

La cari omenească-ți pare numai fața, numai pielea.

Iar sufletul pe dobândă fu luat dela satan,

Cu tocmeală să se'ntoarcă mai murdar și mai viclean !

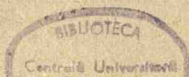
Tănase. Bine, bine spui, băiete !..

Răzvan. Lucru furat ! ai dreptate

Inșă n'oi fi eu acela care va prăda pe-un frate !

Mama, buna măiculiță, din mormânt ar tresări,

De-ar ști că'n pieptu-mi se mișcă păcatul de-a tâlhări

Dar la naiba frunza verde ! Ce să mai tocăm degeaba ?
Iată banii, mulțumește, du-te caută-ți de treabă !
Află, moșule, atâta : fie banii chiar furați,
Copilașii tăi te-așteaptă fără pită și 'ntristați.

Tănase (*luând punga și sculându-se*).

Bogdaprosti, măi băete !.. Bogdaprosti ! Rău îmi pare
Ca să văz o lighioană c'un suflet atât de mare !
De-ai fi Român, calea-valea, dar Țigan, păcat ! păcat.
Tat'-tău o fi fost, băete, o groază de blestemat
De-au întortochiat pe mă-ta în lingușirile lui...
Multe, dragostea mai face pe fața pământului !
E curat un fel de boală, ce de noi când se lipește,
Pe Român mi-l țigănește, pe Țigan mi-l românește,
Toate lucrurile 'n lume cu susul le pune 'n jos ;
Ingerul urît se pare, ucigă-l crucea frumos !...
Dar eram să uit, băete, de-a te 'ntreba cum te chiamă ?

Răzvan. Pe mine Răzvan... Smaranda cheamă pe
[drăguța mamă ;
Muri an... ba nu ! trăește ! trăește 'n cugetul meu
Și va trăi totdeauna, până voiu trăi și eu !..

Tănase. Dumnezeu să mi-te-ajute, precum tu m'ajuti
[pe mine ;

Zilele tale să curgă tot zile lungi și senine ;
Iar nevoia să doboare pe oricine-ți va fi dușman !...
Rămâi sănătos, băete !.. Ce păcat că ești țigan !...
(*plecând murmurând : Răzvan, Răzvan... apoi se întoarce*).

Știi ce ? Mi-am luat de seamă... Nu-mi trebuie punga
[ntreagă.

Mi-ajunge ș'un singur galben, zău așa, Răzvane
[dragă !

Mai sunt mulți săraci, băete, și eu n'aș vrea de prisos,
Pe când se sbuciumă frații, simțind cuțitul la os...

(*scoțând punga*)

Na !..

Răzvan. Dar moșule...

Tănase. Ascultă, nu mai face vorbă lungă !
Mai împarte tu ș'altora pâine din această pungă.

(*Ia un galben și dă sacul lui Răzvan*)

Fă pe gândul meu, căci astfel, zău, nu primesc
[nici un ban...

Acuma, mă duc, băete... Mare păcat, că-i ți gan !...

(*Ese*)

Răzvan. Bietul om !.. Ce fudulie ! Ce vorbe late ! Ce
[toană !

Cineva, privind, l-ar crede că-i un împărat în goană !

Ce dispreț ! D'abia ne vede... Taica lui n'a fost ți gan !..

(*se uită în jur cu pază, apoi scoate din sân o hârtie*)

Lumea-și bate joc de mine ! Râde lumea de Răzvan...

Ea de mine cu trufie, eu de dânsa cu turbare !..

O să râz și eu de lume !.. Da, vom râde fiecare ;

(*Lipește hârtia pe un stâlp și iese, pe când ușa
bisericeii se deschide, venind mai mulți, dintre care
dascălul se oprește lângă hârtie, iar ceilalți se grămă-
desc.*)

Târgoveața I. Uf ! Nu mai stau pe picioare de necăjită
[ce sunt !

Zău, nu-i prea bună zăbava, fie locul cât de sfânt,

Părintelui Agaftanghel ar fi un preot cuminte,

Dar lungește, vai !.. Te face să fugi chiar de cele
[sfinte.

Târgoveața II. E mai deștept popa Tacu dela sfântul
[Nicolai ;

În două vorbe ți-arată calea 'n iad și calea 'n raiu.

Ș'apoi îți zice : alege-ți—și 'ntr'o suflare sfârșește ;

De-ți place iadul sau raiul, cum vrei, el nu te silește.

(*Dascălul, stând lângă hârtie, începe a râde cu hohot*)

Târgoveața I. Dar tu ce râzi, măi fărtate, singur, chiar
[ca un smintit ?

Te știam om de isparvă ! Doară n'ai înebunit ?

Spune, ce scrie pe-acolo ?

Târgovețele.

Cine scrie și cum scrie ?

- Târgovețul II. Nu cumva iarăși vr'un cântec, rânjind
[de biata Domnie?
- Târgovețul III. Sau poate vr'o păcăleală, pe vornici?
[pe logofeți?
- Dascălul. Niște cai verzi pe păreți !...
- Târgovețul I. Ești nerod și pace bună ! Eu nu-s cărturar
[ca tine.
- Târgovățul II. Nici eu !
- Târgovețul III. Nici eu !
- Toți. Chiar nici unul !..
- Dascălul. Așa să fie :
- Toți. Vezi bine !
- Dascălul. Vai de țară !
- Târgovețul I. Tu citește !
- Târgovețul II. Ești dascăl !
- Târgovețul III. E treaba ta...
- Târgovețul I. Curând ! Curând !
- Târgoveța II. Zi odată !
- Celelalte. Nu mai putem aștepta !
- Dascălul. Fiindcă voi nu știți carte...
- Toți. Ei bine ?
- Dascălul. Dar tacă-ți gura...
- Toți. Ei bine ?
- Dascălul. Căci din păcate, a Românului făptură
Este...
- Toți. Ei bine ?
- Dascălul. Să sbiere cu cât-i mai nătărău.
- Toți. Ei bine ?
- Dascălul. De voi mi-e milă...
- Toți. Ei bine ?
- Dascălul. Voiu citi eu.
- Târgovețul I. Citește !
- Târgovețul II. Da ! Da !
- Târgovețul III. Incepe !
- Târgovețele. Ascultare ! Ascultare !
- Târgovețul I. Eu port bumbac în ureche. Ridică-ți
[glasul mai tare.

Târgovețul II. Dar nu răcni, că pe mine mă cam supără
[la cap...

Târgovețul III. Mai în sfârșit, hai odată, mișcă-ți
[barba cea de țap !

Dascălul (*citește*)

Frunză verde de negară.
De când domnește în țară
Petru-Vodă schiop și slut,
De răs țara s'a făcut !...

Toți. De răs țara s'a făcut ! Da, da, da !

Hi, hi, hi ! Ha, ha, ha ! Hi, hi ! Ha, ha !

Târgoveța I. Petru-Vodă schiopătează, dar nu-i slut !

Târgoveța II. Nu, nu, nu este !

Ba-i chiar frumușel la față ca Fătul cel din poveste !

Târgoveții. Tăceți, găștelor, odată !

Târgovețele. Auzi, obraznici, mojici !

Dascălul. Ori me-ți asculta sau altfel mă duc și vă las
[aici...

Târgoveții. Ba nu... Citește ! citește !

Târgovețele. Noi găște ? Noi ?... Ce ocară !

Târgovețul I. Tăceți sau plecați !

Târgovețul II. Firește !

Târgovețul III. Da, da ! Afară ! Afară !

Dascălul. Vreți să m'ascultați odată ?

Târgovețul I. Negreșit ! Nu ne pricepi ?

Târgovețul II. Citește ! Haide ! Tăcere !

Târgovețul III. Apoi dară ce nu 'ncepi ?

Dascălul. Frunză verde de negară !

Vodă doarme în cămară,

Iar boerii tot furând,

Iși fac trebile pe rând !

Toți. Iși fac trebile pe rând ! Da, da, da !

Hi, hi, hi ! Ha, ha, ha ! Hi, hi ! ha, ha !

Dascălul. Frunză verde de negară ;

Norodul plânge și sbiară,

Dar în cer și pe pământ

Nu-l aude nici un sfânt !

Toți. Nu-l aude nici un sfânt ! Da, da, da !

Hi, hi, hi ! Ha, ha, ha ! Hi, hi ! ha, ha !

Dascălul. Frunză verde de neg...

Târgoveața I (*întrerupând*)

Haide ! iarăși frunză verde de negară ?

Ce Doamne ! Tot numai una ?... Ca și când n'ar fi
[într'o vară

Feluri de feluri de frunze !...

Târgoveața II.

Viorele, rosmarini...

Târgoveața III. Garofițe, busuioace...

Târgoveața IV.

Trandafiri, brândușe...

Toate.

Crini...

Târgovețul I. Tăceți odată că-i poznă !

Târgovețul II.

O să vă luăm la goană !

Târgoveața I. Auzit-ai, soro, vorbe !

Târgovețul III.

Bre ! Doar' nu ești o icoană ?

Târgoveața II. Dar nici dumneata un vodă, ca să ne
[batjocorești !

Dascălul. Vreți să citesc mai departe ? Nu vreți ?..

Toți.

Ba da, să citești !

Dascălul. Frunză verde de negară !

Decât un Domn de ocară,

Iar boeri mișei și hoți,

Mai bine la dracu toți !

Toți. Mai bine la dracu toți ! Da, da, da !

Hi, hi, hi ! Ha, ha, ha ! Hi, hi ! Ha, ha !

Târgovețul I. Măi ! Oare tocmai la dracu ?.. Să nu fie ?..
[Știi... Mai lasă...

Târgovețul II. Ba nu ! Nicidecum ! La dracu !

Târgovețul III.

La dracu cei ce ne-apasă !

Târgovețul I. Fie și la dracu, totuși... vr'o vorbă mai
[cu papuci...

De pildă : la cel cu coadă și cu coarne să te duci ;

Se 'nțelege că-i la dracu, dar ocară-i mai cioplită...

Dascălul. Aș ! Cu coarne și cu coadă poate să fie ș'o vită !

Mai bine dar drept la dracu !

Târgovețul II.

Mai bine, pe legea mea.

Mai multe voci. Ho ! Incet ! Vine vătaful !
Târgoveața I. O să dăm de vr'o belea !..

(*Se arată Bașotă, înconjurat de slujitori*).

Dascălul. Sosește nenorocitul, tocmai când vorbeam
 [de vite :

Se 'ntâmplă, zău, câteodată cimilituri potrivite.

Bașotă. Oameni buni ! Ce stați aicea ? Ce veste ? Ce
 [v'ați oprit ?

Cu ce scop ?... A ! o hârtie ! Să vedem, ce s'a citit ?

Târgovețul I. Va fi o carte domnească...

Târgovețul II. O cazaniă...

Târgovețul III. O rugă...

Bașotă. Slujitori, să fiți cu pază, ca nici unul să nu fugă !

Parc'aș fi sigur că-i iarăși vr'un cântec nerușinat.

Târgovețul I. N'aș crede !

Târgovețul II. Nu-l mai citește !

Târgovețul III. Foarte rău ne-am încurcat...

Bașotă (*apropiindu-se de placard și silabisind : frun...
 frunză... verde... de negară... de când... dom... dom...
 domnește*).

Cum ? Impotriva domniei ? Impotriva stăpânirii ?

A ! v'am prins, lifte spurcate ! Vi-i dragă viața sau ba

Să-mi spună dar adevărul, pe cine l-oiu întreba !

(*apucă de piept pe târgovețul I*)

Tu ai o față cam proastă : frunte jos, gură căscată,
 Semnele cele mai bune de-o inimă nesticată...

Pune dar mâna pe cuget, ș'arată-mi cine l-a scris

Acest cântec ce cutează pe-un Vodă să-l ia în răs ?

Târgovețul I. Iartă-mă, jupân vatave... măria ta și
 [stăpâne...

Eu nu știu chiar nemicuța... de nu-i așa să fiu câne...

Eu am sosit acușica... Sunt omul cel mai smerit...

Eu nu știu carte, jupâne... Nu eu, altul a citit...

(*Răzvan, intrând pe nesimțite, se amestecă în gloată*)

Bașotă. A cetit ? Dar cine-anume ? Care dintre toți ?
 [Arată ?

Târgovețul I (*arată la Dascăl*)

Acesta, jupân vătave...

Başotă.

A ! Ființă blestemată !

Dascălul. Da, da ! Cam așa, jupâne ! Ce să zic. Eu am
[cetit.

Dar nu cu voe veghiată : chiar dumnealor m'au
[poftit...

Cercetează-i și-i întreabă... Nu sunt eu cel cu pricina.

A ceti când nu te lasă, de ! a cui să fie vina ?

Başotă. Oameni buni ! Acuma dară, ca să văz ce-i de
[făcut,

Vă mai întreb, cum anume a citit acest limbut ?

Târgovețul I. Curat pe moldovenie...

Târgovețul II.

Negreșit ! Cum se citește !

Başotă. Drace ! nu-i aci 'ntrebarea. Eu știu că moldo-
[venește.

Dar cetit-a oare iute ? Fără a se 'nvălmășa ?

Resfirat ? Limpede ? Neted ? Repede ?

Mai mulți.

Așa ! așa !

Başotă. Așa-i, hoțule ! Ei bine ! Acuma ce-mi vei răs-
[punde ?

Dascălul. Hoț ! Gnost savton, jupâne. Eu nu doresc a
[m'ascunde.

Citit-am cum este rostul ; vezi bine că nu 'n zadar

Am învățat la buche. Sunt dascăl ! Sunt cărturar !

Başotă. Ticălosule ! Cum, doamne, nu ți-e greu, nu ți-e
[rușine

Să-mi spui mie la palavre, când vorbești tocmai cu
[mine?...

Eu ! eu vătavul cel mare, mă'nțelegi tu cine-s eu ?

Mâna dreaptă a lui Hatman, carele la rândul său

Este și el mâna dreaptă a lui Vodă... Prin urmare,

Vreau să-ți spui, cap făr' de crieri ! că eu, vătavul
[cel mare,

N'ași putea ceti prea iute cecece alții au scris.

Ș'apoi tu ! tu s'o poți face ? Ar fi un lucru de răs

Un dascăluș, o nemică, tu să mă'ntreci chiar pe mine ?

Aceasta-i peste puțință ! Aceasta nu se cuvine !...

Deci, judecata ți-e scurtă, fiind foarte 'nvederat,
 Că cine-i foarte obraznic, este foarte vinovat.
 Tu ai scris cântecul ăsta ! Te cunoști după sprânceană
 Un nas ascuțit de vulpe, o bărbuță vicleană.
 Ochi mici și buză subțire... chiar un chip de fariseu !
 Vezi că te-am ghicit? Pe mine nu mă'nșeli tu,
 [fătul meu !...

Slujitorilor, luați-l ! E bun de spânzurătoare !
Răzvan. Mai stați ! De ce-i așa pripă ! Turci, Tătari,
 [sunteți voi oare

De săriți dintr'o năvală grabnic a ne spânzura ?
 Jupân vataș, mână dreaptă ! Mă rog, nu te supăra !
 Să fie oare cu cale, în țara moldovenească,
 A omorî pentr'un cântec o ființă omenească ?

Bașotă. Țigan ! Cioară ! Faraone !
Răzvan. Fie toate cum vei vra,
 Dar pe bietul om, jupâne, iartă-l, nu-l mai spânzura !
 El nu-i Faraon, nu-i cioară ; e Român, îți este frate...
Târgoveții. Are dreptate Țiganul ! Țiganul are dreptate !
Bașotă. O să-l învăț eu îndată ! Să mă'nfrunte ș'un
 [netot ?

Băeți ! Pe-amândoi luați-i ! Spânzurați-i bot la bot !
Răzvan. Zău ? Ce spui ? Așa-i povestea ? De minune !
 [Foarte bine

Atunci lăsați-l pe dascăl, și luați-mă pe mine ;
 El nu-i vinovat, sărmanul ; cântecul făcut-am eu !
 L-am scris, l-am lipit și pace ! De nu-i bun, îmi
 [pare rău...

Ce priviți așa la mine ? Doară nu-s o arătare...

Mai mulți. Tu ai scris ?

Răzvan. Chiar eu, firește.

Bașotă. Lucru vrednic de mirare
 Un țigan să scrie stihuri, n'aș fi crezut-o, ce-i drept...
 Mutra-i oarecum arată suflet ager și deștept...
 Vrea să zică, ș'acea doină din săptămâna trecută...

Răzvan. Foaie verde magheran
 Logofătul e viclean...

Da, da, jupâne ! vătave ! Tot de mine e făcută ?...

Toți. Bre !

Başotă. Ciudat ! Să știe carte o jivină de țigan !

Răzvan. Ba poate că'ntrec, jupâne, pe mulți boeri din
[Divan ?

Başotă. Slujitori ! lăsați pe dascăl, măcar că eu cu
[arcanul

Pe toți dascălii i-ași prinde ș'ași spânzura cu top-
[tanul

Căci ei răsvrătesc norodul, ei învață pe cei mulți

C'ar trebui ca boerii să umble goi și desculți ;

Și chiar ăst Țigan n'ar merge astăzi la spânzurătoare

De n'ar fi fost nici un dascăl ca să-l pună la scrisoare..

Cată dar, dascăle, cată ! Scăpat-ai cum ai scăpat,

Dar păzește-te de dracul, c'o să dai de vr'un păcat !..

Acuma tu, faraoane, răspunde-mi dar d'ocamdată,

De ce te-apuci tu d'o treabă poprită și neiertată ?

O faci oare dela tine, sau cineva ți-o fi spus ?

Răzvan. Apoi de, jupân vătave, Stan e sus și Oprea-i
[sus !

Dumneata mereu ne spânzuri, ș'astfel trăești boe-
[rește ;

Eu fac doine și doinițe, ca să-mi petrec țigănește ;

Fiecare cu ce poate !... Nu-i dat dreptul orișicui

Să pună 'n ștreang omenirea în mijlocul târgului !..

Ș'apoi acest drept, jupâne, dacă mi s'a da și mie,

Eu n'aș omorî niciunul, ca să pot ierta o mie.

Başotă (*surázând*)

Șiret Țigan !.. Dar nu-i lesne de-a scăpa pe-un osândit

Fapta ce tu ai făcut-o, e un lucru de gândit.

A necinsti cârmuirea, a batjocori Divanul,

Poate numai doară Vodă, sau măria sa Sultanul...

Totuși, dragul meu, o lege, un vechiu și sfânt obicei,

Te-ar scoate din gura morții... Ești însurat sau
[holteiu ?

Răzvan. Ba nu-s însurat, jupâne...

Başotă. Mare noroc ! Ești fericit !

Ai putea să scapi cu zile... In pravila țării zice

Cum că de-osândă se iartă pe cine-l ia de bărbat
O copilă, o fecioară, un suflet nevinovat...
Aşa-i obiceiul nostru, datina cea strămoşească.
Acuma rămâne numai vr'o fată să se găsească...

(*către târgoveţe*)

Printre voi nu este oare ?

Fata I. Sunt eu.

Fata II. Şi eu.

Başotă. Minunat !

Două fete cum se cade ? Nu-i aşa ? De măritat ?

Fata I. Negreşit !

Fata II. Fără 'ndoială !

Başotă. Prea bine. Spuneţi-mi dară,
Care dintre voi, de milă, nu va lăsa ca să piară,
De-o caznă foarte cumplită acest băiat priceput ?
Insaşi eu voi face nunta, după cum am mai făcut.
M-eţi fi ciraci...

Fata I. Iertăciune ! Eu una nu vreau, jupâne !..
Un bărbat Țigan ! O, Doamne ! Cum se poate !..
[E ruşine.

Fata II. Şi nici eu !.. Ferească Sfântul !.. Mai bine foc
[şi potop

S'ajung de povestea lumii ? Eu, fată de protopop ?..

Răzvan. Aşa-i ? Atunci de ce dară eşit-aţi voi amândouă,
Răsărind în sus deodată, ca ciupercile când plouă,
Ca să ne cântaţi cu ison că sunteţi de măritat ?

Fata I. De ce ! Iată !... Să se ştie !..

Fata II. Ce Țigan neruşinat !

Răzvan. Măi ! Le-aţi auzit cu toţi dela mic şi pân' la
[mare !

Astfel dar, de-acu 'nainte veţi şti bine fiecare,
Spunând-o în toată Moldova, spre ştiinţa tuturor
Dela Nistru pân' la Munte, că cine sunt dumnealor !
Mirese de porunceală ce-ar vrea bărbaţi să-şi gă-
[sească...

Iar dumneaei mai cu seamă, o fată protopopească !
(*Toţi râd cu hohote*)

Sbierea (intrând)

Ce oameni lipsiți de minte. Să răză chiar de prisos :
Și fără nici o dobândă, și fără nici un folos.

Răzvan. Ai văzut, jupân vătăfe, că nu-i nici o fată'n
[lume

Ca să nu se înfioare când aude de-al meu nume...
Frumoasă-i legea străbună, ce iartă pe-un vinovat,
Dacă poate să-l iubească un înger fără păcat ;
Frumoasă-i legea străbună, care pricepe c'o ceață
Se pierde, când o răsbate o rază de dimineață ;
Frumoasă-i legea străbună care crede că nu-i rău
Alesul unei ființe curate ca Dumnezeu !...
Frumoasă-i legea străbună... dar dânsa nu-i pentru
[mine,

Precum într'o florărie nu-i loc unui mărăcine,
Precum într'o sărbătoare nu-i loc unui cerșetor,
Precum în zvonul de râsuri nu-i loc plânsului de dor
Căci numai cerul primește, sub streășina-i milostivă,
Scaiu și floare, catifeaua și sucmanul d'o potrivă !...
Eu țigan : eu... o, jupâne ! Decât vai, decât amar,
Mai dulce-i spânzurătoarea ! Nu mai aștepta 'n
[zadar !...

(In acest interval Sbierea, zărind capătul pungii
eșit din cămașa lui Răzvan, se pipăe cu îngrijire
la chimir).

Bașotă. Pentru cea dintâi greșală, moartea ștreangului
[e mare,...

Slujitori, acum d'odată... duceți-mi-l la 'nchisoare.

Sbierea (smulgând punga din sânul lui Răzvan)
Sacul meu, jupân vătăfe ! Iată-l săculețul meu !
(se pune a număra banii)

Bașotă. Cum ? Așa să fie oare ? L-ai furat ? Tu ?

Răzvan.

Ba nu eu.

Târgovețul I. Țiganul la mal se 'neacă !

Târgovețul II.

Țiganul își dete'n petec !

Târgovețul III. Zi că-i un Țigan, și pace !

Târgovețele.

Un ticălos ! Un desmetic !

Sbierea. Fost-au douăzeci de galbeni... Numai nouă-
[spre'ci mai sunt !...

Unde-i unul? unul? unul?... Dați-mi-l de sub pă-
[mânt?

Bașotă. Unde-i galbenul, Țigane?

Sbierea. Un gălbănaș, rupt din soare,
Strălucitor, fără găuri, ferecat... M'auzi tu oare?

Bașotă. De ce nu răspunzi, Țigane?

Sbierea. De ce mă nenorocești?

Răzvan. Apoi de !... iartă, jupâne... Galbenu-ți nu-l
[mai găsești...

In locu-i va fi o pâine într'o colibă săracă...

Sbierea. Eu nu te 'nțeleg ! Eu nu știu ! Scoate-mi-l din
[piatră seacă !

Bașotă. Țiganul e prea obraznic. Am fost cu dânsul prea
[blând.

Slujitorilor, luați-l ! Spânzurați-l mai curând !

Sbierea (*apucând pe Bașotă de mână*)

Mai stăi, jupâne vătave ! Nu te grăbi ! Mai așteaptă..

Spânzură-l, dar mai 'nainte fă-mi o judecată dreaptă.

Bașotă. Ciudat, boerule dragă ! ce-ți pot face eu ?

Sbierea. Cum ce ? Vreau sfânta dreptate !.. Cum ce ?
[Dă-mi galbenul meu !..

Uitat-ai pravila țarei ? obicei ? canoane ? lege ?

Dascălul. In ce guri încape legea !

Sbierea. In gura mea, se 'nțelege !..

Acultă, jupân vătave... Nu mă lăsa păgubaș !..

Sau Țiganul să-mi întoarcă acel galbăn... gălbănaș...

Ori de nu... atunci, jupâne, stăpânul să mi-l plă-
[tească...

Astfel este obiceiul, pravila moldovenească...

Bașotă. Al cui ești tu, măi Țigane ? Cine e stăpânul tău ?

Răzvan. Sunt Țigan iertat, jupâne... Țiganul lui Dum-
[nezeu !

Sbierea. Iertat ? cu atât mai bine ! Dup'a legii glă-
[suire,

Băiatul mi se cuvine în loc de despăgubire,

Aşa-i, jupâne vătave !... Pravila zice curat :
Furul să se dea aceluia dela care a furat
Dă-mi-l rob.

Răzvan. Eu rob ?

Sbiera. Vezi bine.

Başotă. Adecă, ori-cum să fie.
Vrei, boerule, să-l capeți jidoveşte în robie.

Ştii c'un Țigan, chiar de lae se plăteşte orişicând
Peste douăzeci de taleri, pe când ăsta nu-i de rând :
E frumos şi ştie carte...

Sbiera. Ştii carte ?

Başotă. Foarte bine

Sbiera. Tocmai aşa rob îmi trebui. Este tocmai
[pentru mine

Imi va ţine catastişe, socoteli şi daraveri.

Dă-mi-l după legea ţării...

Dascălul. Cea făcută de boeri !

Sbiera. Nu ştiu de cine-i făcută, dar ştiu că-i foarte
[cu cale.

Başotă. Atuncea se schimbă treaba... Să-ţi spui verde
[dumitale

C'aş avea şi eu nevoie de-un Țigan aşa de rar,
Cam cutezător, cam țațoș, dar deştept şi cărturar.

Nu 'nţeleg, nu pot pricepe şi nu vreau ca el să fie
Bună pradă pentru altul, pe când îmi place şi mie...

Deci, ia-ţi galbenul din parte-mi, iar eu pe Țigan
[mi-l iau.

Sbiera. Nu, jupâne ! Niciodată ! Nu, nu, nu ! Nu vreau,
[Nu vreau !...

Vinovatul să-mi plătească ! Nu altul ! Nu orişicare,

Başotă. Boerule ! Ştii prea bine, cine-i vătavul cel mare ?

Sbiera. De ce ! şi eu la visterie fost-am ftori-cămăraş !

Başotă. Boerule ! Află dară că postelnicul mi-e naş...

Sbiera. Dar apoi şi eu, jupâne, cu logofătul sunt rudă...

Başotă. Boerule ! Nu m'aprinde ! Mă faci să plesnesc
[de ciudă !

Sbiera. Plesneşte. Eu nu te 'mpedec.... Dar Țiganu-i
[tot al meu !...

Başotă. Boerule ! Taci din gură, căci mă jur că eu...
[eu... eu...]

Răzvan *(către popor)*

Câinii osul ca s'apuce, corbii stârvul ca să 'mpartă,
Boerii ca să robească, unii cu alții se ceartă !...

Târgovețul I. Se 'nțelege ?

Toți. Așa este !

Sbiera. Ii vezi, jupâne vătav !

Taie-i pe toți ! Nimicește mojcimea cu nărav !

Dar pe Țigan dă-mi-l mie.

Răzvan. Stați, boeri ! Vorba-i degiaba !

Nu me-ți robi voi pe mine ! Nu me-ți robi ! Mai de
[grabă

Veți pune'n lanțuri furtuna, cu tunete și cu ploii,
Decât s'ajung eu vr'odată rob la unul dintre voi !...

Jupâne ! Eu cer osânda. Spânzurătoarea m'așteaptă.

Mi-am bătut joc de domnie : e cea mai grozavă

[faptă !...

Cineva poate să râză de sfinți și de Dumnezeu,

Dar de Vodă, nu... Ei bine ! Dă-mi, jupâne, ștrean-
[gul meu.

Başotă. Slujitorilor, luați-l !... Ba nu...

(lui Sbiera la o parte) Boerule dragă,

Uită cearta, căci pe cinste am glumit, a fost o șagă,

Un nemic. Dumneata, frate, cu logofătul ești neam,

Și chiar la logofeție eu o judecată am.

Cu nește răzeși... Un petec... Nu-i tocmai o treabă
[mare...

Mă 'nțelegi... Să fim prieteni... O pricină de hotare...

(se strâng de mâini cu căldură).

Răzvan. Ce mai așeptțați voi dară ? Ce stați ? Ce vă
[mai gândiți ?...

Călăi ce pe robi ucideți, pe cei slobozi îi robiți !

Toți. Are dreptate Țiganul ! Țiganul are dreptate !

Başotă. Slujitori ! Dați-mi afară toate gurile căscate !

*(Slujitorii gonesc poporul, care se depărtează cu
nemulțumire)*

Târgovețul I. Lasă-mă, jupân vătave, să văz cioroi
[spânzurat !

Ceilalți. Și eu ! și eu !...

Bașotă. Ba la naiba !

Sbierea. Afară dela mezat !

Bașotă. Așa-i ! Acum suntem singuri ! Nimeni nu-mi
[mai stă la spate.

Ca să strige că-i cu cale sau că nu este dreptate...

Sjulitorilor, la lucru !... Apucați-l pe Țigan !

Răzvan (*lăsându-se în mâinile slujitorilor*)

Mă dau eu singur, jupâne.

Bașotă. Treaba merge găitan.

Legăți-mi-l și duceți-l...

Răzvan. Intins la spânzurătoare

Omul om, să fie slobod, decât rob mai bine moarte ;

Ș'apoi moartea-i înviere pentru cel desprețuit !

Sbierea. Aleu ! Vorbește'ntr'aiurea... Necum să fie
[nebunit !...

Bașotă. Prietene ! Ia-ți Țiganul, și nu uita mai cu seamă

Pricina cea de hotare...

Răzvan (*sbuciumându-se cu disperare*)

Unde ești, o ! mamă ! mamă !

CÂNTUL II

R A S B U N A R E A

*Tiganul și clăcașul
Au fost gândirea mea;
Stăpânul, arendașul,
Și legea lor cea grea...*

C. BOLLIAC

F E Ţ E L E :

RĂZVAN, Căpitan de hai-
duci.
RĂZEȘUL } ceauși de hai-
VULPOIU } duci.
VĂSCAN GANEA, boer.
VIDRA, nepoata vornicului
Moșoc.

SBIEREA.
MOȘ-TĂNASE.
HOȚUL I.
HOȚUL II.
HOȚUL III.
CIOBANUL.
HAIDUCII.

*Un crâng în codrul Orheiului în Basarabia. În fund
un pârâu. Mai încoace un trunchiu răsturnat. În lă-
turi stânci.*

Hoțul I. Ia să-mi spuneți, ce să facem ca să mai scur-
[tăm din vreme?

Hoțul II. Face-vom ce face frunza, când prin codru
[vântul geme;

O ! vom face ca isvorul, când aruncă spuma lui,
Scăpărând argint din undă, pe verdeța crângului;

Sau să facem ca securea, când feru'n copaciu lovește,
Iar copaciul nu se lasă, luptându-se bărbătește ;
Frunza, securea, isvorul toate ne cântă cu dor ;
Să cântăm și noi ca frunză, ca secure, ca isvor...

Hoțul III. Cântecul să fie freamăt, troscot, șoaptă,
[toate 'ntr'una ;
Blând ca sărutarea mumei, crunt și groaznic ca
[furtuna !

Hoțul I. Să cânte Răzeșul dară !

Răzeșul (*oftând*) De ce nu, de-aș avea cui.

Ștergându-mi plânsul cu plânsul, cum se scoate cuiu
[prin cuiu !...

Dar ce zic ! Nu sunt eu numai, care sufer și plânge.
N'oi fi singur eu, în care doina-mi cugetul va frânge ;
Tot ca mine varsă lacrimi, despuiati și nevoieși,
Toți cei ce'n țara noastră se mândresc a fi răzeși.
Păstrând ca o moaște sfântă, crisoave, peceti, urice ;
Putrezite de vechime și'n care cu fală se zice
Că, scaldându-se în sânge, moșii și strămoșii lor,
Au câștigat ca răsplată câte-o brazdă de ogor !
Tune, fulgere, trăsnească, cu potopul și pojarul !
Mult-mare mi-este mânia ! Mi-este mare-mult

[amarul !

Hoțul I. Eu am auzit, bădiță, c'adecă și la Munteni

Ar fi răzeși ca și-ai noștri, numiți acolo moșneni...

Hoțul II. Sunt și în Ardeal, mă frate ; ba și'n țara
[ungurească !

Le zice chineji, dar este chiar o breaslă răzășească.

Răzeșul. Apoi ori-unde să fie, tot o soartă, tot un drac !

Tot vecinii mi-i înșeală, tot vecinii mi-i desbrac :

Vecini de cei cu putere, cu caftane dăruite,

Numai fir, numai mătasă, numai cu samur blănite !

Vecini dintr'aceia care, c'o 'mbrâncire, c'un cuvânt,

Satul întreg plin de viață mi-l prefac într'un mor-

[mânt !

Vecini dintre cari acuma, de-i văz în cale-mi, îi

[spântec,

Și hohotesc spintecându-i...

Hoțul III.

Răzeșul. Ba n'am uitat. Vrut-am numai sângele să-l
[pui în joc,

Ș'astfel, pomenind trecutul să pot cânta mai cu foc.
(*Iși drege glasul, își apasă cușma pe frunte și cântă*)

Frunză verde de sălciă
Bat-o scârba răzășiă !
Eu credeam că-i boeriă.
Și-i curată caliciă !
Ani întregi m'am judecat,
Și nimic n'am câștigat...
Eu umblam la judecată,
Copiii-mi plângeau pe vatră,
Nevasta-mi era uitată !
Dar acuma Dumnezeu
A făcut pe gândul meu,
Ca să-mi mai răzbun și eu !
Pentru dalba haiduciă
M'am lăsat de răzășiă,
Ș'am ales judecători,
Cei stejari nestrâmbători,
Ca să-mi fie frățiori !

Toți.

Numai codrulețul drag
Dă dreptate la sărac !
Numai arcul de pe spate
Dă săracului dreptate !

Hoțul I. Zi, Răzeșule 'nainte ! Zi 'nainte ! Numai sta !
Ca să știi că piere lumea, tot cu drag te-aș asculta.

Hoțul II. Zi 'nainte ! Zi 'nainte ! Să te-auză sfântul
[soare !

Hoțul III. Uf, uf, uf, Rău mă frământă ! Mi-e și cald,
[mi-e și răcoare !

Răzeșul (*ia arcul în mână și cântă*)

Frunză verde lemn sucit !
Și de când m'am haiducit
Dragu-mi-i drumul cotit
Și de umbră'acoperit,

Când văd un ciocoiu viind,
 Mă fac broască pe pământ.
 Imi așez săgeata 'n vânt,
 Și mi-i iau la căutare,
 Dela cap pân' la picioare,
 Fără ah, fără cruțare !
 Și chitesc, și socotesc,
 Și cuget, și mă gândesc,
 Pe unde să-l nemeresc :
 La retezatul părului,
 Din dosul ișlicului,
 Unde-i greu ciocoiului !

Toți. Las' să moară ca un câne,
 Că mult te-a căsnit pe tine.
 Las' să moară ca o fiară,
 Că mult geme biata țară !...

(Se arată, trecând puntea pârâului, Ganea și Ciobanul)

Hoțul I. Un boer aice 'n codru !
Ceilalți (*apucând armele*) Un caftan !.. Suntem tră-

Ciobanul. Liniștiți-vă, că doar ne cunoaștem, măi fâr-
 [dați !
 [tați !

Eu vi-l aduc pe credință : eu vi-s chezaș și povață !
 Voi aveți lipsă de galbeni, el are lipsă de brață...

Ganea. Care-i căpitanul vostru ?

Răzvan (*eșind dintre tufe*) Ce-ți trebuie ? Ce poștești ?

Ganea. Pe Căpitan...

Răzvan. Căpitanul ? sunt eu ; dar tu cine ești ?

Ganea. Dumneata ? Să fie oare ? Sabia cea de vâpae,
 De care tremură țara ?

Răzvan. Numai pe cei răi îi tae.

Ganea. Dumneata Răzvan ?

Răzvan. Ei bine, știi acuma cine-s eu,

Spune-mi dar și tu jupâne, cum se chiamă ciocul tău ?

Ganea. Nu-i vorba de nume...

Ciobanul. Lasă ! ți-oiu spune eu, căpitane.

Din botez Văscan îi zice, iar după poreclă Gane ;
Feciorul lui Osip Gane ce fusese căminar...

Ganea. Eu n'am venit în pădure ca să vorbim în zadar,
Lucrul care ne zorește trebui isprăvit îndată...

Nu 'ncepe nici o zăbavă... Află că iubesc o fată...

Răzvan. Atunci du-te la vr'un popă, dintre cei ce pen-
[tr'un zlot

Cunună soră cu frate și mătușe cu nepot !

N'ai ce căta pe la mine, preoțit de cruda soartă,

Ca să cunun de-al-de tine numai cu duhul de moarte !

Așadar, pleacă, jupâne ; pleacă vesel c'ai scăpat...

Însă de-ai venit aici cu vr'un scop înveninat...

(*pune mâna pe pumnal*).

Ciobanul. Nu-l speria, căpitane... Boerii sunt slabi la
[fire :

Brațul, haina, mintea, fața, inima, totu-i subțire.

Răzvan. Urmează-ți vorba, jupâne. Te-ascult...

Ganea. Apoi îți spuneam

C'am îndrăgostit pe-oare-cine, firește fată de neam ;

Din nenorocire totuși ea n'are mamă, nici tată,

Ș'unchiu-său vrea să-i răpească moștenirea cea
[bogată,

Luându-și de gând s'o'nchiză călugăriță la un schit...

O faptă nelegiuită ! Un lucru nepilduit.

Răzvan. Sărmana !... Dar zestrea-i mare ?...

Ciobanul. Avuții nenumărate !..

Răzvan. Sărmana !... Mori după dânsa ?

Ciobanul. Lângă Nistru patru sate !...

Ganea (*dând lui Răzvan o pungă*)

Iată trei sute de galbeni. Alți trei sute, negreșit,

O să-ți aducă ciobanul, după lucrul săvârșit...

Răzvan. Cum o chiamă pe sărmana ?... Pe iubita cea
[bogată ?

Ganea. Nu-i vorbă...

Ciobanul. O chiamă Vidra... Știi ? A lui Moțoc nepoată
Și cine oare n'o cunoaște !

Răzvan. Da ! Am auzit și eu...

Hoțul II. Un fătoi ce călărește și'mpușcă chiar ca un
[zmeu.

Intr'o zi am întâlnit-o alergând la vânătoare...

E voinică, n'am ce zice ! Și-i frumoasă ca o floare...

Răzeșul. Știut ! După ce-i din osul aceluia vornic Moțoc,

De care Moldova 'ntreagă mi se temea ca de foc.

Ganea. Căpitane ! Noi în vorbe perdem vremea fără
[treabă...

Răzvan. Se'nțelege ! Tu ai sete s'apuci zestrea mai în
[grabă !...

Spune-mi însă mai 'nainte, pentru banii ce ne-ai dat,

Ce fel de marfă anume să-ți dea codru 'ntunecat ?

Ganea. Chiar acuma căpitane, zece călărași în silă

Tărăsc la călugărie pe nefericea copilă...

Mânăstirea nu-i departe... S'o smulgi din mâinile lor..

Dă-mi-o mie...

Răzvan. Te iubește ?

Clobanul. Așa ! Nu-i ceva ușor !

Vidra-i o fată semeață, bâcsită cu fudulie,

Care n'o să bage 'n seamă nici chiar pe sfântul Ilie !..

Să iubească pe jupânul ? Deci ! Să-și pună pofta 'n
[cui...

Boerul știu c'o iubește dar nu ea pe dumnealui !...

Ganea. După cununie, lasă ! și iubire o să vie...

Dar grăbește, căpitane...

Răzvan. Așa-i ! După cununie !

Adevărat. Eu uitasem c'asta-i lege pe la voi :

Numai zestrea înainte, iar iubirea mai apoi !

Mai apoi ? ba nu ! iubirea nu mai vine niciodată,

Unde dintre două inimi, una-i boarfă cumpărată !..

Dar, mai însfârșit, ce-mi pasă !..

Clobanul. Curat, așa zic și eu :

De nu se iubesc boierii, pentru dânșii e mai rău.

Răzvan. Băeți ! Mergeți cu jupânul. Ați auzit ce pof-
[tește.

Simbria-i destul de bună : faceți treabă voinicește...

Clobanul. Sănătate, căpitane !...

Ganea. Niciodată n'oiu uita,
Slujbulița cea frumoasă ce mi-i face dumneata,
Și-ți făgăduiesc pe cinste, că din întâmplare
Vei fi prins de cărmuire te scap eu din supărare !
Sunt cumnat cu pârcălabul, iar voinicii amândoi
Mi-s cam rude de departe...

Răzvan. Ciocoi sunt tot ciocoi !
(*către Răzeșul care vrea să plece cu ceilalți*)
Răzeșul ! Mai așteaptă...

Răzeșul. Poruncește.

Răzvan (*luându-l de-o parte*) Cată bine.
De-i pricepe că miroasă...

Răzeșul. A, trădare ? Las' pe mine !

Răzvan. Dar nu v'atingeți de Vidra... E femeie.

Răzeșul. Chiar să vrei,

Răzeșul nu se pogoară la bătae cu femeii !

(*Ganea, Clobanul și haiducii es*)

Răzvan. Femeie !... Precum pojarul se naște dintr'o
[scântee.

Așa m'aprinde pe mine ciudata vorba : femeie !...

Femeie ! De când pe dânsa o făcuse Dumnezeu,

El nu mai face nimica fermecat de lucrul său.

Și privind cu mulțumire la lumea cea zâmbitoare,

Zice : eu sunt rădăcină, dar femeie este floare !...

Femeie !... Și totuși omul, de lăcomie târît,

Iubește nu pe femeie, ci auru-i cântărit !...

Pentru dânsul e femeie, moșia cea măsurată,

O sculă prețeluită sau o pungă numărată !...

(*Se aude un glas afară strigând : Răzvan ! Răzvan !*)

Mă chiamă ?... Cine să fie...

Tănase (*arătându-se dintr'o parte*)

A ! Iată că te-am găsit !

Răzvan. Stăi !.. Tu ești... Mi-aduc aminte... Ești cel
[nenorocit,

Carele la Iași pe poduri oboseai strigând „jupâne”,

Pân' să capeți o lescaie sau o fărâmă de pâne !...

Te cunosc, deși de-atuncea trecut-au un veac întreg :
Trei ani cuprins de robiă...

Tănase.

Robiă ? Nu te'nțeleg !

Te știam slobod, băete : sprinten ca o rândunică ;
Bătându-ți joc de necazuri... Zău ! nu mai pricep
[nimica.

Răzvan. Da ! O robie de spaimă, numai cum duhul
[cel rău,

De-ar putea să biruiască, ar robi pe Dumnezeu !
Fost-am șerb, fost-am în lanțuri, ș'acum inima-mi
[suspină

Intâlnindu-te pe tine, căci tu, tu ai fost pricină !...

Tănase. Eu ?

Răzvan. Tu moșule ! Tu singur ! Asta'n veci eu n'oi
[uita...

Ș'apoi iată-mă-s în codru, haiducind din vina ta ;
Și mâini de-mi va fi ursita să mor pe spânzurătoare,
Ți-o voi datora tot ție...

Tănase (*făcând semnul crucii*)

Poznă !... Nu glumești tu oare ?...

Să știi c'ășa-i adevărul, o clipă n'aș zăbovi,
Dându-ți pieptul meu drept țință, să te poftesc a
[lovi !...

Răzvan. Tu ! da, tu ești o uneltă a puterii fără nume ;
Care țese nevăzută toate lucrurile 'n lume,
Astfel c'ades muritorul, bun ca blândul mieluşel,
Face rele peste rele, făr' s'o știe singur el !...

Tănase. Dar ce spui ?...

Răzvan. Ți-aduci aminte nenorocita de pungă,
Din care luași un galbăn, zicându-mi, c'o să-ți ajungă,
Că sunt mulți sârmani în țară, că nu-ți place de
[prisos,

Pe când se sbuciumă frații, simțind cuțitul la os ?...

Moșule ! Făcând aceasta, puteai să prevezi tu oare

C'o să mă cufunzi pe mine în robia'ngrozitoare ?...

Ei bine ! căzut în fiare pentr'un galben ce-a lipsit,
De primeai tu punga'ntreagă, eu scâpam nepedepsit !

Ha, ha, ha ! Ş'apoi mai strige căpăţânele'nţelepte
 Că omul ştie tot ce face, ştie tot ce-o să-l aştepte,
 Uitând c'un flutur de seară, ce trece repede'n sbor,
 Este 'n stare să răstoarne toată prevederea lor !...
 O faptă cât de frumoasă, ca o floare cu otravă,
 Tăinuşte câte-odată peirea cea mai grozavă !...
 In sfârşit, tu eşti pricina !...

Tănase. Dar de ce, copilul meu,
 Să nu mă vesteşti în clipă, lăsându-mă 'n locul tău
 Insuşi eu să 'ncarc robia pe cărunţele mele,
 Şi scăpându-te pe tine, să port lanţuri cât de grele?..
 Un Țigan ce milueşte pe-un neputincios bătrân,
 Zică tot ce-i place lumea, „este” chiar ca ş'un Român.
Răzvan. Haide ! Ce-a fost, se trecuse... Spune-mi
 [acuma, iubite,
 De ce-ţi târăşti tu la codru oasele cele 'nvechite?
 Cum de ți-ai lăsat copiii ?

Tănase. Ba copiii m'au lăsat.
Răzvan. Te-au lăsat ? Nu-mi vine-a crede !...

Tănase. Săracii, au răposat.
 In țara noastră cea mare și bogată, măi băiete,
 Sunt Români ce pier de foame ! sunt Români ce mor
 [de sete !...
 Astfel în toată Moldova, păcătosului Tănase
 Nici un sprijin, nici un razăm, nici un scut nu'i mai
 [rămase.
 Decât numai să-și însemne pieptul cu cea sfântă
 [cruce
 Și zicându-și „Doamne-ajută !” calea codrului s'a-
 [puce,
 Căci de-o bucată de vreme, cerșetorind pe maidan,
 Auzind mereu tot vorbe de căpitanul Răzvan...

Răzvan. Cum ? La Iași ?...

Tănase. La Iași, băiete, se vorbește despre tine
 Felurite verzi ș'uscate, câte nici în cap nu-ți vine !
 Unii te laudă ca pe un strălucit viteaz ;
 Alții, adică boerii, te sfâșie cu necaz :

Iar Țiganii tăi... iertare ! O să-mi pui lacăt la limbă,
C'altă orice i-aș mai face, degiaba ! tot nu se schimbă.

Răzvan. Zi, moșule ! Zi 'nainte... Eu nu mă supăr deloc.

Tănase. Ei bine, Țiganii sbiară că tu ești al lor prooroc :

Tu o să-i scoți din cătușe, tu o să-i speli din păcate,

In tine-i toată nădejdea, fără tine nu-i dreptate ;

O nebună de Țigancă le-a spus c'a visat prin somn,

Că tu o s'ajungi odată nu numai jude, ci Domn !...

Răzvan. Ciudat !

Tănase. O blestemăție ? Auzi cine să domnească !

Insuși dracul nu croește minciună mai țigănească,

Dar nu-i vorba de Țigancă... Apoi precum îți spusei,

Rămâind singur în lume, fără copilașii mei,

Fără milă și 'ndurare, fără căpătâi și vatră,

Mai rău chiar decât Țiganii ce colindează cu șatră,

M'am pus pe gânduri, băete : gânditu-m'am răs-

[gândit.

Ș'acum iată-mă-s aicia, bucuros că te-am găsit...

Nu căta că-s vechi de zile : în tinerețele mele

M'am bătut cu multe lifte care de care mai rele,

Ba Leși, ba păgâni, ba Unguri, ba Frâncii de-ai lui

[Despot,

Și ce am învățat atuncea, n'am uitat încă de tot...

Mă vezi prăpădit, dar astfel această mână secată

Tot ar mai putea trimite dușmanului o săgeată...

Decât să mor în orașe de cruzimea celor rei,

Mai bine voi în pădure prin mine să piară ei !...

O ființă cât de slabă, sporește când își răzbună !

Incearcă-mă și pe mine... Sunt haiduc și pace bună !

Răzvan. Așa te vreau, moș Tănase ! Ș'o să vezi peste

[puțin,

C'orașu-i o lighioană și numai codru-i creștin...

In oraș tout-i robie ; cel mai mic și cel mai mare,

Toți ca unul poartă lanțuri, toți ca unul gem în fiare ;

Fiecare slugărește, și niciunul nu-i stăpân ;

Insuși Domnul cu rușine pleacă fruntea la păgân !...

Pe când aicea stejarul lângă burueană crește,

Dar fie cât de puternic, el pe dânsa n'o robește ;

Iar selbaticile fiare, ce flămânde rătăcesc,
 Omoară sârmana jertfă pe care mi-o nemeresc,
 Dar n'o-njugă cu năpaste, ca fiara cea omenească,
 Care prada-i n'o ucide și n'o iartă să trăiască !...
 In oraș totul se 'ngroapă și putrezește de viu
 In locuința-i îngustă și rece ca un sicriu
 Unde suflarea se curmă, unde văzduhul lipsește ;
 Unde cărămidă, lespezi, lut și peatră te'nvălește ;
 Pa când aicea verdeața ne ține loc de pereți,
 Ne-acopere numai frunza și numai cerul măreț,
 Iar jos s'așterne covorul, vâpsit cu mii de vâpsele
 Ce singură firea 'l țese din ierburi și floricele !...
 Lumea totuși de departe ne numește cu fiori
 Ucigași, împușcă'n-lună, hoți, tâlhari, omorători...
 O nu moșule ! Nu crede ! Așa fost-au tot-d'a-una
 Că de cel gonit se leagă clevetirea și minciuna,
 Precum mușchiul se lățește pe-un copaciu pe care-l

[tai,

Și nu'l lasă pân'ce viermii nu'l prefac în putrigai !
 Săracul țaran ce'și perde vitișoarele sau plugul,
 Robul osândit ce fuge, blestemând biciul și jugul,
 Toți cei slabi, izbiți de soartă, de nevoi încongiurați,
 Află'n codru mângâere și ne dau nume de frați,
 Când privești Moldova întreagă părăsită în jaf și'n

[silă,

Pe cei buni în neputință, pe cei răi fără de milă
 Veneticul și păgânul, cel de neam și cel bogat,
 Numai ei având dreptate și la Vodă și la sfat,
 Căciuliți de toată lumea, fără grijă de nimică...
 O ! atunce-ți pare bine când de-odată se ridică
 Spaima de haiduci în țeară, născuți din al țerei chin...
 Precum o durere crudă naște'n piept câte-un suspin !

Tănase. Urmează, frate Răzvane ! Mai vorbește Mai

[vorbește !

Focul cuvintelor tale m'alină, mă răcorește !
 Sunt vorbe de sus băete, iar nu de-un om pământean !
 O Doamne ! Să iasă tocmai dintr'o gură de Țigan !...

Vulpoi. (*de departe*). Căpitane ! Căpitane !

Răzvan. Ce veste ?

Vulpoi. (*tărând după dânsul pe Sbierea*) O caracudă
Am pescuit'o acum pe uscat fără multă trudă...

Răzvan. Sbierea ? In mâinile mele ?

Sbierea. Chiar Răzvan !.. Vai !.. Sânt topit !..

Tănase. Te cunosc și eu prea bine !

Sbierea (*căzând în genunchi*). Și dumneata ?...
Am murit !..]

Sfinte Petre !.. Sfântă Ana !.. Mucenice Spiridoane !

Scăpați-mă din peire !.. O să vă dau trei icoane,

Tot de aramă poleite cu aur... cu argint !..

Vulpoi. Drace ! Nu știam eu singur c'am pus mâna
[chiar pe un sfânt !

L'am găsit în drum la stânga, într'o căruță stricată ;

De gras ce'l vezi, de departe mi se păru că'i o roată ;

Da fiind-că vrea să fugă, îi dedui un bobârnac,

Și simții atunci de-aproape că'n roată 'i ascuns
[un sac,

Deci acuma, căpitane, poți să'i dai revaș la dracul,
Că tot ce a fost bun într'ânsul, nu mai este :

[iată sacul !..

Sbierea (*frângându-și mâinele*).

Taleri trei mii patru sute cinci-zeci și șapte ș'un ort !

Sunt perdut !.. Prea sfântă troiță ! Maică precistă !..
[Sunt mort !

Tănase. Dați'mi cineva și-o armă, căci poftesc cu poftă
[mare

Să'i număr tot unul unul vre'o zece mii pe spinare !

Răzvan. Eu țigan, și iată cine se laudă că'i Român...

Fraților priviți'l bine : eu sunt rob, dânsu'i... stăpân..

Toți. Stăpân ?..

Răzvan. Boerule, scoală !.. Nu'i frumos și nu'i cu
[cale

Să 'ngenunchezi de 'nainte a unui rob al dumitale.

Jupânului, ce-i cu dreptul d'a ședea chiar la Divan,

Nu se cade să se plece de frica unui țigan...

Scoală dar și altă-dată scui pă-mă și palmuește,
 Că Vodă nu-ți cere sama, și pravila nu te-oprește !.
 Scoală dar ca ș'altă dată, și pune pe-argații tăi
 Ca să-mi dea și dâșii palme ca să mă scuipe și ei !
 Țara 'ntreagă nu-i a voastră?... Codru sau oraș,
 ce-ți pasă ?

Ori-când ș'ori-unde, jupâne, sunteți tot la voi acasă ;
 (*Sosesc Vidra, Ganea, Răzeșul și cei-l'alți hoți*)

Răzeșul. Căpitane ! Iți aducem pe nepoata lui Moțoc.
 E cam cu nărav ciocoica : n'o auzi vorbind de loc...
Vulpoi. Bre ! Ce de mai boerime ! Doi jupâni ș'o
 [jupâneasă !

Hoțul I. Par'că-i la curtea domnească

Hoțul II. O adunare aleasă !

Răzeșul (*Răzeșul privind la Sbierea*). Haide-de ! Dar
 [ăsta cine?... De când maica m'a făcut,

N'am întâlnit nici odată om mai pocit și mai slut !

Hoțul I. O gadină !

Hoțul II O șopârlă !

Hoțul III. O năpârcă înveninată.

Răzvan. Tăcere ! Să fiți cu toți martori la o judecată.

Ast boer, pe care-acuma îl vedeți îngenunchiat

Și care la Iași se plimbă mândru ca un împărat...

Sbierea. Nu, nu, nu...

Vulpoi. Taci, caracudă.

Răzvan. Ast boer prin răutate

Intrece gadini, șopârle și năpârce înveninate...

Ca paianjenul ce țese pe furiș vicleanu-i ciur,

Și-l întinde, și-l anină, și-l acață pe'npregiur,

Și drept de mijloc pândește, pironit în nesimțire,

Așteptând să-i intre gâza în capcana-i cea subțire,

Apoi lacom se repede, bucuros c'a înșelat.

Ș-o tot rupe, ș-o tot vâără în stomahu-i defundat,

Și iar își cârpește ciurul, și iar la pândă s'așează,

Și iar ochește 'n tăcere, noua pradă să-i mai cază...

Astfel și boerul ăsta e paianjenul sătul,

Gata să-și mai dreagă cursa, tot strigând că nu-i

[destul ?

Sbierea. Nu, nu...

Vulpoiul. Taci că te ia naiba !

Hoțul I.

Nici iadul n'o să-l primească !

Răzvan. Insă din jertfele sale, nu-i alta ca să-l urască,
Cu furiă mai cumplită, cu foc mai înverșunat,
Decum Răzvan îl urăște, setos de-a fi răzbnut !
Pentru'n galben, ce pe drumuri l-am găsit pe neaș-

[teptate,

El cu pravila-i în mână și pe buză-i cu dreptate,
Mă ia rob... rob pentr'un galben, și mă face nevăzut
Intr'un beciu, de umezeală în mocirlă prefăcut,
Unde mă legase'n zgardă, ca pe câine'n bătătură...
Il urăsc cu cea mai cruntă și nepovestită ură.

(*Vidra face o mișcare de groază*).

Tănase. Resbunare ! Resbunare !

Hoții.

Furcă ;

Răzvan.

Da ! voesc și eu

Să-mi răsbun ; dar moartea'n furcă i-ar fi prea
[puțin...

Sbierea (*căzând jos*). Valeu !

Răzvan. Cruce, țeapă, glonț, săgeată... Nu-i destulă
[răzbnutare !

Vreau o astfel de pedeapsă ! o pedeapsă și mai mare...

Răzeșul. Căpitane ! Ian sfârșește ! Că de cât să mai
[aștept,

Mai bine-acum dintr'o dată să-i înfig măciuca
[în piept !

Răzvan. Măi Vulpoiule, ridică-l !...

Sbierea (*când îl scoală Vulpoiul*). Vai mie !... Răzване
[frate !...

Mă jur c'am lăsat acasă catastișe ne 'ncheiate...

Iartă-mă !... Tocmai pe tocmai !... Fost-ai rob,
[te iert și eu...

De vrei, îți voi da și-un zapis... Martur mi-este

[Dumnezeu !..

Răzvan. Vulpoiule, du-l din codru ! Scoate-mi-l pân la

[răspânte,

Arată-i drumul cel mare, și zi-i aceste cuvinte :

Iată dreapta. iată stânga, iată jos și iată sus :
 Alege la deal, la vale, la răsărit, la apus ;
 Răzvan te avuse 'n palmă, și numai c'un semn
 de mână
 Ar fi putut să te facă praf, pulbere și țărână...
 Totuși uite ! Nu-ți lipsește nici un fir din peri tăi...
 Să trăiască codrul verde !... Pleacă slobod unde vrei...
 (*Vidra e mișcată*).

Tănase. Cum ? Il ierți ? Il lași să scape ?

Răzeșul. Căpitane ! Mi se pare
 Că tu 'ți cam petreci cu glume, și-ai uitat de răz-
 bunare !

Răzvan. Răzbunarea cea mai cruntă, este când dușma-
 nul tău

E silit a recunoaște că ești bun și dânsu-i rău !...

Răzeșul. Astea nu se trec la mine ! Doară nu-s o fată
 mare,

Ca să cred că răzbunarea nu-i decât o sărutare !...

Noi l-am prins, al nostru-i dară, al codrului, nu-i
 al tău !

Nu-l iert eu, bată-l să-l bată !...

Vulpoi. Și nici eu nu-l iert !

Hoțul I. Nici eu !

Hoțul II. Bagă sama, căpitane ! Noi nu te-am ales pe
 tine,

Ca să te pupi cu boerii și să ne dai de rușine !

O voce. Țiganul se prea-gurguță !

Altă voce. Se cunoaște că-i Țigan !

Mai multe voci !.. Țigan ! Chiar Țigan !

Răzvan. Țiganul nu mai este căpitan !

(*Scoate din brâu o bardă poleită*).

Când voi m-ați pus peste codru dându-mi în mână
 [securea.

Juratu-mi-ați să m'asculte lunca, drumul și pădurea,

Iată barda ce-a pătat-o jurământul cel viclean

Dați-o unui alt mai vrednic, care nu va fi țigan !

Puneți dintre voi pe-acela care-i meșter să vă'nvețe

A năvăli 'n slăbiciune, a vă izbi 'n bătrânețe.

Sau pe-o singură furnică să dați iureș câte doi!
Așa căpitan vă trebui, dar Răzvan nu-i pentru voi!
(*Aruncă barda și voește a ieși*)

Răzeșul. Haide, haide, căpitane! Te iuțești peste măsură!

Nu te perdem noi pe tine pentru astă pocitură!
(*privește încruntat la Sbierea, apoi rădică de jos
secura și o dă lui Răzvan*)

Iată barda, ia-ți-o iarăși, fă ce-ți place, fă cum știi...
Dar eu unul... of, măicuță!... L-ași tăia fășii-fășii!

Vulpoiu. Să trăiască căpitanul!

Toți. Căpitanul să trăiască!

Tănase. Da, da! Și de țigănilă să nu se mai pomenească!

Răzvan (*către Sbierea*). Stăpâne, acuma pleacă!...

Sbierea. Să plec?... Cum?... Adevărat!...

O, ce om! Ce ceartă scumpă! Ce suflet de matostat!

Dar fiindcă scapi de moarte pe-un creștin foarte
[cucernic,

O să te blagoslovească Dumnezeu a tot-puternic!...

Răzvan. Fugi, boerule, de-aice! Fă-mi și tu pe placul
[meu!...

Mi-e scârbă s'aud din gură-ți numele lui Dumnezeu!

Vulpoiu (*împingând pe Sbierea*).

Mișcă! Mișcă! caracudă!

Sbierea. Ba nu... Mă rog! Fără pripă!...

Mai avem o socoteală... Numai un cuvânt.. O clipă!...

Dați-mi sacul meu!... Răzване!... nu mă sărăci
de tot!...

Taleri trei mii patru sute cincizeci și șapte ș'un
[zlot!

(*iese ghiontit de Vulpoiu*)

Vidra, (*înaintând și întinzând mâna către Răzvan*).

Aș fi mândră, căpitane ca să strâng o mână, care

Nu voește să-și răsbune decât numai prin iertare!...

Răzvan. Mâna mea?... Această mână, desmierdată
[de cuțit,

Arsă de foc și de vânturi bătută neconținut,

Spălată de ploi și grindini, aspră și neagră din fire,
Cuteza-va ea s'atingă mâna-ți albă și subțire?...

Vidra. De când oamenii din codru răpitu-m'au după
[drum,

N'am oftat, n'am zis o vorbă, fost-am mută pân'acum,
Oprind lacrima pe geană și'necând în piept suspine,
Ca să nu pogor pe Vidra pân' la ei și pân' la tine..
Dar nu-i pasere pe lume să nu cânte mai cu dor,
Când ziua-i plină de soare și cerul e fără nor ;
Nu-i femei să nu-și simtă inima-i în turburare,
Când s'așterne de'nainte-i luminând o faptă mare !...
Rob, Țigan, haiduc, de-oriunde soarta să te fi adus,
Un suflet c'al dumitale își va face loc în sus !

(*Răzvan rămâne ațintit*)

Tănase. Aferim ! Ce mai muiere ! De-ar fi mulți boeri
[ca tine...

Ganea. Ce faci, dragă jupâneasă ? Cine-ar crede !... E
[rușine.

Nepoata marelui vornic și fiica unui spătar,
Dumneata să stai la vorbă. Ce 'njosire !.. c'un tâlhar.

Răzeșul. Căpitane ! Căpitane !.. Fă-ți cu mine o po-
[mană :

Dămi voe măcar dintr'însul să-ți fierb de prânz o
[tocană !

Hoții. Da, da ! Să-l tăem îndată !...

Răzeșul. Să-l bucățim mărunțel,

Ca să nu se mai cunoască de-a fost boer sau vițel !...

Răzvan (*ieșind din gândire*).

Cum ? De ce-i așa urgie ?... Lăsați-l în bună pace !...

El nu v'a făcut nemica...

Răzeșul. Nu cumva ! Iată ce-mi place !

Doar n'ai fost surd, căpitane ?... Nu-l mai apăra'n
[zadar !...

Nu l-ai auzit tu singur că te numește tâlhar ?...

Răzvan. Eu tâlhar ?... Dar cine-a zis-o ?... Răzvan nu
[putea s'auză,

Căci simțirea-i se perduse, rătăcindu-se pe-o buză

Din care sorbea cu 'ncetul cuvinte ce-mi par mereu
 Că tot încă sună, sună și răsună 'n jurul meu !
 O tu, femeie măreață ! tu un înger ! tu o zână !
 Tu, ivire minunată ce-mi răesai ca o lumină !
 Să te mai auz odată că locul meu este sus...

Așa c'ai spus-o ? Mai spune-mi ! Mai spune-mi încă !..

Vidra (cu sjială) Am spus...

Răzvan. Ai spus ! Eu credeam că 'n lume nu va fi nici o
 [ființă

Ca să-și cufunde privirea sub gunoi de umilință,
 Pân' la omul care 'n viață-i n'a gustat de nicăiri
 Decât dispreț și nemilă, batjocură și loviri !...
 Dar știi tu oare puterea ce-o au cuvintele tale,
 Luminându-mă ca raza strecurată jos în vale,
 Unde de-ale nopții umbre, sub un val întunecos,
 Ascundeau în adormire tot ce-i bun, tot ce-i frumos ?
 Tu mi-ai dat o lume nouă, mi-ai deschis o nouă cale !
 C'un cuvânt, c'o vorbă numai, cu suflarea gurei tale,
 Ca Domnul Hristos pe Lazăr din moarte m'ai
 [sculat !..

Ce putere ! Ce minune !...

Răzeșul. Căpitanu-i fermecat !

Răzvan. Dar tu stai și taci acuma ! Iți pare rău dumitale
 C'ai picurat o nădejde peste un noian de jale ?

Poate-ți mai aduci aminte, cine ești ?... Ei bine dar,
 Nici eu n'o să uit atuncea că Răzvan e un tâlhar !

(căt're Ganea)

Sunt tâlhar !... Așa-i, jupâne ? Ei da ! Sunt tâlhar !
 [Firește !...

Am înțeles cum mă chiamă, ș'o să mă port tâlhărește.
 (aruncând jos o pungă)

Na, boerule ! Ia-ți punga !...

Ganea. Ba nu ! Ia-ți-o dumneata...

Iți mai datoresc trei sute... Crede-mă că n'oiu uita...

Ciobanul o să-ți aducă.

Răzvan. Nu-mi pasă de datorie !

Iată banii tăi, jupâne ! Dă-mi o astfel de simbrie !

O simbrie tâlhărească ! Las' prin cântec să ți-o spui :
 Numai cântecul deschide cugetul haiducului !

P'un deal, p'un colnic
 Mergea un voinic,
 Voinicul voinicilor
 In țara piticilor :
 Cu fața voinică
 Ș'o inimă mică :
 Lângă el mergea,
 Și la el privea,
 Și mereu ofta,
 Poate că-l iubea
 O copilă dalbă
 Cu galbeni în salbă,
 O dulce fetiță
 Cu flori în cosiță,
 Cu raiu în guriță !
 Amândoi mergea,
 Și mergând grăia,
 Și grăind zâmbia,
 Când iată
 D'odată
 Pe drum mi s'arată,
 Stând în calea lor
 Vătaful haiducilor,
 Căpitanul hoților,
 Groaza veneticilor !
 Și cum mi s'arată,
 Privește la fată,
 O vede și iată :
 I se face milă
 De biata copilă !
 Și zice apoi
 Către cel ciocoi,
 Către cel voinic,
 Voinic de nemic :

Calea e a ta,
Mândra e a mea,
Și de nu mi-o dai,
Hai la luptă, hai !

(*Vidra își pune mâna pe frunte*)

Tănase. Uf, uf, ce inimă mare ! Păcat, zău, că nu-i
[creștin !...]

Ganea. Eu nu 'nțeleg, căpitane... Ce vrei?... Ți-oiu
[plăti deplin...]

Răzeșul. Nu 'nțelegi ce este lupta ?

Ganea. Lupta ?

Răzeșul. Lupta voinicească :

Unul pe-altul să-mi apuce, ș'apoi să-mi se trântescă !

Ganea. Dar căpitanu-i mai tare... mai umăros... mai
[cu piept ;

Lesne poate să mă bată... nu se cade... n'ar fi drept...

Răzvan. A, jupânului, pe semne, îi place lupta nem-
[tește ?

Dați-i săbii dumisale : să-și aleagă ce pofteste !...

Pentru mine-i chiar tot una : ne vom bate cum va
[vrea ;

De-oiu muri nu-i mare treabă, iar de nu, Vidra-i a
[mea !

(*scoate paloșul pe când Răzeșul dă pe al său lui
Ganea*)

Apucă spada, jupâne !...

Ganea (*scoțând paloșul*)

Din dragoste !

Ciobanul.

Patru sate !

Răzvan (*năvălind*) Apără-te !...

Vidra (*descoperindu-și fața și punându-se între
amândoi*)

Nu, Răzvane !... N'ai cu cine !... Nu te bate !...

CĂNTUL III

NEPOATA LUI MOȚOC

*Să nu te blesteme cineva:
s'ajungi slugă la cai albi
și stăpân femeie s'aibi.*

ANTON PANN.

F E Ț E L E :

RĂZVAN, ostaș leșesc.

VIDRA, iubita lui.

RĂZEȘUL }
VULPOIU } tovarășii lui.

SBIEREA, prins în război.

HATMANUL.

MINSKI

PIOTROWSKI } căpitani.

ISCOADA MUSCĂLEASCĂ

OSTAȘUL I.

OSTAȘUL II.

OSTRȘUL III.

CĂPITANI ȘI OSTAȘI

LEȘEȘTI.

*O tabără leșească la marginile țării muscălești, cor-
turi, tunuri, arme.*

*(Trei ostași, din cari întâiul și al doilea duc pe cel
al treilea, greu rănit)*

Ostașul I. Mulți Muscali ucis-ai oare ?

Ostașul II. Cu sabia ?

Ostașul I. Cu ce vrei !

Ostașul II. Cu sulița două sute și cu paloșul vre-o trei !

Opt sau nouă-zece sute... Poate și mai mult !...

Ostaşul I.

De sigur !

Ostaşul II. Dar tu ?

Ostaşul I. N'am ucis nici unul. Nu-mi place. N'am vrut
[eu singur !...

Rănit-am însă vreo mie... Tu mă ştii că-s cam
[voinic ;

Trei răni din cele mai grele, dela cap pân'la buric...

Ostaşul II. Vezi așa suntem noi Leşii !

Ostaşul I. Trăiască țara leșească ?

Muscalul de-ar fi cu dracul, tot nu-i chip s'o bi-
[ruiască !...

Ostaşul III. Of !... Eu mă sfârşesc cu zile... și voi ca
[niște nebuni,

Când nu tremurați în tufe, vă desfățați în minciuni !..

Ah ! duceți-mă la doftor ; încăi moartea să mă scape...

(*Câteși-trei ies la dreapta, pe când la stânga se arată
Minski și Piotrowski*).

Minski. Uite, măi ! Inima-'n mine plesnește, gata să
[crape !

Sângele mi se ridică și se suie în obraz

De ciudă, de 'ntărătare, de durere, de necaz !

Cum ți se pare, iubite ? într'o tabără crăească,

Tocmai în mijlocul nostru și'n țeara noastră leșească,

Un străin, o venitură, un om fără căpătâi,

Un nătărău din Moldova să fie tot cel de'ntâi ?

Pe când eu zac la o parte, lăsat fără nici o treabă,

Uitat ca o jucărie, ca un copil, ca o babă !

Piotrowski. Ce vrei ! *Ut verum dicamus*, mărturisește
[și tu

C'acest *vir Valachus* este *strenuissimus*...

Minski.

Ba nu !

Eu nu recunosc aceasta ! Nu se chiamă vitejie

A nu se teme de moarte numai din obrăznicie !

Un nu ştiu cine ca dânsul, un mojić necunoscut,

Nu-i este ertat a face lucrurile ce-a făcut !

Să cuteze el s'apuce steagul muscălesc cel mare...

Aceasta m'aruncă 'n friguri, în furie, în turbare !...

Să pătrună chiar în cortul voevodului rusesc...
 O ! aceasta-i grozăvie ! Sunt gata să 'nebunesc !
 Spune singur tu, fărtate, dacă nu era mai bine
 Niște astfel de izbânde să se fi făcut de tine ?
 Sau de un alt ori-și-care... iar de mine mai ales !
 Spune, spune tu !

Piotrowski. Firește ! *Non est in dubio res.*
 Inșă, *carissim' amice*, așa va fi totdeauna
 Că *virtus* nu-i alta 'n lume decât *prospera fortuna.*
 Răzvan e *felix ad casum* ! Totu-i merge găitan !
 E noroc *Venti faventes* !

Minski. Tot Răzvan ! Răzvan ! Răzvan
 Tabăra leșească 'ntreagă mi-l înalță, și-l ridică.
 Iar despre noi nu s'aude, nu se vorbește nimică !...
 Dreptu-i oare, ca 'ntr'o țeară, în care nu sunt născut,
 Un venetic fără nume să fie mai cunoscut ? !
 Zici că-i noroc ?... Nu-i aceasta !... Nici noroc, nici
 [vitejie.

Este altceva, iubite, ș'o să ți-o spui numai ție...
 Eu sunt sigur ș'aș fi gata chiar să jur c'acest Răzvan
 E frate....

Piotrowski. Frate pe cine ?

Minski. Cu.

Piotrowski. *Dic quaesto* !

Minski. Cu Satana.

Piotrowski. Ce spui, *Domine mi Deus* !... Dar de unde
 [s'o știi aceasta ?...]

Minski. O vei știi și tu ca mine... Spune-mi, văzut-ai
 [nevasta

Imbrăcată bărbătește, haine negre, chip bălan,
 Care întovărășește ne'ncetat pe acest Răzvan ?

Piotrowski. Am văzu-to... E frumoasă ! *Virro facie*
 [concina,

Perdecora, pervenusta...

Minski. Ha, ha, ha ! Asta-i pricina
 Răzvan zice că-i e soră, dar eu pot să-ți dovedesc
 C'acea muiere-i chiar dracul, numai botu-i femeesc.

Dânsa-i o fermecătoare ce cu farmecele sale
 Are puterea pe-ori-cine să'ntunece, să-l înşale,
 Să-i ia văzul, să-l orbească, să facă noapte'n amez,
 Incât s'o crezi că-i frumoasă şi pe Răzvan că-i viteaz !
Piotrowski. Ce-i drept, *Sanctissimus Thomas* în *Summa*
 [Theologiae

Firmat asemenea fapte, iar *Petrus Hispanus* scrie
 Cum că *foemina* şi greul sunt *affiens* oare-cum :
 Dracul e foc, iar femeea ese dintr'însul ca fum...
Minski. Crede-mă c'acea muiere, orice-i spune, orice-i
 [zice

Orice-i vrea, e însuşi dracul...

Piotrowski. Taci, că iată vin aice
Alii duo Valachi, ce-i tot văd mai-mai de-un an
Coniunctissime vivendo nedespărţiţi de Răzvan...
Minski (*privind în partea de unde vin Răzeşul şi*
Vulpoiul)

Piha ! Ce făpturi ciudate ! Ce fiinţe nesuferite !
 Ce mişcări respingătoare ! Ce obrazuri necioplite !
 Eu unul îţi spui atâta că de-oi fi vr'odată crai —
 Lucrul este cu putinţă, — ei bine, de trei ori vai !
 Ce legi aspre n'aş mai face, ca să dau peste hotară
 Şi să gonesc într'o clipă toţi moldovenii afară !
 Însă toţi ! Toţi pân' la unul ! Nici un om ! Nici un
 [picior !

Numai pe Răzvan, el singur, l-aş lăsa... ca să-l omor !
Răzeşul (*cântând de departe*)

Vom îmblăti la *sacără*
 Până 'n mândra primăvară
 Ş'om eşi la codru iară,
 În capătul şesului,
 La marginea drumului,
 În calea Armeanului !

Minski (*dulce*)
 Să trăiţi, voinici !

Vulpoi. Prea bine ; mulţumim...

Răzeşul. Şi sănătate,
 Căci în lume sănătatea e mai bună decât toate !

Minski. Mă prea-bucură 'ntâlnirea... Doriam să vă văz
[de mult.

Eram să vă'ntreb un lucru...

Răzeșul. De nu-i fi lung, eu te-ascult,
Fiindcă noi, Moldovenii, știm așa că vorba lungă
E nebunie de crieri și sărăcie de pungă.

Minski. Ași dori s'aflu... Pe cinste, Răzvan al nostru
[mi-i drag

Și... vorbind c'un oarecine... Făcut-am un rămășag...
Ca să nu-l perd... mă pricepeți... vreau să zic... îmi
[trebuie mie...

In sfârșit, ce fel de slujbă sau ce fel de boerie
Va fi avut în Moldova ostașul cel strălucit,
Ostașul cel mai de frunte, bărbatul cel mai vestit,
Podoaba taberei noastre, un luceafăr, o minune !...

Vulpoi. Drace ! Vrei numai atâta?...

Răzeșul. Taci, Vulpoiule ! Nu-i spune.

Vulpoi (*zâmbind*)

Ba să-i spui ! De ce să piarză săracul din rămășag ?
Mai vârtos când știu acuma că Răzvan îi este drag !..
Învăță dar dela mine, că slujba ce-o avusese,
În țara Moldovei este dintre cele mai alese ;
O treaptă atât de 'naltă, încât era mititel
Boerul cel mai puternic, când se punea lângă el...

Piotrowski. *Admirandum !*

Minski. Dar ce slujbă ? Cum se chiamă ?

Răzeșul. Măi, ți-ajungă !

Că ne-am înțeles odată de-a nu face vorbă lungă...
Sunt cam iute. Bagă seama !...

Vulpoi. Las', Răzeșule !... Eu vreau
La toate câte dorește, să-i pot răspunde pe șleau.
Că doar nu se cercetează cu vr'un scop de răutate,
Mai cu seamă când iubește pe Răzvan ca și pe-un
[frate...

Așa dar mă 'ntrebi ce slujbă ? Cum se chiamă ?

[Fel de fel !

Unii căpitan îi zice, alții-i zice vătășel ;

Dar treapta-i mult mai de frunte, prin putere și
[simbrie,

De cum pe la voi aice este chiar o hătmănie !...

Piotrowski. *Capitanus est pedestris?*

Vulpoiu.

Ba și călare ades ;

Pedestrima la strâmtoare și călărime la șes...

În codru se pedestrește, pe câmp încalecă iară :

Astfel este rânduiala oștilor la noi înțară.

Minski. Dar avea moșii ?

Vulpoiu.

Ha, drace ! L'asta eu nu m'am gândit !..

(după o tăcere)

Cât poate da o moșie, Răzvan capătă 'nzecit...

Adecă cevași ca dijmă, în bani, în grâne și 'n vite,

Ce trebuia la poruncă să-i dea toți pe negândite...

Piotrowski. Și-ți fi avut multe *pugnās, videlicet* bătălii ?

Vulpoiu. O ! se 'ntâmplă câteodată și 'ntr'o zi două sau

[trei,

Cât ținea vremea de vară, căci în urmă la ernatic

Ne hodinim cum fac Turcii ; obiceiul îndemănatec.

Minski. Dar spune-mi, acea femeie...

Răzeșul (cu furie)

La dracu ! La nouă draci !

La nouă sute !...

Minski.

Ce-ți trebuie ? Ce vrei, voinice ?...

Răzeșul.

Să taci.

Bată-le mama pădurii ! Te mai legi și de muiere ?

Minski. Ba nu ; doriaș să știu numai...

Răzeșul.

Zău, mai bine fă-mi plăcere,

Ori ne lasă tu aicea, sau noi te lăsăm aici ? !

Minski (cătreg Piotrowski)

Haidem, tovarășe !

Piotrowski.

Ergo....

Minski.

Să fiți sănătoși, voinici !

(*Ese cu Piotrowski*)

Răzeșul. Bună treabă !... Pizma, ura, zavistia, vrăj-

[mășia,

Și nici un pai de răsplată pentru toată vitejia,

Iată câștigul cel mare, ce Răzvan l-a dobândit
 De când părăsise țara și codrul blagoslovit !
 Vai de dreptatea leșească ! Vai de bunătați streine
 Ne-am păcălit, măi fârtate ! Rău ne-am păcălit !...

Vulpoi (*gânditor*) Vezi bine !...
Răzeșul. Mai înțelept moș Tănase, când zicea oftând
 [cu foc :

Tu fă ce-ți place, Răzvane, dar eu o să stau pe loc.
 Nu las Moldova, și pace ! foamete, sete, rușine,
 Aice să sufăr toate, e cuibul meu !...

Vulpoi. Vezi bine !...

Răzeșul. Și eu, Vulpoiule dragă, trebuia verde să-i spui,
 Iar nu să caut orbește buricul pământului,
 Uitându-mi de răzășiță !... Poate că prin judecată,
 De mai rămâneam în țară, tot o câștigam odată,
 Hrisoavele mele iată's !

(*scoate din o legătură*)

Aici trei urice sunt
 Dela Alexandru-Vodă și dela Ștefan cel Sfânt,
 Pe cari le stropesc cu lacrimi, le șterg de praf cu
 [suspine,

Și le știu pe din afară, făr' să fi citit !

Vulpoi. Vezi bine !...

Răzeșul (*sărută și apoi ascunde legătura*)

Ii ziceam eu : măi Răzvane, nu pleca : nu fii nebun !
 Decât orice trai în lume, traiul codrului mai bun !..
 Of ! Nu vru să mă'nțeleagă !.. Și tu știi a cui e vina ?
 Așa-i când tace cocoșul, lăsând să cânte găina ;
 Așa-i când capra-i în frunte, poruncind în loc de țap ;
 Așa-i când bărbatu-i coadă ; așa-i când muierea-i cap !
 Din dobitoacele toate, numai matca la albine
 N'are cusur ca stăpână... Celelalte, vai !

Vulpoi. Vezi bine !

Răzeșul. Dracul ne trimise'n cale pe nepoata lui Moțoc !
 Sărmanul Răzvan acuma nu-i om, ci-i un năpărstoc
 Pe care Vidra mi-l mișcă și-l întoarce fără preget,
 Și la dreapta, și la stânga, nu cu mâna, ci c'un deget !

Ș'apoi eu nu dau cu gândul, oricât de mult chibzuesc,
De ce Vidrei nu-i plăcuse obiceiul haiducesc ?

Vulpoi. M'am gândit și eu l'aceasta, ș'am ajuns drept
[încheere

Să cred că Vidra-i smintită, ca orișicare muiere,
Iar Răzvan, de-a fost odată cu o minte de bărbat,
De când ascultă pe Vidra și dânsul s'a deochiat ;
Căci nebunia s'acață mai rău ca un mărăcine
Și trece ca o căscare dela om la om...

Răzeșul (*gânditor*) Vezi bine !

Vulpoi. Este 'nvederat că Leahul nu face haz de Răz-
[van...

Ș'apoi de-ar mai ști, o, Doamne ! că nu-i creștin,
[ci Țigan...

Oho ! L'ar goni departe ! Ba cu dânsul și pe tine...
Iată cum ne duce Vidra, trăgându-l de nas !

Răzeșul. Vezi bine !

Vulpoi. Leșii au o lege-anume : un om de neam
[țigănesc

Să nu calce cu piciorul pe pământul cel leșesc...
Alte neamuri să poftească, ori și când sau orișicine,
Iar Jidovii, mai cu seamă, sunt ca'n țeara lor...

Răzeșul. Vezi bine !

Iscoada (*arătându-se din fund*)

Creștini cucernici...

Vulpoi. Ce'ți trebuie ?

Iscoada. V'am văzut, de nu mă'nșel,
Umblând cu Răzvan...

Răzeșul. La naiba ! Nici tu nu te'mpaci cu el ?

Iscoada. Nu mă'mpac ? Iartă-mă, Doamne ! Eu nici
[nu'nțeleg ce'i ură :

A iubi pe toți creștinii mă 'nvață Sfânta Scriptură...
Așa dar, vă rog să-mi spuneți într'un chip cu-

[viincios
Unde poci oare să-l aflù, în numele lui Hristos ?

(zărind pe Răzvan care se apropie)

Dar ce văd ! Iată chiar dânsul !... Dumneata ești,
 [mi se pare,
 In toată creștinătatea luptătorul cel mai tare ?
 Ca sabia lui Arhanghel, ca toiagul lui Aron,
 Praștea lui David proorocul, buzduganul lui Sam-
 [son...

Răzvan. Sunt Răzvan...

Iscoada. E de nevoie, nimenea ca să n'o știe,
 Să vorbim precum vorbise Moise cu Iehova...

Răzvan (*către Vulpoiu și Răzeșul făcându-le semn să plece*).

Fie !

Răzeșul. Crede-mă c'ar fi mai bine ca și pe noi să ne lași,
 Ai mulți dușmani... Chiar Muscalii nu ți sunt așa
 [de vrășmași

Ca Leahul cel pizmătăreț, care alta nu visează
 Decât el să se ridice și toată lumea să cază...

Răzvan. N'aveți grijă ! fiți în pace !... Puteți să vă
 [depărtați :

Brațul meu e lângă mine și sabia-i lângă braț...

Vulpoiu (*depărtându-se cu Răzeșul*)

Haidem, Răzeșule dragă ! Să-i spunem Vidrei
 [aceasta

Cine pe noi nu ne-ascultă, o s'asculte pe nevasta...

Răzvan. Suntem singuri, Ce vrei ?

Iscoada. Jură de-a nu spune nimănu
 Taina cea de mântuire ce-am venit ca să ți-o spui
 (*Răzvan face un semn de invoice*)

Nu-i așa ! Eu vreau anume pe crucea prea lăudată,
 Pe cei doisprezece apostoli și pe maica cea curată,
 Pe cele șapte biserici, și pe cei patruzeci de sfinți,
 Pe soborul din Nikeia cu trei sute de părinți,
 Pe-o sută cincizeci de psalmuri, pe șaptezeci de
 [tâlcovnici,

Pe toți fericiții pusnici și mucenici și duhovnici,
 Și pe ieslele, la care se închinară cei trei crai,
 Să-mi juri mai întâi de toate că Leșilor nu mă dai...

Răzvan. Tu nu ești Leah prin urmare?

Iscoada (*facând cruce*)

Dumnezeu să mă păzească

De-a fi eretic ca Leșii de legea papistășească!...
Dar dumneata, ca și mine, ești pravoslavnic curat,
Și slujind în astă țară, faci cel mai mare păcat,
Precum zice sfântul Pavel...

Răzvan.

Așa! Iarăși cele sfinte?

Tu ești muscal! Numai dâșii sunt meșteri cu ru-
[găminte

Tot cruci și tot evanghelii să 'nșire ca din fuior
Chiar atunci când li-i gândul să ne'nșele mai ușor!...
Ce vrei? Ce cauți pe-aice! Dela cine vii și de-unde?
Ce faci în oastea leșească și ce-ai cu mine?... Res-
[punde!...

Iscoada (*văzând pe Vidra, care se apropiase și se puse
în fața lui*)

Acest om... astă muiere... muiere nu'i tocmai om,
După cum mărturisește fericitul Christostom...

Răzvan. Taci!

Iscoada. Femeia 'i cam limbută: ea nu pricepe ce'i
[taina;

Vorba'i lungă ca și coada, coada-i lungă ca și haina
Precum arată prorocul..

Răzvan. (*apucându-l de barbă*)

Zău nu mă mai stăpânesc!

Iscoada. Nu mă necinsti... Sunt preot și părinte su-
[fletesc...

Răzvan. Zici că ești preot? Dar spune-mi, popei i se
[cade oare

Să-și arunce jos veșmântul, călcând rasa sub picioare,
Și prin fapta cea mai neagră să mânjească sfântul dar,
Iscoadă 'n 'ntreaga lume, preot numai în altar?

Iscoada. Fiule eu nu văd răul de a lucra cu stăruință
Pentru sfântul țar și pentru pravoslavnică credință,
Păcatu'i al dumitale, care fiind Moldovean,
Iți dai sufletul în ghiara Lehului celui viclean,

Popor depărtat de lege, oi rătăcite din turmă
 Și pe cari o să-i strivească judecata cea din urmă,
 La un loc cu Filistenii și cu Gog și cu Magog...
 Ș'apoi făcându-le astea, unde-i folosul, mă rog?
Răzvan. Eu caut numai la cinste...

Iscoada. Fleacuri ! Treabă de cuvinte !
 Folos, cinste, tot aceea, deși se chiamă altminte !
 Așa dar, ce fel de cinste dobândit-ai, de când ești,
 Ca Nemvrodul din Scriptură, floarea cetei diavo-
 [lești ?

Vidra. Are dreptate, Răzване ! Iat'a treia bătălie,
 În care brațul tău varsă ploi de sânge pe câmpie,
 Ș'apoi unde-i mulțumire și răsplata ce-o primești,
 Ridicând pe brazda morții clăi de stârvuri dușmă-
 [nești ?...

Pe când tu goneai vrăjmașul, dând cu pieptul la
 [năvală,
 Alții mulți s'ascund în umbră, de-unde răsărind
 [cu fală

Ii vezi mari, îi vezi în frunte, lăudați, slăviți, aleși
 Iar tu rămâi tot în urmă, ca o slugă printre Leși !

Răzvan. Și tu, Vidro ?

Iscoada. Jupâneasă, vorbit-ai dumnezeeste !
 Câte-o dată prin femea Duhul cel Sfânt ne vorbește ;
 De pildă, Ana, Iudita, Estera... mai în sfârșit,
 Este învederat că Leahul de loc nu te-a răsplătit...
 Rusul știe mult mai bine să dea ori și cui dreptate...

Răzvan. Taci ! Destul !

Vidra. Vorbește !

Iscoada. Țarul îți dăruiește trei sate

Vidra (cu dispreț)

Bogăția ? Nu-i aceasta !

Iscoada. Trei sate lângă Kazan

Și câtva ține războiul, o treaptă de căpitan...

Vidra (mișcată)

Căpitan ?

Iscoada. Mai pe d'asupra, pentru creștineasca faptă,
 După moarte fericire ș' un locaș în raiu te-așteaptă...

Răzvan. Nu primesc !

Vidra. Ce spui Răzване ! Dar de ce să nu primești?...

Nu-i puțin căpitania în oștile muscălești.

Tu nu ești născut aicea ; poți să mergi în lumea
[întregă

De leși n'ai nici o nevoie și nimica nu te leagă...

Cată-ți norocul aiurea, dacă nu-l găsim aici !

Răzvan. Am jurat !

Iscoada. Dar jurământul nu se dă la eretici.
Deci mitropolitul nostru pe dată o să-l deslege,
Judecând după soboare și dumnezeiasca lege,
Precum anume se scrie în sfântul Nomocanon,
Citește cap. paisprezece soborul din Chalkedon,
Cap. treizeci și trei sau patru sobor din Laodikia,
Asemenea capul două sobor din Antiohia...

Răzvan. Fugi, popă fără credință, ce legea ți-o iei în răs !
Fugi, și spune celor javre ce la mine te-au trimis
Că Răzvan nu vrea să guste dreptatea voastră ru-
[sească,

Pentru care lumea toată îi o marfă negustorească,
Iar omul se socotește ca vita, ce-un precupeț
O cumpără 'n așteptare s'o desfacă mai cu preț !
Numai la voi vrednicia prin cumpănă se cunoaște.
Deprinși a vinde cu dramul până și sfintele moaște,
Și cu mâna pângărită rămășița unui sfânt
A schimba după tocmeală, pe aur sau pe argint !...
Fugi de-aici !...

Vidra. Dar uiți, iubite, că de-ar fi ori-cum
[să fie

Muscalul 'ți dă chiar îndată cinstea de căpitanie...

Vei fi căpitan, Răzване !.. Căpitan, aceasta 'i mult !..

Iscoada. Și trei sate mari...

Răzvan. Lipsește ! Mi-e greu să te mai ascult !..

Vulpoi (*venind iute, turburat*)

Topenie ! Grozăvie ! Bazaconie !...

Răzvan.

Ce este ?

Vulpoi. Lucru nevisat în vise, nepovestit în poveste !...

Vezi pe hatmanul acolo, stând la vorbă și la sfat,
De toată căpitănia ocolit și 'nconjurat?

*(Iscoada se uită unde arată Vulpoiu, și fuge în
partea cea-laltă)*

Răzvan. Ei bine, ce mă privește?
Vulpoiu *(cu necaz)*

Ei bine !... Ba zău nu'i bine !...
Ei vorbesc și pun la cale și se 'ntreabă chiar de
[tine...

Răzvan. De mine ! Ce nălucire !

Vulpoiu. Căpitaniii într'un gând

Îți caută pricină și te defaimă pe rând ;
Unul cere să te scoață din oaste, altul din țară,
Al treilea chiar din lume te-ar da bucuros afară,
Iar hatmanul mi-i ascultă, neclintit ca un butuc ;
De mult ce tot aude, s'a făcut și el năuc !

Vidra. Vezi, Răzване, ce greșeală de-a ne vesteji aice,
Pe când într'o altă parte ai putea să fii ferice ?
Hai în oastea muscălească ! Atâta ne-a mai rămas...
Te-așteaptă căpitănia, de'i face numai un pas...

Vulpoiu. Vine hatmanul... Privește !... S'au oprit în
[două rânduri...

E posomorât bătrânul, se cunoaște că'i pe gânduri,
Răzvan. Fie ce-a fi, las' să fie ! Eu unul tot ce-am jurat

Păstrez cu fruntea senină și cu cugetul curat !
Jurământul nu'i o glumă născută printre pahare
Și, de-odată cu beția, resuflată prin uitare ;
Jurământul pentru mine este mândrul curcubeu,
Ce leagă josul cu susul și pe om cu Dumnezeu !...

Vidra. Ba mai bine'i o uneltă, o păpușă, o momeală,
Prin care cel ce nu crede pe toți ceilalți îi înșală !...
*(Se pune de o parte, vin Hatmanul, Piotrowski, Minski,
mai mulți căpitani, și în urma lor Răzeșul).*

Minski. Știu bine, sunt foarte sigur și de tot în-
[credințat

Că tabăra n-o să guste hotărârea ce ai luat...

Piotrowski. *Asciscere peregrinos*, multe primejdii aduce :
Pe străini lasă-i în coadă, *sapientissime duce...*

Hatmanul. Cine pentru noi se luptă, nu-i străin, ci-i
[pământeian...]

Eu te căutam pe tine, viteazule căpitan.

Răzvan. Poate mă iai dreptul un altul, hatmane prea
[luminate,

Eu nu-s căpitan.

Hatmanul. Aceasta-i cam puțin; după dreptate
Ar trebui să fii hatman, căci chiar băătălia de azi,
Nu eu, tu ai câștigat-o, viteazul cel mai viteaz !

Răzvan. Iartă-mă...

Hatmanul (*ridicând buzduganul*)

Deci, în puterea semnului de hătmănie,
Răsplătind măcar în parte minunata-ți bărbăție,
Căpitan pe câmpul luptei te ridic și te 'nvestesc,
În fața taberei mele și prin numele crăesc !

(*Muzica militară intonează un marș triumfal. Vulpoiul sare în sus, Răzașul își freacă mâinile*)

Răzvan. Eu?... Dar cum... În ce cuvinte...

Minski (*cu căldură*)

Căpitane, eu aș cere
Să te faci chiar polcovnic ! Aș leșina de... plăcere
O dorință 'nvăpăiată mă tot roade ne 'ncetat,
Ca dup' atâtea răsboaie să te vad... înaintat !...

Piotrowski (*sărutând pe Răzvan*).

Satisfactionis causa, și eu te sărut acuma,

Știindu-te *dignum esse* chiar *amplitudine summa* !

Hatmanul. Însă nici căpitania, mă jur pe acest buz-
[dugan,

Nu-i ceva destul de mare pentru brațul lui Răzvan.

La semnul cel mai aproape, țeara o să te primească,

Spre mai deplină răsplată, în boerimea leșească...

Voi stărui și eu însumi și toți prietenii mei...

Dar pân' atunci, căpitane, spune-mi singur, ce mai

[vrei ?

Răzvan. Nu pot mulțimii... n'am vorbe, hatmane
[prea-luminate...]

Hatmanul (*zâmbind*)

A, da! Mi-am adus aminte! Printre prăzile luate
În tabăra muscălească, găsit-am un moldovan.
Un boer, un om de frunte, judecând după căftan
Deși de multă vechime nu mai are nici o față,
Iar din ceaprazuri sclipește ici-colea d'abia vr'o ață...
Ți-l dăruiesc...

(*Răzvan se închină, Hatmanul și căpitanii încep a eși*)

Minski (*întorcându-se iute*)

Căpitane! În veci nu m'oi sătura
Toate bunurile lumii cu toptanul a-ți ura,
Și văzându-te pe cale la o treaptă și mai 'naltă.
Înima-mi de bucurie saltă, saltă, saltă, saltă...
(*iese, Răzvan încrucișează mâinile pe piept și rămâne
nemișcat pe gânduri, Vidra îl privește în tăcere*).

Vulpoi. Iată 'n sfârșit, căpitan, ești chiar căpitan
[acum!]

Și 'n pădure, căpitane, fuși căpitane oare-cum,
Astă-zi însă, căpitane, ești mai cu căpitenie!

Răzvan. Bată-i norocul să-i bată! Hai să facem o
[beție!]

(*tărește afară pe Vulpoi, cântând*)

Frunză verde de castan!

Căpitanu-i căpitan!

Tan ! tan ! tan !

Tan ! tan ! tan !

Căpitanu-i căpitan!

Frunză verde de castan!

Răzvan. Iartă-mă, scumpo iubită!... Chiar fericirea
[ne apasă,

Când deodată, ca un fulger, pe sărmanul om se lasă!..
Simț în mine o greutate... Doresc și nu pot s'o crez...
Nu-i cumva vr'o nălucire? Poate dorm? Poate visez.

Vidra. Cum? Atâta veselie? Pentru ce?... Pentr-o ni-
[mică?

Căpitan! Ce mare treabă!... Căpitanu-i o furnică?...
Veselească-se Răzeșul sau Vulpoiu, făpturi de rând,
Care pentru-un paiu sunt gata a se tăvălii cântând!...
Dar tu?... Tu s'o faci, Răzvane?... Căpitanii în-
[tr'o oaste

Sunt atâția că 'n mulțime se lovesc coaste la coaste...
Căpitan!... O jucărie!... Căpitan!... E un covrig,
După care colindează bieții copilașii pe frig.

Răzvan. Ce? Căpitanu-i o glumă? Intr'o tabără
[crăească?

Dar ce fel de lucru 'ți trebui care să te mulțumească?
Au nu mă 'nvățai tu, Vidro, a merge chiar la duș-
[man.

Câștigând prin viclenie tot cinstea de căpitan?...
Nu-mi spuneai tu dineoare, cu mânie și muștrare,
Că 'ntr'o tabără domnească căpitanu-i lucru mare?
Lămurește-mă, iubito, unde vrei tu să m'aduci?
Nu-i de mult de când în codru, cu o ceată de haiduci,
Numele-mi suna prin țară, ca o seceră ce sună
Când retează buruiana să crească iarba cea bună!
Eu credeam atunci că'n lume nu-i chip să fie pe-aiuri
O zodie mai ferice ca traiul unei păduri,
Unde brazii și stejarii, uriași din vremea veche,
Infruntând mii de furtune, viteji fără de pereche,
Mi se 'nchinau cu răbdare m'apăra și m'asculta,
Pân' ce din sânul lor verde nu m'a smuls voința ta!...
Te văzui... iubirea șterge tot ce-i place ca să șteargă:
Lăsat-am cărări înguste ș'am eșit la calea largă,
Uitat-am codrul, Moldova, tot ce-a fost, tot ce-a
[trecut.

Venit'am în țări străine, cum ai spus și cum ai
[vrut...

Astăzi norocu'mi zâmbește: sunt căpitan și pe
[cale...

Vidra. De-a fi boer ca toți Leșii: o boerime de jale!

Răzvan. Hatmanul mă socotește, de cei-lalți sunt
[căutat
Numai tu pe bucuria'mi tragi un val întunecat,
Pe când cu un cias mai 'nainte erai de-o altă pă-
[rere...

Nu sunt un copil, de care să-și bată joc o muiere !
Vidra. Da ! O muiere din neamul acelu groaznic
[bărbat,

Care numai c'o 'mbrâncire patru Domni a resturnat,
Ș'al căruia falnic sânge clocotește cu putere,
Ca talazurile mării, în peptul meu de muiere !
Ah, ascultă-mă, Răzvane ! Și'ntre firele de jos
Foarte mulți sânt tari de mână ș'au un suflet inimos,
Dar totuși rămân ca broasca cea cufundată 'ntr'o

[baltă
De-unde numai câte-o dată, eșind pe uscat, tre-
[saltă,

Privește mândrul soare, se întinde pe-un verde
[strat,

Sughiță 'n sine cu poftă văzduhul lin și curat,
Incât ai crede, văzând'o, c'a priceput ce'i lumina
Și nu mai poate să guste întunerecul și tina,
Pe când n'a trecut o clipă : iată broasca înapoi
Se 'ntoarce iarăși în noapte, în mocirlă și'n noroi !...

Vitejia cea mai mare, inima cea mai aleasă,
Mii de bunătați cu care nu știu cine te 'nzestreează,
Sunt, iubitele, ca ferul ruginit și fără preț
Până când încape 'n mâna lucrătorului isteț
Ce îl apucă strâns în clește, îl curăță de cărbune,
Și dintr'o grămadă neagră mi-l vezi scoțând o mi-
[nune

Strălucită ca oglinda, gingașă încât suflând
Suflarea'i tipărită pe luciul cel plăpând !
Acel lucrător, Răzvane, se numește...

Răzvan.

Se numește ?

Vidra. Setea de-a merge 'nainte... Iată ceia ce 'ți
[lipsește,

Acea sete care frige și 'ngheață inima mea !
 Dar trebui s'o aibi, Răzvane ! Eu voesc, ș'o vei avea...
 Atunci când buza Vidrei obrazu'ți părilit l'atinge,
 Ochii mei în ochi'ți cată, mâna mea pe mâna'ți
 [strânge.

Sufletul meu desfășoară
 Câte o părțicea mereu
 Ce pe furiș se strecoară
 Adânc în sufletul tău !
 Vidra'i pentru tine 'n lume
 Ca izvoarele de munte
 Ce fac Dunărea să spume
 Din păraele mărunte.

Vulpoiu (*vine șovăind*)

Hi, hi ! Dunăre !... Departe !... Căpitane, eu sunt
 beat,

Ș'aș vrea să'ți spui, căpitane, un lucru foarte ciudat...
 Adecă-te, căpitane... zeu, n'are nici o pereche...
 Dar lasă-mă, căpitane... ia să ți-o spui la ureche...

Răzvan. Spune...

Vulpoiu. Apoi, căpitane, știi Leahul cel blă-
 [stămat?...

Știi cela ce-ți strângea mâna?... Căpitane, eu sânt
 [beat !...

Știi, se vîră'n om ca musca?... Știi, chiar ca nepusă
 [masa?...

Hi, hi ! Știi Leahul acela ? Iubește pe jupâneasa ?

Răzvan. Vidra ?

Vidra. Eu ?

Vulpoiu. Da, da, da, Vidra !... Mi-a spus
 [că'i place de foc !

Zeu așa ! Ciai acușica !... Ha, ha, ha ! Ce dobitoc...
 (*Minski se arată în fund*)

Dar iată'l ! Intreabă'l singur ! Bată'l năbădaia...
 [Leahul !

Hi, hi, hi !... Mi-e somn !... Mi-e lene !... Ba nu !
 [Mă doare stomahul !...

(*iese*)

Răzvan (*mergând iute înaintea lui Minski și apucându-l de mână*)

Ascultă-mă, cum te cheamă !... Știi un lucru ? Știi
[sau ba ?

Noi trebuie să ne batem !...

Minski. Dar pentru ce ?

Răzvan. [Nu 'ntreba !...

Pentru ce ?... Pentru că... pentru... pentru că, pri-
[vind la tine,

Simțesc un fel de simțire... mai în sfârșit nu mi-e
[bine !...

O să ne batem chiar astăzi... chiar acuș ! M'ai auzit ?..

Minski. Cum așa ? Nu pot pricepe, tovarășe prea-iubit..

Eu nu ți-am făcut nimica... Să ne batem nu-i cu
[cale...

Spune mai întâi pricina ?

Răzvan (*cu furie*)

[Nu-mi plac ochii dumitale

Mă supără, mă'ntărâtă, m'aprint... Nu mai pot
[vorbi !...

Minski (*zâmbind cu dulceață*)

Numai atâta ? Ei bine... atunci când ne-om întâlni.

Mă jur a'mi închide ochii. O să mă feresc de ceartă...

Dar sunt grăbit... Am o treabă... Mă duc... Iartă,
[iartă, iartă !...

(fuge)

Răzvan (*cu dezgust*)

Ce mișel !...

Vidra. Mă mir, Răzvane, văzându-te temător,
Nu cum-va m'ai crede 'n stare pân'la viermi să
[mă pogor ?...

Răzvan (*luând-o de mână cu aprindere*)

Și plaiuri aurite, ș'un acoperiș de pae,

Când flacăra le cuprinde, fac tot un fel de văpae :

Iubirea'i un foc, iar focul ori-cât de jos ar veni,

E grozav când izbucnește, și'i lesne a izbucni !

Mi-ești dragă și 'n toată lumea găsesc cu puțință
[toate,
Dar dragostea fără teamă nu se poate nu se poate !...

Vidra (*arătând în urma lui Minski*)

Cugetă acum, iubite, de 'i cinste pentru Răzvan
O biată căpitanie : și dânsul e căpitan !

Ostașul (*aducând pe Sbierea, care vine cu capul plecat
și numără pe degete*)

Robul dela hatman...

(*se închină și iese*)

Răzvan.

Sbierea !...

Sbierea (*ridicând capul de bucurie*)

Tu ești, Răzvânică dragă ?...

Și dumneata, jupâneasă ?... Parcă văd o pungă în-
[treagă !

Răzvan. Te rog să ne spui și nouă, prin ce minune
[încăpuși,

Așa departe de țară, tocma 'n tabără la ruși ?

Sbierea. Încăpui ca două 'n patru... Ce întrebare !
[Nu știi oare

Că tabăra muscălească este foarte încăpătoare ?
Ș'apoi, mai având necazuri, slăbisem mai mult de
[un sfert :

Carnea spânzura pe mine curat ca un sac deșert...

Răzvan. Eu te 'ntreb prin ce 'ntâmplare te afli în
[astă țară ?

Cum de te-au luat Muscalii ?

Sbierea.

Dela tătari mă luară...

Răzvan. Dar Tătarii ?

Sbierea. Mă robise mai an țărț, când au trecut
Prin moșia mea Flămânzii, o moșie lângă Prut.
Asta n'ar fi fost nimica, să nu fi luat cu mine
Un chimir cu trei fișicuri pline, pline, pline, pline :
Cel dintâi era cu taleri, altul numai cu florinți,
Al treilea galbeni, galbeni de cei ungurești cu
[zimți !...

Ce chimir !... De pele neagră, și bagă bine de seamă,
Avea 'n jurui agățate zece năsturași de-alamă...

Răzvan (*zâmbind*)

Tătarul dela Moldova, Muscalul dela Tătar,
Dela Muscal te ia Leahul, și-ar fi cu puțință iar
Dela Leah să te ia Neamțul, încât astfel într'o zi
De odată cine mai știe prin ce țară te-ai trezi !...
Oare nu era mai lesne, cu puțină cheltuială,
Să te răscumperi din lanțuri și să scapi de tăr-
[băceală ?

Sbiera. Cum ? Să mai plătesc ? Vai mie ! Ar fi mai
[bine să crap !

O asemenea prostie nici nu mi-a trecut prin cap !
Ce'mi pasă că nu sunt slobod, când stăpânul mă
[hrănește ?

Iar pân' atunci în Moldova venitul meu crește,
[crește.

Ș'apoi eu am tot-d'a-una nădejde în Dumnezeu
Că sfântul mereu mă scapă, fără să'i dau nici un
[leu,

Decât numai câte-o dată vr'o lumânare de ceară,
Care, de frica scumpetei, o face la mine în țeară...

Răzvan. Du-te, boerule, du-te ! Nădejdea te-a mântuit !...
Intoarce-te la Moldova, fără să fi cheltuit !

Te iert pentru'a doua oară...

Sblera (*făcând cruce*)

In sfârșit, o Doamne sfinte !

Răzvan. Te-am mai iertat în pădure...

Sbiera. Bine că'mi aduci aminte,
Răzvânașe, cer dreptate ! Ar fi un păcat să tac...
Hoții tei atunci în codru mă despoiară de-un sac,
Fii și tu om cum se cade, fă'ți o pomană deplină :
Nu te bucura, drăguță, de-o avuție străină...
Dă'mi înapoi săculețul... tu știi c'a fost peste tot
Taleri trei mii patru-sute cinciszeci și șapte ș'un zlot

Vidra (*luând pe Răzvan la o parte*)

Vezi ! Invață dela dânsul patima ce vrea să zică !
Acest om pentr'o lescae, acest om pentr'o nemică

Va suferi cu plăcere făr' să scoată un suspin,
Robie, lanțuri, rușine, bățai, închisoare, chin...

Sbiera (*zâmbind cu mândrie*)

O da, da...

Vidra. Ș'ori-ce adaos, ori-ce spor de bogăție
In loc ca să'l mărginească, îi dă o poftă mai vie,
O dorință mai setoasă ș'un avânt mai arzător
De a vedea lucind în ladă'i sunător pe sunător!

Sbiera. O așa... așa...

Vidra. Așterne de'nainte'i ca zăpadă
Covoare cu pietre scumpe, aur și argint grămadă...

Sbiera (*cu desfătare*)

Și.....

Vidra. Dânsul tot n'o să zică: stăi! acum a's mulțumit!

Sbiera. Hai-de-de-de! Na! Firește! Doară n'am
înebunit!

Vidra. O! dacă și tu, Răzvane, ai simți așa de tare
Mândra patimă de a crește tot mai mare și mare,
Precum Sbiera mii de galbeni din nemic a secerat,
Tu dintr'o căpitănie ai ajunge împărat!...

Sbiera. Atunci m'ei da și dobânda... Acum însă,
[de-o cam dată,

Să ne răfuim cu sacul. Fii datornic bun de plată...
Răzvănică, sufletele, să nu uiți că ești creștin...
Numai camătă s'ar face nouă-sute pe puțin...

Răzvan. Nu l... Departe dela mine toate patimile care
Cu lăcomia lui Sbiera au vr'un fel de-asemănare.

Vidra (*respingându-l cu dispreț*)

Fugi! Mi-e milă și mi-e jale! Mic tot mic și earăși mic!

In deșert din înjosire eu mă'ncerc să te ridic!

Du-te dar! Te'nvârtește în îngusta-ți vizuină:

Cearcă-ți mintea'n întunec, scaldă-ți sufletul în tinăl!

Eu te las! Te las, Răzvane! Om tâmpit și sfiicios!

O prăpastie ne desparte: eu prea-sus și tu prea jos!

(*Vrea să iasă, Răzvan se repede după dânsa,*

Sbiera strigă: Sacul meu! sacul meu!...)

CĂNTUL IV

INCA UN PAS

*Pentru țigani s'a sis multe, ca să nu fie primiți,
Căci rușine Eteriei a fi țigani uniți,
Căci luându-se Elada, de vor fi și ei ostași
Vor cere cu tot cuvântul și ei să fie părtași...*

BELDIMAN, Jalnica tragedie.

FETELE:

RĂZVAN, polcovnic leșesc.

VIDRA, nevasta lui.

RĂZEȘUL.

VULPOIU.

SBIEREA.

HATMANUL.

BAȘOTĂ.

Răzeșul. Nu mai pot, bată-l năpatea! De-atâtica
[timp în șir
Să nu vezi o sărmăluță, ci tot numai borș cu știr
Destulă străinătate!

(arată la gât)

M'am săturat pân'aice:
De amărâtă ce mie-e viața, nu mai știu cum i-aș
[mai zice l...

Șease veri și ierni vr'o șapte, nu o lună sau un an,
De când par'c'aș fi o umbră după pașii lui Răzvan

Ba zău, chiar umbra fărtate, când e lumină, s'as-
[cunde

Pe când eu rămân cu dânsul, amândoi ori-când
[ș'oriunde?..

Haiducit-am împreună și 'npreună am trecut
In astă țară leșească, unde dracul s'a născut!
Cu Muscalii, cu păgânii, nu vr'un an și vr'o lună,
Șease veri și ierni vr'o șapte bătutu-ne-am îm-
[preună!

Vulpoi (cu desplăcere)

Haide! Cine-va te-ar crede că numai voi amândoi
Ați făcut și mari și late! Dar uitat'ai pe Vulpoi?

Răzeșul. Ori-ce'i zice tu, acuma fostul nostru harambașă
Ajuns'au obraz de cinste, cât un vizir sau un pașă
E polcovnic, e om mare, și ca mâini o să'l privim
Inălțându-se de-o dată și mai ce-va!... Aferim!
Nu'i vorbă... I se cuvine!... N'a câștigat de po-
[mană!

Chiar săptămâna trecută a mai căpătat o rană
In lupta cea cu Tătarii...

Vulpoi. Aș! D'abia l-au sgăriat!
Sărutare de săgeată... Nu'i lucru de speriat...

Dec! A fost rănit și dânsul într'o singură bătae,
După ce trecuse teafăr prin două-zeci de resboae.

Răzeșul. Dar să lăsăm toate astea... Nu știu ce voiam
[să'ți zic...

A! Uite pe fereastră!... Privește!... Nu vezi nimic?
(cântă, arătând cu mâna)

*Cu miros de viorele .
Trandafiri și micșunele,
Bate vântul țerei mele!
Bate-ai vântule curat,
Să alini al meu oftat!
Bate-ai vântule ușor,
Să-mi mai treacă din cel dor!
Bate-ai vântule cu foc,
Să mă muți din acel loc!*

Aşa'i, Vulpoiule dragă! Tare mă furnică dorul!
 Terişoara 'i prea aproape: de'i svârli cu toporul,
 Dai de brazda românească!.. Nu mai este pe unde
 [fui:

Pe la muscali, pe la dracu, pe la tatăl dracului!
 Ş'apoi astăzi la Moldova nu mai e nici Petrea
 [Şchiopul,

Prietenul ciocoimii, bat'o focul şi potopul!
 Alt vodă stătuse 'n locu-i, un stăpân mai omenos,
 Care şeade sus, dar ţine cu norodul cel de jos!
 Cică-l chiamă Aron-Vodă... un, voinic, un flăcăian-
 [dru,

O viaţă lăpuşnească: feciorul lui Alexandru...
 Ştii? Cel Alexandru-Vodă ce mânca boeri de vii,
 Încât îi făcea de groază bejenari pe la pustii!...
 Aşa dar, pe-aci mi-e drumul. Trec prin foc şi prin
 [furtună!

Să mai stea Răzvan şi singur... Nu rămâi şi pace
 [bună!..

Mă duc la Iaşi cu hrisoave...

(Scoate din sân o legătură)

Iată-le! Aice sunt
 Ispisoace şi direse chiar dela Ştefan cel Sfânt!...
 E cam veche legătura, de mare mult ce-i purtată,
 Dar n'o las de lângă mine, n'o las cu capul odată!
 O voi strânge tot la sânu-mi, cât voi umblă pe
 [pământ,

Şi 'n urmă dând ortul popei, o voi duce şi'n mor-
 [mânt!...

(Sărută legătura ş'o ascunde)

Voi merge iar cu proţapul, o să vorbesc cu domnia,
 Doară va da Sfântuleţul să-mi întoarcă răzăşia...

Vulpoi. Drace! Nu cumva-şi ai crede c'o să rămâi
 [numai eu?

Culcă-te pe-acea ureche? Nu cunoşti tu gândul meu,
 Ori-ce ţipenie în lume un sfânt are sau o sfântă:
 Pe tine, vezi bună oară, răzăşia te frământă,

Pe mine mă prigonește frumusețea codrului,
Când ședeam cântând din frunză la umbra ste-
[jarului,

Tu a tale, eu a mele, fie-cine ale sale !...
Uite, zău, când mi se întâmplă de 'ntâlnesc vîind
[în cale

Un ciocoi ca o fetiță, mititel și curățel,
Lins la ceafă, dres la față, sprintenel și spălățel,
In sfârșit, o pocitură dintre cele guri căscate, —
Mă'nvoaltă, mă răsuțește ca să-i dau pe după
[spate...

Când privesc într'o livadă copăcelul ofticos,
Cu crânci tocite de omidă și cu trunchiul găunos,
Hoțomanul meu de cuget mă gădilă și-mi șoptește :
Nu-i așa că 'n codrul nostru ciuperca mai bine
[crește ?

Când aud o păsărică ciripind pe vr'un zaplaz,
Mi se pare ciripirea-i că zău n'are nici-un haz,
Căci mi-aduc aminte bine... of, of, of, mi-aduc
[aminte

Cum ciripea dinioare, cum ciripea mai 'nainte,
Cum ciripia la pădure prin rărișul cel din crâng...
Și când mi-a aduc aminte, pe loc îmi vine să plâng !
(*intră Răzvan, cu brațul oblojit*)

Răzeșul. Polcovnice !

Răzvan. Ha ? Ce treabă ?

Răzeșul Dă-mi drumul să plec de-aice.

Vulpoiul. Și eu...

Răzvan. Mă lăsați pe mine ?

Vulpoiul. Ba nu... totuși... cum am zice...

Răzvan. Ce ? Nu vă mai place dară al armelor meș-
[teșug ?

In loc de sabia lată vreți la sapă și la plug ?

Vi s'a urât cu răsboae ? Pofțiți odihnă ?...

Răzeșul. Nu încă...

Răzvan. Poate vi'i foame ? Vi'i sete ?.. N'aveți cușmă
[sau opincă ?

Vulpoiu. Nu...

Răzvan. Atunci care'i princina!

Răzeşul. Apoi dă, ce să vorbesc

Mi-e dor de țara Moldovei, de căminul strămoşesc...

Vulpoiu. Şi mie...

Răzvan (*furios*)

Aşa, nemernici!... Cum? Vouă vi-i dor de țară!...

Dar eu? Ce's eu? Ce? Răspundeți!.. Sunt o gadină?

[O fiară?

Oare inima'mi cernită, ca o rază dup'un nor,

Nu plânge și ea, sărmana, de focul aceluia dor?

Numai voi iubiți Moldova?.. Dor de țară!.. Dor

[de țară!..

Rândunicele când pleacă, se gândesc la primăvară,

Ca să se 'ntoarcă voioase iar în cuiburile lor,

Și numai omul, el singur să nu simtă nici un dor!

Fugiți! Lipsiți de 'nainte'mi...

Vulpoiu.

Polcovnice...

Răzvan (*lovind cu piciorul în pământ*)

Dor de țară!...

Răzeşul (*scărpinându-se la cap*)

Zău, n'ai cuvânt să te superi...

Răzvan (*punând mâna pe sabie*)

Eși afară! Eși afară!...

(*Răzeşul și Vulpoiu ies prin o ușă, pe când Vidra
intră prin alta*)

Vidra. Ce 'nsemnează astă larmă?

Răzvan.

De'ntâi să mă liniștesc!

Vidra. Ești turburat?

Răzvan.

Nu'i nimica... Nu pot să mă stăpânesc...

Dor de țară!... Sunt cam iute...

(*strigă*)

Măi, Răzeşule! Vulpoiu!...

Vidra. Dar ce vrei să faci, iubite?

(*Vulpoiu intră cu sfială*)

Răzvan (*dându-i mâna*)

Fie pace între noi!...

Celalalt de ce nu vine?...

Vulpoi.

Aș ! El fulgeră, trăsnește

După cum știi că'i e firea : când se supără, plesnește !

Răzvan. Spune'i că'l rog să mă ierte... Mi-ați vorbit

[într'un ceas reu,

Cât despre plecarea voastră, o să vedem mai târziu,

Vulpoi. Să trăești !

(iese)

Vidra.

Aș vrea să aflu și eu cu tot dinadinsul

Ce'i și cum ?

Răzvan.

Am fost la hatman...

Vidra.

A ! Și ce-ai făcut la dansul ?

Răzvan. Dragă, o să'ți spui în urmă lucrurile ce-am

[grăit :

Ajungă'ți acum d'o dată că este foarte mâhnit...

M'arunc pe cal ca vârtejul, înfig în coastă'i un

[pinten,

Murgul scutură din coamă, sboară vesel, fuge sprin-

[ten,

Și cu cât sălta mai tare, și cu cât mai mult săria,

Mișcarea'i cea furioasă simțiam că mă răcoria,

Până ce'l lăsaî în voe, asvârlind din mâni căpăstru :

Calul, născut în Moldova, mă duse drept pân'la

[Nistru.

Nistru, apă românească, ce spumegă printre stânci,

Ingropând dușmanii țerii în vâlvorile'i adânci !

Nistru, ale cărui unde altă dată 'n zile grele

Apărau în loc de tunuri hotarele țerei mele !

Nistru !... Nistru !... Pân' acuma știut-am să mă

[feresc

De a trece pe lângă țermu'i, ca să nu mă ispitesc !

Astăzi însă de nevoie mă simții împins la aml,

Căci dorul țarei răsbate pân' și sufletul de cal !...

Nainte-mi se desveliră, șerpuint ca un balaur,

Holde și câmpii, în care jucând pintre spice de-aur,

Se zăriau, ca pietricelele presărate pe un inel,

Busuioc și garofiță, toporaș și ghiocel ;

Iar prin ele 'n depărtare, un Român muncind la
[soare,

Falnic, rumăn, plin de viață, se părea și el o floare l..
Le văzui acele locuri și din văz le sărutai,
Țara'mi unde însuși iadul par'că se preface 'n rai !...
Numai tu poți înțelege, numai tu, Vidro iubită,
Poți simți cu ce durere am trecut eu prin ispită
Și scaldând calul în spume, dela țermul fermecat
Eu și dânsul, fără voe, amândoi ne-am depărtat !...
Viu acasă... d'abia însă pus'am piciorul, și iată
Vin Răzeșul și Vulpoiul de'naintea mea d'o dată,
Neștiind că 'n pieptu'mi arde cel pojar îngrozitor,
Și-mi vorbesc de țara noastră și-mi grăesc de-al
[țerei dor !

Ei să plece la Moldova ! Dor de țară ! Dor de țară !..

Iară sângele meu ferbe ! Furia m'apucă iară !..

Vidra. Vrea să zică tu, Răzeșul, calul vostru și Vulpoi,
Sunteți tocmai de-o potrivă, tot un fel și tot un soi ?

Răzvan. Cum așa ?

Vidra. Inima voastră se vaetă și suspină
Dup'o pulbere deșeartă, o bucată de țărână,
Un pământ uscat și rece, de ierburi acoperit,
Printre care o floriceică de 'ntâmplare-a răsărit !...
Asta-i iubirea de țară ? De-așa iubire mie jale,
De-așa ființă mi-e milă...

Răzvan Tu iar cu visele tale !..

Vidra. Vise !.. Nu ori-cine poate să viseze-al Vidrei
[vis !..

Când te-am întâlnit în codru și întâlnindu-te mi-am
[zis

Acest haiduc o să 'ntreacă trândăvita boerime. —
Eu visam..., ș'astfel de vise altul nu visează nime !
Când te-am smuls la lumea largă din ascunsu-ți
[adăpost,

Impingându-te 'nainte, iarăș visul meu a fost !
Ș'acum eu visez, Răzване, când mi se pare ciudată
Iubirea țarei ce numai prin burueni se desfată !..

Omul ce-și iubește țara cu adevăratul dor,
Nu-i pasă de lutul țării, ci de-al țării viitor !
Năzuește pân' la stele, fă-te tot și tot mai mare,
Și slava-ți o să mărească țara ta din depărtare.
Precum luminosul soare,

Din locașu-i depărtat,
Sparge făr' să se pogoare
Valul nopții 'ntunecat !

Fie Răzvan ori și unde, el tot țara ș'o iubește,
Dacă prin faptele sale se ridică și uimește,
Incât împrejuru-i face pe străini și pe păgân
Să șoptească cu mirare : multe poate un Român !...

(*Sbiera se arată în ușă*)

Răzvan. Tu, Jupâne? Cum? Ș'alice?...

Sbiera (*frecându-și mâinile*)

Da, da ! Ș'alice ! Ș'alice !

De ce nu ? Viu din Moldova ca să te fac mai ferice...
Jupâneasă foarte scumpă, nu știi încă, negreșit,
C'uncheșelul dumitale nu mai este?.. S'a sfârșit :
Și-a încheiat catastihul, isprăvind de cheltuială,
Căci și viața omenească-i tot un fel de socoteală...

Vidra (*cu răceală*)

A murit? Ce spui, jupâne? Și dumneata cum o
[știi?

Sbiera. De vr'o câtva timp încoace eram vecini la
[moșii...

Când mă 'ntorsei din robie cu dobinzi întârziate
Cumpărai pe lângă Nistru niște câmpuri nelucrate...
Apoi bine jupâneasă, dumneata acum ești
Deplină stăpânitoare moștenirii părintești :
Patru sate, două iazuri, mii de vite rămătoare,
Șapte mori, o herghelie, ș'o pădure... Nu vinzi
[oare?

Vidra. Dumneata ai vrea să cumperi?

Sbiera.

Eften ; bani în țară nu-s

Cu Turcii, cu bir, cu dăjdii, toți gălbănașii s'au
[dus...

Răzvan. Nu ! Noi nu vindem nimic ! Voi lăsa pe Leși
[mai bine

Ș'o să m'așez românește, în țara mea și la mine...
Vidra. Așa ? Nu cumva, Răzване, să ne'nchidem

[într'un sat,
Gustând viața de câmpie și văzduhul cel curat
Intr'o cușcă mojicească, plin cu mirosul de varză,
In casă grămezi de teancuri și pe-acoperiși o barză ?
Tu o să petreci, iubite, vânănd potârniche și lupi,
Eu purtând grije de turme, de țarină și de stupi,
Iar vătavii, părcălabii și vecinii de moșie,
Văzându-ne, o să zică : ce bună gospodărie !...

Frumos trai ! plăcută soartă ! Noi, o Vidră ș'un
[Răzvan,
Să'nlemnim stând la o parte, nemișcați ca un buș-
[tean !

Sblerea. Este foarte potrivită socoteala dumitale :
Decât a stă la moșie, mult mai bine cu parale...

Răzvan. Dar ascultă, dragă Vidră, și 'n Moldova ca
[ș'aici

Se dă cuvenita cinste la ostași și la voinici...

Sblerea (*clătinând din cap*)

Hem ! s'ar putea ca ș'acolo să te primească pol-
[covnic

Insă la români o slujbă nu-i tocmai lucru sta-
[tornic !

Vidra. Să văd eu, cum se 'ncovoae cu sfială un Răzvan
Pe lângă cei mai din coadă boerași dela divan,
Pentru ca dintr'inșii unul, c'o inimă mai miloasă,
Ca la un câine din curte să-i arunce niște oasă ?
Ba poate că și pe Vidra, pe nepoata lui Moțoc,
O să mă trimiți, cu lacrimi să mă duc într'un
[noroc

La nevasta vr'unui vornic sau la vr'o logofeteasă.
Care n'ar putea la mine să fie nici fată 'n casă !...
Așa se capătă slujba, când tu te pleci ca s'o cei,
In loc d'ai sili prin fapte să te caute chiar ei !

Nu, nu! Las' ca țara noastră să simță durerea
[crudă

Că 'n sânu-i omul de frunte în deșert îl vezi c'asudă,
Și din cupa desnădejdiei bând ocară, bând amar,
Lucrează și zi și noapte, lucrează tot în zadar,
Căci mișeii, ca o strajă, cârma țării impresoară,
Și pe-ori-cine nu-i dintr'înșii, mi-l resping și mi-l

[doboară!...

Sbiera. Că unul ș'unul fac două, vorbita'i drept și
[frumos:

Pe mine, zău, tot mișeii din visterie m'au scos.
Mulți mișei sunt în Moldova! Dumnezeu să te

[ferească

Eu ș'ori care om de treabă poate să se prăpă-
[dească!...

(căt're Răzvan)

Așa dar vinde'ți moșia, să n'ai bătae de cap:

Uite, eu ca un prieten, aș vrea numai să te scap...

Răzvan (luând pe Vidra la o parte)

Iubită Vidră, mai lasă... De ce'i astă grabă mare?

Eu nu ți-am spus încă toate... Mai este o 'mpre-
[jurare.

(cu răceală căt're Sbiera)

Vino mai târziu, jupâne!... Mai târziu!

Sbiera (cu umilință)

Vă las... Vă las...

Mă'ntorc într'o jumătate, ba nu! într'un sfert de
[cias.

(se depărtează, apoi se oprește în ușă, se mai închină
o dată și iese)

Vidra (cu tărie)

Fie! Eu ți-am spus, Răzване, ș'acum îți voi spune
[iară

Că Vidra nu vrea să plece ca să se 'ngroape la țară...

Răzvan. Bine! Nu ne vom întoarce? Vreau și eu
[să'ți dovedesc

Cât de mare ți-e puterea și cât de mult te iubesc...

Vidra. Dar oare viața'mi întreagă nu'i destul să'ți
[dovedească

In toată clipa, că Vidra știe și ea să iubească?

Eu nu mă gândesc, Răzvane, eu nu mai pot cugeta

Eu nu mai pricep nimic decât înălțarea ta.

Răzvan. Nu vom pleca la Moldova; mă supun voinței
[tale,

Dar lumea'i încăpătoare; s'alegem o altă cale;

La Nemți, la Turci sau aiurea, ori-unde 'mi vei
[porunci

Astă 'i cu neputință de-a mai rămânea pe-aci...

Vidra. Și de ce'i cu neputință?

Răzvan. Știi c'am fost la hatman...

Vidra. Bine...

Răzvan. Acum el n'o mai ascunde ș'o spune la orișicine
C'o să fie cu Moldova un război înfricoșat...

Astă-zi la dânsul acasă ne-a chemat pe toți la sfat.

Ne spuse de'ntâi că Leșii sunt rău cu țara nem-
[țească.

Și-având legături cu Turcii ar dori să le păzească;

Ne mai spuse c'Aron-Vodă, noul Domn Moldove-
[nesc,

Ține 'mpotriva Turciei cu 'mpăratul cel nemțesc;

Ne-a mai spus altele multe, înșirând vr'o patru ore,

Și'n sfârșit, drept încheere, ne-au arătat o scrisoare,

In care craiul îi zice să fie gata pe loc

A trece hotarul țarei cu sabie și cu foc...

M'ai lăsa tu oare, Vidro, ca brațul meu să isbească

Un piept de Român? S'aprinză o colibă româ-
[nească?

Răzeșul (*intrând zăpăcit*)

Vine hatmanul! El însuși!... (*iese*)

Vidra. Eu te las a cugeta

Că... lovind pe-un Domn netrebnic, vei scăpa chiar
[țara ta...

(*Vidra iese prin o ușă, pe când prin alta
intră hatmanul*)

Hatmanul (*privind în urma Vidrei*)

Este sora dumitale? Acea femeie vitează

Ce te 'nsoțește 'n răsboae, înfruntă moartea, ve-
[ghează

Pe câmpul de bătălie, în rând cu ostașii mei,
Pe cari ades 'i întrece?... Minune dintre femei!

Răzvan. Este Vidra...

Hatmanul.

Astă dată cerul a fost cu dreptate,

Dând o asemenea soră la un asemenea frate...

(*se așează, se gândește, apoi după o tăcere*)

Fiind c'astăzi dimineață ne certasem oare-cum,

Tu nu te-așteptai, sânt sigur, să ne mai vedem
acum?

Răzvan. Nu, hatmane. Neașteptată e numai cinstea
[cea mare

De-a te vedea 'n locuința uni om fără 'nsemnare...

Hatmanul. In întâlnirea ce avurăm, pare-mi-se că-mi
[spuseși?...

Răzvan. Și ți-o mai spui înc'o dată că-mi dau viața
[pentru Leși

Ș'ori-unde mă vor trimite, le voi sluji cu credință,

Dar nu mă bat cu Românii... nu : asta 'i peste pu-
[tință!...

Hatmanul. Polcovnice! Bagă seama că, mai mult ca
[ori-și-când,

Ești dator tocmai acum să te jertfești chiar ne-
[vrând.

Ajutorul dumitale, decât altul ori-și-care,

Ni 'i cu totul de nevoie în această împrejurare.

Dumneata cunoști Moldova; țara și-oamenii cu-
[noști,

Locurile, rânduiala, tot ce trebui pentru oști...

Răsboaele se câștigă nu numai prin vitejie;

Ades mai mult ca prin brațe se face prin dibăcie...

Răzvan (*posomorându-se*)

Am înțeles! Prin urmare, vouă vi 'i trebuitor.

Un om vândut, o iscoadă, un mișel, un trădător...

Hatmanul. A, polcovince ! Se poate să-mi faci astfel
[de dojene ?

Dumneata ești Leah acuma, căci *patria ubi bene*,
După cum zice Latinul, și nu mai ești Moldovean :
Poți să te bați cu Moldova, fără a te numi viclean...

Răzvan. Hatmane, Latinul zice... dar fii bun de-mi
[tălmăcește.

În cuibul meu, la Moldova, nu se învață latinește...

Hatmanul. Țara este unde-i bine...

Răzvan. Așa ?.. Păcătos Latin
Cine iubea de-o potrivă pe-un frate și pe-un străin,
Zicând că țara-i o turtă, încât să poată stomacul
Leahul a mă face pe mine, sau Muscal să facă
[Leahul !

Nu, Hatmane ! Nici odată !... Fie pâinea cât de rea,
Tot mai dulce mi se pare, când o știu din țara
[mea !...

Hatmanul. Vrea să zică, ești statornic în hotărârea
[luată

De-a eși din sânul nostru ?

Răzvan. Da, ș'o mai spui înc'o dată :
Dar mă jur că de nevoie și cu părere de rău :
Dumneata singur ai face tot așa la locul meu...

Hatmanul (*așezându-se după o tăcere*)

Pe castelanul Piotrowski îl cunoști ! rudă cu mine,
În războaie tot d'a-una s'a bătut destul de bine,
Fiind dintre cei de frunte și la luptă și la sfat,
Nu-i bătrân, nu-i fără stare, este foarte învățat...
Ei bine ! eu, cum s'ar zice, aș putea să pun la cale
Ca nepotul meu Piotrowski să ia sora dumitale...

Răzvan (*sculându-se*)

Pe Vidra ? El o iubește ? Ți-a spus ?

Hatmanul.

Nu...

Răzvan.

El nu ți-a spus ?..

Hatmanul. Piotrowski o să m'asculte : tânărul e prea
[supus...

Răzvan (*liniștindu-se*)

Bine ! O să 'ntreb pe Vidra... Vom vedea ce o să
[ne zică !..

El nu ți-a spus că o iubește ? Să fi spus... Dar
[nu-i nimica...

Hatmanul. Ș'aceasta nu-i încă totul. Ca să leg cu
[țara mea

Pe viteazul cel mai mare din câți am putut vedea,
Eu, eu hatmanul, sânt gata să-ți dau în căsătorie
Pe fiica mea...

Răzvan (*mișcat*)

Cum ? pe fiica-ți...

Hatmanul. Așa, polcovnice...

Răzvan. Mie ?

Hatmanul. Nu mă mir că te uimește...

Răzvan. Da ! Ș'o să uimească pe toți !

Hatmane ! Eu în Moldova știi oare ce am fost ?

Hatmanul. Ce ?

Răzvan. Hoț !

Hatmanul. (*sculându-se cu mirare*)

Hoț ? O, Doamne !...

Răzvan. Hoț de codru ! să răpească și s'omoare,
Nu făcea brațul meu alta. Imi mai dai pe fiică-ți
[oare ?

Hatmanul. Trecutul nu ne privește... Să privim ce
[este azi :

Eu te văd boer, polcovnic, ostașul cel mai viteaz,
Când țara mea ți datorează izbânde strălucitoare,
Iar cine caută pete, le găsește chiar în soare,
Eu îți dau pe fiica-mi !

Răzvan. Inșă... gândește-te...

Hatmanul (*așezându-se*) M'am gândit.

Răzvan (*după o tăcere*)

Hatmane prea luminat ! In biblie ai citit
Că Faraon din Eghipet s'a 'nfundat cu păcătoșii
Din voia Dumnezeiască în undele Mării Roșii ?

Hatmanul. Dar ce 'nseamnă întrebarea ?

Răzvan. Astfel pieri Faraon ;
 Puțini dintr'ai săi scăpară din acel grozav canon ;
 Totuși o altă pedeapsă delaurgia cerească,
 O pedeapsă și mai crudă, au trebuit să primească,
 Dumnezeu îi osândise în urma celui potop
 Mii de veacuri să colinde, fără țintă, fără scop,
 Alungați din țară 'n țară, din loc în loc ca o turmă,
 Desprețuiți de noroade ca lucrul cel mai din urmă,
 Și 'nvărtindu-se pe drumuri, până la groaznica zi
 Când trâmbița judecății din cer o vor auzi,
 Ș'atunci lumea despletită, ca muierea vinovată,
 O să strige : Doamne ! Doamne ! mai iartă-mă
 [ș'astă-dată !

Hatmanul. Polcovnice ! Vino 'n fire...

Răzvan. Acel neam nenorocit
 La Dumnezeu în osândă și la oameni huiduit,
 Suferă cu nepăsare mânia ursitei sale.
 Bărbații lor nu știu alta, decât să fure, să'nșale,
 Tăvălindu-se 'n minciună, în mișelii cufundați,
 Iar femeile ajută, și chiar întrec pe bărbați,
 Vânzând drumașilor floarea tinerețelor plăpânde,
 Ș'apoi sufletul Satanei, când alta nu se mai vede,
 Căci soarta lor e să vânză... nu le pasă, ce și cui !

Hatmanul. Țigani ?

Răzvan (*ștergând sudoarea de pe frunte*)

Tata dumitale a fost Leah ?

Hatmanul. Ce vre să-mi spui ?

Răzvan. Inșă maica dumitale, se zice c'a fost Ma-
 [ghiară ?

Hatmanul. Polcovnice ! Ce 'ntrebare ? Unde mergem ?

Răzvan. Așa dar,

Ești maghiar ?

Hatmanul. Ba Leah ; dar totuși prea-ciudate mi-se par
 Aste vorbe fără noimă...

Răzvan. Ești Leah ! Vai nu ești Maghiar !...
 Neamul se ia după taică ! După taică ! biată mamă
 De loc nu se socotește, de loc nu se bagă 'n seamă

Sărmana maică ce poartă copilul 'n sângele său,
 Ca să-i dea suflare vieții duce chinul cel mai greu.
 Cu cântecul ei ne 'nvață, cu laptele-i ne nutrește
 Când plângem noi, ea, drăguță, cu 'n zâmbet ne
 [liniștește

Și plânge de bucurie, văzându-ne că zâmbim :
 Maica, cea dintâi ființă pe care noi o iubim.
 Cea dintâi ce ne iubește, nu-i nimica ! Totu-i tată.
 O dreptate omenească ! O, dreptate blestemată !...

Hatmanul (*cu îngrijire*)

Polcovnice ! Tu mă sperii... Ești bolnav... Ești rătăcit
Răzvan. Maică-mea a fost Româncă, Tată-meu... Mai
 [în sfârșit,

Eu... eu sunt Țigan !

Hatmanul. O Doamne ! Tu Țigan ?.. Nu-mi place
 [gluma !..

Răzvan. Da ! Țigan, Țigan !... Ei bine, să te mai
 [vedem acum !

Hatmanul (*iși pune mâna pe frunte, se gândește, apoi
 după o tăcere, în cursul căruia Răzvan îl fintește așintit*)
 Intreaga țară leșească...

Răzvan (*apucându-l iute de mână*)

Taci, hatmane ! Nu uita

Cine's eu, ș'aduți aminte și cine ești dumneata !...

În viață numai o dată întâlnii în neagra'mi cale

Una singură ființă cu simțirea dumitale,

Ce din falnica 'nălțime a nașterii boerești

Privind cu ochii cu care tu, hatmane mă privești,

Cu mâna'i îmi strânse mâna și-mi vorbi cu omenie,

Acea ființă e Vidra... nu mi-e soră ci soție.

Hatmanul (*sculându-se și rezemându-se de umerii lui
 Răzvan*)

Am făcut, ca Leah și hatman, tot ce 'n putință mi-a stat.

Și nimic, nimic în lume, din parte'mi n'aș fi cruțat

Ca să câștig țării mele pe iubitul meu tovarăș...
 Dar nu'i chip ! Să fim prieteni ! Mâna ta !... spun-

[du'ți iarăși.

Că primeam cu bucurie un ginere ca Răzvan !...

Vulpoiu (*intrând iute*)

Polcovnice! Dela țară un boer... Un Moldovan...
(Lasă să intre Bașotă și iese. Răzvan face o mișcare de mirare, Bașotă, văzând pe hatman, se oprește în ușă)

Hatmanul. Boerule din Moldova! Nu te cunosc

[pân'acuma,

Și totuși te rog dă'mi voe ca să-ți spun o vorbă
 [numa...

Norodul vostru se zice c'oare-și-când ar fi venit
 Și s'ar trage tocma-tocma din Râmul cel prea-

[vestit;

Dar cum oare vreți ca lumea să v'asculte, să vă
 [crează,

Când întreaga firea voastră cu totul se depărtează

Din obiceiul acelor oameni ageri și vârtoși,

Pe cari voi cu trufie ni'i arătați ca strămoși?

Râmlenii cei din vechime căutau fără 'nctare

Ca să scoată la lumină tot ce'i bun și tot ce'i mare,

Încă la plug și la sapă găseau adesea bărbați

Cu cari se fălește lumea: pe Catoni și Cincinați...

La voi însă, când o rază

De soare pătrunde'n țară.

Toți se scoală, toți turbează,

Toți voesc s'o dea afară!..

(arată la Răzvan și iese)

Bașotă (*închinându-se*)

Cer iertare; viu d'a-dreptul dela drum și plin de praf,
 Mă chiamă...

Răzvan. Știu cum te chiamă, jupâne mare vătaf!

Ne cunoaștem foarte bine.

Bașotă (*închinându-se*)

Luptându-te cu Muscali

Umplut-ai Moldova întreagă de numele dumitali,

Și slava ce-o câștigase-și nu puțin a mai crescut

Prin vestea că mai în urmă și pe Tătari i-ai bătut;

Deci, icoana mătăluței, la Cracovia lucrată

Și care, cum ești acuma, tocmai astfel te arată,

Stăpânul meu Aron-Vodă o ține 'n palatul său,
Unde cu multă plăcere putut-am s'o văd și eu :
Și cum o văzui, pe dată zis'am : mare, mare, mare !
Nas de șoim ! o frunte'naltă ! din ochi inima tre-
[sare !

Mai în sfârșit, toată fața numai duh și numai foc !..
Căci pe cei aleși de soartă eu unu'i ghicesc pe loc...
Răzvan. Nasul meu, ochii și fruntea vor fi fost de
[tot altminte ;

Așa dar nu'i de mirare că nu'ți mai aduci aminte !..
Ș'apoi alt-ceva mai este : eu eram atât de mic,
Încât vătaful cel mare, zărind un sărman pitic.
Nu vrea nici să'l bage în seamă sau d'aproape să'l
[privească !

S'ar fi putut cu piciorul ca pe-o muscă să'l tur-
[tească,

Piticul însă de-atuncea, speriat de-un vis grozav,
N'a uitat și n'o să'l uite, pe-acel puternic vătav...
Dar lăsând acestea toate, spune'mi, cinstite jupâne,
Ce'ntâmplare, ce furtună te-o fi aducând la mine ?

Bașotă (*închinându-se*)

Măria sa Aron-Vodă, din voea lui Dumnezeu
Moșteanul țarei Moldovei, domnul și stăpânul
[meu,—

Ba și naș, căci de-ună-zi, din părinteasca sa milă,
Mi-a făcut nespusa cinste de-a'mi boteza o copilă,—
Mă trimite cu solie la Polcovnicul Răzvan,
Ca să'i spui că'l chiamă țara, dându'i un loc în
divan...

Răzvan. In divan?..

Bașotă (*închinându-se*)

Suntem în luptă cu puterile păgâne,
Și după câte se spune, o să mai vedem ca mâne
Că Leahul trece Nistrul Turcului în ajutor.
Un război atât de strașnic nu'i tocmai lucru ușor !
Deși Nemții și Muntenii sânt legați cu noi frățeste,
Deși oști avem destule, deși hrana nu lipsește,

Totuși este trebuință și de-un hatman ispitit :
Stăpânul meu Aron-Vodă la dumneata s'a gândit...

Răzvan (*iule*)

Cum ai spus ? Ce zici ? Eu hatman ? Mai spune dar
[înc'o dată !..

Hatman ?.. Hatman în Moldova ?.. Ce 'ntâmplare
[neașteptată !..

Bașotă (*închinându-se*)

Sărut mâna. Merg la gazdă și stau gata ori-și-când
La porunca dumatăle... Cred c'o să plecăm curând ?..
(*Esé cu multă umilință, pe când Vidra se arată în
altă ușă, oprindu-se fără a fi văzută de Răzvan*)

Răzvan (*după o tăcere*)

Acest om fără dreptate de nu m'arunca'n robie...
Eu n'aș fi cătat lumină la codru și 'n haiducie ;
De nu mă ducea norocul în umbra negrei păduri,
Pe minunata mea Vidră n'aș fi 'ntâlnit-o aiuri ;
De nu iubeam o femeie cu o inimă semeață,
N'aș fi găsit în răsboae un nume ș'o nouă viață !..
Acest om, fără s'o știe, m'a ridicat pân'aci :
O Doamne ! căile tale cine le poate ghici !

Tu, ce pe dușmanii noștri ades mi-i faci o unealtă,
Prin care ne'mpingi cu 'ncetul la ținta cea mai înaltă !

Vidra (*apropiindu-se*)

Jupâne ! Jupâne hatman !

Răzvan (*strângându-i mâna*)

Tu o știi ?

Vidra.

Ți-a mai rămas

Să faci pe calea măririi un singur, un singur pas !

Răzvan. Un pas ?

Vidra. Ca să apuci cu fală scaunul lui Ștefan cel
[Mare

Și patruzeci mii de oaste să te-aștepte 'n ascultare,
Bucuroși a 'nfige lancea, în ce parte-i va îndrepta
Un deget al mânei tale, o vorbă din gura ta !

Răzvan (*turburat*)

Scaunul lui Ștefan cel Mare ?

Vidra. Ștefan cel Mare, iubite !

Răzvan. (*punând mâna pe brațul cel legat*)

Știi tu oare că Tătarii poartă săgeți otrăvite?..

Astă rană...

Vidra (*zâmbind*)

Astă rană?.. Ei bine?.. Ce-i?.. Să vedem?

Te temi de moarte, Răzване?.. De când asta?..

Răzvan.

Da, mă tem !..

Nu mă temeam mai 'nainte, până ce cu desfătare

Nu gustai. Vidro iubită, din fagurul de-a fi mare !

Vidra. Așa-i, Răzване, că-i dulce?

Răzvan.

O, nepoata lui Moțoc !

Sfatul meu fără de tine n'ar fi cunoscut de loc

Astă simțire ciudată, ce-l îndeamnă să dorească

Jos la picioarele sale toată lumea să privească !..

Vidra. Și numai tu ca un munte ce primește cel dintâi

Mândrul soare, pe când noaptea stă culcată peste

[văi.

Răzvan. O da ! Voesc a fi mare, precum Sbierea cu

[grămadă

Voește movile de-aur numai la dânsul în ladă !

(*Sbierea scoate capul prin ușa din fund*)

Insă rana ! Brațu-mi arde... O săgeată cu venin !

Sbierea (*înaintând*)

Vindeți ? Dacă dați mai ieftin, eu plătesc acum

[peșin.

CĂNTUL V

M A R I R E A

*Așa s'a plătit lui Răzvan răul ce
făcuse el lui Aron-Vodă.*

MIRON COSTIN, Cap. II.

F E Ţ E L E :

RĂZVAN, hatman moldo-
venesc.
VIDRA.
BAȘOTA.
SBIEREA.

TĂNASE.
RĂZEȘUL.
VULPOIU.
ȘOLTUZUL.

} căpitani.

UN COPIL.

MAI MULȚI CĂPITANI ȘI TÂRGOVEȚI.

Palatul lui Răzvan în Iași

*(Răzeșul șade gânditor, fluerând o doină, cu capul
plecat pe mână. Afară se aud din depărtare împuș-
cături de tun.)*

Vulpoi (intrând)

Bună ziua, Căpitane !

Răzeșul.

Ziua rea, nu ziua bună :

Unde vezi tu bunătate, când tot fulgeră și tună ?

Măi Vulpoiule, nu-i bine...

Vulpoi. Te prea poftesc mai întâi
Să te'nveți a nu mai zice nici „Vulpoiule”, nici „măi”
Sunt căpitan ca și tine, și nu-s căpitan degeaba :
Te rog dar să-mi zici de-acuma : căpitane...

Răzeșul Mare treabă !
Nu cumva să-ți zic „jupâne” sau „boerule” ? Ce spui !
Mai așteaptă ! Deocamdată puneți, dragă, pofta'n
[cui !

Leahul ne trimete 'ntruna ghiulele peste ghiulele,
Noi stăm închiși în cetate ca dobitocul în pele,
Merinda se 'mputinează, earbă de pușcă mă tem
Că peste două-trei zile de leac n'o să mai avem,
Și tu te gândești acuma, moară-stricată ! dihane
A da lege și poruncă ca eu să-ți zic : căpitane?..
Vulpoi. Te sperie Leahul?... Asta-i?... Apoi pe pace
[să fi

Noi ne-am înfrățit cu dânșii.

Răzeșul. Dar tu de unde știi?..
Vulpoi. Drace, Vulpoi ce nu știe? Ascultă, să-ți
[spui pe față.

Măria sa Aron-Vodă trimis-au azi dimineată,
Chiar pe Bașotă vătaful drept la hatmanul leșesc...

Răzeșul. Și crezi tu.

Vulpoi. De bună seamă ! Nici decum nu mă
[ndoesc !..

Leșii sunt gata la pace... Vrei dovezi ? Ei bine, iată !.
Dintâiu cetatea Sucevei nu s'a luat nici odată
Și, prin urmare, nici astăzi nu se poate lua ușor ;
Apoi Bașotă vătaful e un faimos vorbitor,
Și deci, îndrugând la fleacuri, pe Leși o să-i ame-
[țească

Că-i știut ce fel de poamă-i înțelepciunea leșească ;
In sfârșit, dușmanul vede că nu-i glumă cu Răzvan.
Cunoscându-l din aproape că-i suflet de hoțoman !..
Așa dar la dracu lupta, ducă-se naibei vrăjmașul,
Târgu-i rupt, pacea-i făcută n'ar strica nici aldă-
[mașul

Cârsmăreasa nu-i departe; o măsură doi șalăi
Cotnar din viea domnească...

Răzeșul. Măi Vulpoiule...

Vulpoi. Iar „măi”?

Nu poți să zici: „căpitane”?... Zău c'o s'ajungă la
[ceartă]!...

Răzeșul. Bre, n'am văzut pân'acuma o făptură mai
[deșeartă,

Trăsni-te-ar căpitănia, căpitane mare fleac!

Sunt sute de semne rele, iar bune nu-s mei de leac,

Hatmanul nostru, de pildă, când intră, când vrea

[să easă...]

Mereu se tot poticnește, intrând și ieșind din casă.

Vulpoi. Deci! Astea sunt semne bune!

Răzeșul. Semne bune?

Vulpoi. Negreșit

Este rău când omul cade, iar nu când s'a poticnit...

Răzeșul. Vezi că ș'altceva mai este...

Vulpoi. Ori-și-câte mi s'ar spune

Tălmăcind cum se cuvine, toate semnele sunt bune.

Tănase (intrând)

O veste, copii!... O veste!...

Vulpoi. Căpitani, iar nu copii!

Te rog, căpitan Tănase, ca și dumneata s'o știi...

Am ajuns și eu odată să fiu un obraz în lume,

Și tocmai acuma nimeni nu vrea să-mi zică pe

[nume]!

Răzeșul. Ce veste?

Tănase. O veste mare, Vătav Bașotă 'n sfârșit

Impacă treaba cu Leșii, și Domnul a iscălit.

Avem pace chiar la vreme ne lipseau hrana și pravul

Nu era chip a mai merge...

Vulpoi. Isteț mai e și vătavul!

Răzeșul. Cu Leșii? Asta-i nemică!.. Mai este Turc

[și Tătar...]

Vulpoi. Haida-de! Ei sunt departe... Grije le porți

[în zadar.

Tănase. Ba nu-i vorbă că-s departe : dar Leșii se'n-
[datorează

A ne tocmi și cu dânșii...

Răzeșul. Cine-i nebun ca să-i crează !
(*Afară se mai aud strigăte : să trăiască Aron-Vodă*)

Vulpoi. Mult mai iubește norodul pe Măria sa Aron !
Aron-Vodă să trăiască... Auziți, ce chiu ? ce zvon ?

Tănase. Adică, orice s'ar zice, e un Vodă cum se cade :
Pe sărăcime o cruță, pe cei cu caftan îi rade,
Iar nu lasă pe ciocoiul, fără fund și fără dop,
Să despoae toată țara, cum făcea Petre cel Șchiop !
Inșă nu-i lucru temeinic a norodului strigare.
Sunt bătrân. Văzui cam multe... Strigau alții și
[mai tare :

Să trăiască Lăpușneanul, și-l vicleniră urât ;
Despot-Vodă să trăiască, ș'apoi mi l'au omorât ;
Să trăiască Ștefan Tomșa, și-l goniră ca pe-un câne ;
Ioan-Vodă să trăiască, și-l dete'n ghiare păgâne...
Intr'o clipă Lăpușneanul, Tomșa, Despot și Ion
Fură sus și jos d'o dată... Vai și de Vodă Aron !
Una crede ș'alta spune, iar face din zăpăcire
Necrezute și nespuse : așa-i Românul din fire.

Răzeșul. Bine-ar fi să avem odihnă ! După ce dela
[divan

Mi-am câștigat judecata, mulțumită lui Răzvan,
Cum aș mai sbura, bădiță, să-mi mai văz de ră-
[zășie !..

Vulpoi. Nu-ți este greu, căpitane, ca să spui o ne-
[rozie ?

Eu unul, din ziuica de când m'am căpitănit,
Uitat-am nu răzășia, ci chiar codrul înverzit !...
Ș'aice-s ca și'n pădure, având putere de-a face,
Fără frică de pedepse, tot ce vreau și tot ce-mi
[place.

Neghiobii, ce nu m'ascultă, stau la pândă de-i o-
[chesc,

Apoi mi-i iau la bătae, mi-i închid și mi-i globesc...

Suntem oameni, căpitane, pentru cari totul e lesne,
Căci lumea cea mai mărunță nu ajunge nici la
[glesne,

Venit-au apa la moară ! Vom măcina cât putem :
Să ne folosim de timpuri când alții de noi se tem !..
Ce să te mai plângi atâta pentr'un pai de răzășie,
Când acuma țara 'ntreagă e pentru noi o moșie !..

Răzvan (*intră foarte tulburat*)

Bine că sunteți aice !.. Unde-i Vidra ?.. Ascultați !..
Mergeți !.. Pe toți căpitanii pe dată să mi-i che-
[mați !..

Eu v'am fost ca ș'un părinte !.. Adunați-i mai în
[pripă !..

Timpul sboară !.. Mai de grabă !.. Intr'o clipă !
[intr'o clipă !..

(*iese prin ușa din stânga*)

Vulpoiul. Ha, ha ! Ințeles'ați oare vr'un singur cuvânt
[măcar ?

Mă tem că hatmanul nostru e cu trei roate la car..

Răzeșul. Ce-ți spuneam eu dineoară ? Tot la vorba
[ceia vine.

Poticneala-i mare lucru... Măi Vulpoiule, nu-i bine !..

Vulpoiul (*furios*)

Măi ? Iar Măi ?..

Tănase. Noi perdem vremea, tot la fleacuri înși-
[rând...

Haidem. Pe toți căpitanii să-i aducem mai curând,
Hatmanul știe ce face. El învață, el răspunde,
Este datoria noastră ca să-l ajutăm ori-unde...

Eu știu că'n țara Moldovei unul e Răzvan, mă jur !
Păcat că-i Țigan... La dracu !.. Asta-i singuru-i
[cusur !

(*ies toți prin ușa din fund, pe când pe cea din
stânga intră Răzvan și Vidra*)

Răzvan. Da ! S'au împăcat cu Leșii...

Vidra.

Și cu păgânii ?..

Răzvan.

Firește !

Vidra. Trebuia tu să-i dai sfaturi...

Răzvan.

Dela mine nu primește...

Atâta-i mai rău ! Iubito, cată drept în ochii mei !

Drept !... Așa !... spune-mi acuma, nu citești nimic
[în ci ?

Vidra (cu nedumerire)

Sunt tulburi...

Răzvan. Tulburi ?.. Atâta ?.. Foarte bine ! Vrea să zică
Nici Aron-Vodă în ochi-mi n'a putut ceti nimică !..
Ochii mi-au fost cu credință...

(strângând pumnii și cu glas incet)

Vidro, Vidro !.. Eu voesc

Negreșit una din două : sau moarte, ori să domnesc !

Vidra. Asta-i și dorința Vidrei... Inșă trebuie amânată...
Nu-i timp...

Răzvan. Astăzi, astăzi, astăzi : sau astăzi, ori nici-
[odată

Aron se 'mpacă cu Leșii și cu ajutorul lor

Se 'ntărește la domnie, pe când eu sughiț și mor !

Aron se 'mpacă cu Leșii, și sabia-mi nu mai poate

Prin dușmani să mai slăvească, iar slava duce la

[toate !

Aron se 'mpacă cu Leșii... Fără nume, fără tron,

Ce fac eu ? Răspunde-mi, Vidro !.. Așa dară, jos

[Aron !

Vidra. Nu te grăbi, mă 'ngrijește o presimțire ciudată,
Și presimțirea femeii nu se 'nșeală niciodată.

Răzvan. Vorbe seci !

Vidra. O nu, Răzване ! chiar astăzi eu am visat

O vedenie grozavă, un lucru înfricoșat...

Maica ta 'n haine cernite din mormânt pășea spre

[mine,

Ochi-i se'necau în lacrimi, peptu-i gemea de suspine,

Și durerea-i plămădită cu mânia la un loc,

Îmi striga din gura-i moartă : piei nepoata lui

[Moțoc !..

Răzvan. Vise ! O nimica toată ! Luptătorul care'n viață
 Întâlnește la tot pasul însăși moartea față'n față,
 Încât i se pare acuma d'o potrivă morți și vii,
 Nu-l tulbură o nălucă ce sperie pe copii !...
 Ș'apoi unde-i acea Vidră, care-mi tot spunea odată
 De-a nu fi ca mici pârae, ci ca Dunărea cea lată ?
 Unde-i acea Vidră care zi și noapte mă 'nvăța
 Că pân' și iubirea țării e pofta de a se 'nălța ?
 Unde-i acea mare Vidră ale căreia cuvinte,
 Ca o sămânță mărunță, îmi cădea adânc în minte,
 Și din tainicele brazde ale sufletului meu,
 Prinzând rădăcini cu 'ncetul, desvelindu-se mereu
 Eșir' acuma deodată, pline de soc și de viață,
 Râzând de viscolii, ca bradul încins cu sute de brațe ?
 Unde-i Vidra ?.. De 'nainte-mi stă un chip tremu-
 [rător,

Ce de spaimă crede'n umbre și plânge de spaima lor.
 Așa ? Tu, ce-ai fost în stare, cu 'mbrânciri necon-
 [tenite

Pân' la marginea mării să m'aduci pe nesimțite,
 Tocmai astăzi, când ajungem la doritul nostru mal,
 Te 'ngrozește fața mării ce ridică val pe val ?
 Află dară, că degeaba unda muge, vântul geme ;
 Răzvan împins pân' aice, de furtuni nu se mai teme,
 Și călcând cu desperare peste undă peste vânt,
 Va ști să meargă 'nainte : sau la tron, ori la mor-
 mânt !...

*(Intră Răzeșul, Vulpoiul, Tănase și mai
 mulți căpitani)*

Vidra. Mă duc să mă'nchin, Răzване... Numai în zile
 [de goană

Omul uită necredință și 'nțelege o icoană !...

(iese)

Căpitaniii. Să trăești ?

Răzvan. Nu-i timp de vorbe !... Pe când viteazul
 [Mihai

Scaldă Țara Muntenească, dela Giurgiu pân' la plai

In sângele de năpârcă al urdiilor păgâne ;
 Pe când Jigmon Ungureanul, la hotarele române,
 Păscut cu noi împreună de șarpele veninos,
 Iși pune pieptul în luptă pentru crucea lui Hristos,
 Pe când Neamțul, Frâncul, Papa, țările creștine

[toate,
 S'au unit ca să doboare spurcata păgânităte ;
 Numai Leșii cei zburdalnici sunt cu Turcul în-

[țeleși,
 Iar Domnul Aron al vostru s'a tocmnit argat la
 [Leși !

Sunteți Români, și Români n'au suferit nici-

[odată
 Pe fruntea Domnilor țării măcar o singură pată !
 Un Vodă-i un fel de doftor, și norodul, frații mei,
 Nu-i dator să fie jertfa doftorilor celor răi !...
 Mulți Domni avuse Moldova, cei buni au domnit

[o vieață,
 Ceilalți au purtat cununa o singură dimineată ;
 Căci făcându-se lumină și soarele fiind sus,
 Poporul dă jos pe aceia pe cari poporul i-a pus !...
 Un Vodă, ca ori și cine, își ia plata după faptă...
 M'ați înțeles ? Vremea trece...

Căpitanii.

Jos Aron !...

Răzvan (arătând ușa)

Țara v'așteaptă !

(Căpitanii ies ; afară de Vulpoiu și de Tănase)

Vulpoiu. Să-l ucidem ?

Răzvan. Nu, lăsați-l... Domnii când nu mai dom-

[nesc

S'aseamănă cu strigoii ; ei umblă dar nu trăesc...

Vulpoiu. Bine !...

Răzvan. După ce-l veți prinde, să dați semne din
 pistoale !

Vulpoiu. Înțeleg !... Ș'apoi să facem ca norodul să se
 [scoale

Ș'adunându-se cu gloată, mic și mare pe maidan
 Să zbiere dobitocește : trăiască Vodă Răzvan !..

Răzvan. Pe Bașotă...

Vulpolu. Știu ! Cu dânsul voi avea chiar eu a
[face :
De mult îl pândesc de-aproape, că nici de frică
[nu-mi place !..

(iese)

Tănase. O să plec și eu îndată, numai o vorbă să-ți
[spui...

Faci rău !..

Răzvan. De ce ?

Tănase. Apoi bine, nu se cade ori-și-cui
A șede pe scaunul țarei...

Răzvan. Ce 'nsemnează ?...

Tănase. Proasta minte
Ar vrea să 'ndulcească vorba și nu găesc cuvinte...
Dă-mi voe să-ți spui pe față...

Răzvan. Spune verde ,moș-Tănase

Tănase. Despot fu Grec, Ioan-Vodă fu Armean și
[Iancu Sas..

Dar ori-și-cum până'acilea din mila dumnezeiască,
Noi n'am vrut nici un Vodă... știi ! Țara o să câr-
[tească,

Ce să-i faci !.. Mai bine hatman. Să nu fi fost tată
[tău !..

Răzvan. (încruntat)

Cum ?

Tănase. Apoi de ! Bătrânețe !.. Să ierte Dumnezeu.
(iese)

Răzvan. (se așează cu capul plecat pe mâini, apoi
se scoală, face în tăcere câțiva pași prin odaie, se
oprește pe loc)

Nu-i greu încă patru zile de a ne mai lupta'n ce-
[tate

Pân' ce tabăra lui Jigmon va lovi pe Leși la spate...
D'o camdată, până atuncia, nu ne temen de păgâni
Ramazanul lor mai ține tocmai două săptămâni...

M'am gândit bine la toate... Câte griji și câte trude
Numai ca s'apuci domnia !...

(cu tulburare)

Dar pistolul nu s'aude !...

(ascultând)

Nu !... Tot nu !...

(Iși freacă fruntea, se așează pe divan și pleacă
capul pe mâini)

Vidra (intrând încet)

Acum, iubite, nu-i timp a mai cugeta !

Steaua lui Răzvan e mare : încredere 'n steau ta !...

Fii bărbat în orice soartă : și'n cădere, și-n izbândă,

Privind cu sângele rece la răsplată sau osândă !

Răzvan (sculându-se)

Tu n'ai auzit pistolul ?

Vidra.

De nu vei avea noroc,

Blestemul o să izbească pe nepoata lui Moțoc,

Care din eupa măririi s'a străduit să te'mbete,

Și nici ea nu-i vinovată ! Nu !... Sunt neamuri cu

[pecete

În cari Dumnezeu sădește vr'un bine sau vr'un

păcat,

Ș'apoi toți d'același sânge îl moștenesc ne'ncetat !

Neamul lui Moțoc nu poate s'aibă altă cugetare,

Decât numai-numai-numai văpaea s'ajungă mare !...

Răzvan. Tu n'ai auzit pistolul?... Pistol !... Nu l-ai

[auzit ?

Spune !

(cu furie)

Ureche ! Ureche !...

(afară se aude o împușcătură)

A ! De-acuma s'a sfârșit !

Sunt Domn ! Tăriască domnia !...

(cu amărăciune)

Cât de lesne, cât de iute

Se răstoarnă Domnii țării, cel mult în zece minute

(căt're Vidra)

Dar tu numai spui nimica? Mai dineaură mi-ai zis
Nu știu ce... ba mi se pare... de l... îmi povestea
[un vis.

Mai spune-mi'l înc'odată...

Vidra (*ingenunchind*)

Îți mulțumesc, Doamne Sfinte.
C'ai auzit cu 'ndurerare o rugăciune ferbinte l...
(*se scoală*)

Crezut-ai dară, Răzvane, că se poate speria
De niște deșerte vise chiar o inimă c'a mea?
Gândit-ai dară, iubite, c'o nălucă muerească
Ar putea glasul mării în pieptu-mi să-l năbu-
[șească?

Vântulețul, ce adiează printre vițe din lăstar
Rămâne fără putere în fața unui stejar,
Pe care numai furtuna îl sgudue și-l sfarmă...

Răzvan. Furtuna?

Vidra. Cea mai cumplită!

Răzvan. Ești Doamnă, Vidro...

Vidra. Aici copilul se mișcă... Simțindu-l în sânul meu,
Uit toate și văd acuma, văd că's femeie și eu l...
(*așară se aud strigăte: să trăiască Răzvan Vodă*)

Răzvan. Ascultă, iubito Vidră! Ascultă scumpo so-
[ție l...

Sângele nostru din leagăn va moșteni o domnie l...
(*intră Șoltuzul și mai mulți târgoveți*)

Șoltuzul (*închinând lui Răzvan pe o tablă de argint
struguri și spice de grâu*)

După datina străbună, rămasă dela mai mari,
Eu, Șoltuzul ot-Suceava cu cei doi-spre-zece păr-
[gari.

Aleși ca să fim în fruntea târgoveților d'aice.
Dorim Mărielor Voastre ani mulți și viață ferice.
Incât să'ncingeți Moldova, asemenea unui brâu,
Numai cu livezi de struguri, numai cu câmpii de
[grâu;

Căci norodul, dând domnia, se mulțumește cu poame,
Ca să nu piară de sete și să nu moară de foame,

Răzvan. Primesc din mâinile voastre prinosul de bun
[ogur,

Ș'a fi părintele țării făgăduesc și mă jur :

Nu voi uita nici o dată, c'a Românului țarie

Este plugul și cântarul mai pre sus de boerie...

Soltuzul. Tot după vechi obicei, păstrate din veac
[în veac,

Ales'am din sânul nostru băiatul cel mai sărac,

Pentru ca Măriei Tale din gura-i copilărească

Să dea, fără să se teamă, o povață bătrânească...

Copile ! sărută poala îmbrăcămintei domnești,

Și cum vei putea mai bine, orația s'o citești !

Băiatul (*după ce sărută mâna ce-i întinde Răzvan*)

Măria ta !

Nu te supăra,

Ci fii bun a ne asculta !

Iți vom spune cam multe

Și mărunte,

Dar tot lucruri plăcute,

Să fie drag ori-și-cui să ne asculte.

O sută de ani să domnești,

Pe dușmani să-i biruești,

Pe vrăjmași să-i pedepsești

Pe Turci

Să-i pui în furci,

Pe Tătari

Să-i pui în pari,

Pe Leși și pe Cazaci

Să-i dai la draci

Alla să nu le faci ;

Pe Unguri și pe Nemți

Tot acolo să-i trimeți :

Ș'asa mai departe.

Ș'asa înainte

Ca toți să 'nvețe minte,

Ș'asa rânduri-rânduri

Ca toți să se puie pe gânduri,

Dar cu Moldovenii tei,
 Măcar de-o fi și rei,
 Măria ta să fi bun cu ei;
 Și de-i vedea unii desculți,
 Măria ta tot să-i ascuți:
 Căci norodul e cam năzdrăvan;
 Face multe pozne într'un an;
 Și țara'i cam nebună;
 Face multe pozne și 'ntr'o lună:
 Ba la 'ndemână
 Și 'ntr'o săptămână;
 Iar de nu te'i păzi
 Chiar într'o zi
 Mulle-i auzi!

Răzvan (dându-i o pungă)

Destul! Să trăești, băete!

(intră Răzeșul, Tănase și mai mulți căpitani)

Răzeșul.

Măria ta! Sănătate!

Isprăvit'am toată treaba fără multă greutate;

P'Aron-Vodă la răcoare în spătărie l'am pus;

Berii, Mitropolitul, pe toți la palat i-am dus;

Mai în sfârșit, lucru-i gata!

Răzvan.

Unde-i Bașotă

Răzeșul.

El are

Pe Vulpoiul cu toată ceata de vânători în spinare.

Răzvan. Bine dragii mei tovarăși!... Stăpânirea-mi

[în curând

La toți și la fiecare va da răsplată pe rând...

Sbierea (intrând iute, speriat, pierzând răsufletul, cu
 o lădiță în mână)

Jupâne!.. Mărite Doamne!.. Scapă-mă! Norodul

[pradă!

Sinete, zapise, țara, lumea-i în această ladă!..

Răzvan. Liniștește-te Jupâne! Averea-ți chiar pe

[maidan

O poți lăsa fără grijă în zilele lui Răzvan...

Sbiera (*răsufând mai ușor și făcând semnul crucei*)

In ladă tot e mai sigur !.. Părăluța cere pază :

Mai bine s'o ții sub chee, ca nimene să n'o vadă...

Vidra. Doamne, soțule, stăpâne ! Nu mă mai pot
[opri !..

Intr'un glas cu țara întreagă, viu a-ți ura și a-ți dori

O domnie fericită... Ba înc'ași mai vrea ca mâne

Tu să legi într'o cunună toate țările române,

Incă dela Marea Neagră pân'la falnicul Carpat

Să nu domnești ca un Vodă, ci ca Răzvan împărat.

Da, da, da ! Impărăția !..

Tănase (*trist*)

Ar fi bine d'ocamdată

Să rămânem cu Moldova !

Sbiera.

Ce om fără judecată !

Dar Moldova-i sărăcită ! Nu-i chip altfel s'o câr-
[pești

Decât unind la o laltă mai multe țări românești...

Două și două fac patru : cea mai dreaptă socoteală !..

Răzeșui. Vulpoi avuse dreptate... Nu mai cred în
[poticneală !..

Toate semnele sunt bune !... Măria Ta, la Palat

Ne-așteaptă Mitropolitul cu toți boerii din sfat...

Răzvan. Să mergem ! Voesc acuma din gura domniei
[mele

Țara s'audă nădejdea d'a scăpa din zile grele.

Sbiera (*cu umilință*)

Stăpâne prea-milostive, unde-i merge, merg și eu :

Lada mea e'n siguranță numai lângă Domnul meu...

(*Toți se pregătesc a ieși*)

Vulpoi (*intră cu spaimă*)

Perduți !..

Toți. Ce veste ?

Vulpoi. Vătavul...

Toți. Ce-i ?...

Vulpoi. Bașotă...

Toți. Zi !..

Vulpolu. Trădare !
Scapă din mâinile mele, deschide poarta cea mare,
Leșii au umplut cetatea !...

(*Sbierea cade mort, fulgerat de apoplexie*)

Răzeșul (clătind din cap)
Poticneala !...

Tănase. Eu știam
Că nu se cădea s'apuce scaunul țarei orice neam.

Vidra (luând pe Răzvan de mână)
Iubite ! Nu sta pe gânduri... Când soarta te pri-
[gonește,

Fii mândru chiar în cădere !...

Căpitanii. Măria Ta ! Poruncește !...

Vidra. Și ce s'asteptați voi oare dela viteazul Răzvan,
Decât paloșul în mână, și'nainte la dușman ?

Răzvan (scoțând sabia)
Să trăiască neagra moarte ! Ne cunoaștem foarte
[bine !...

Cine vrea s'o strângă'n brațe, iată calea ! După
[mine !...

*Moartea-i mireasă,
Mormântu-i casă,
Viermii sunt nași,
Hai la vrăjmași !*

(*iese urmat de căpitani*)

Vidra. Moarte !... Moarte !... Dar se poate ? Moară
[oamenii cei mici,

Precum călcâiul turtește mușuroiul de furnici ;
Omul însă, care lumea pe palmă-i ar vrea s'o poarte,
Zodia-i scrisă pe frunte, respinge pismașa moarte !...
(*se gândește*)

Dumnezeule puternic ! De ce mai faci uriași,
Dacă'n rând cu toți piticii, pradă morții vrei să-i
[lași ?

Cum ? Cereasca ta dreptate se pogoară pân'la fiară :
Vulturul trăește veacuri, iar musca deabia o vară,
Și numai omul cel mare, Stăpâne, Tu-l osândești.
(*se cutremură*)

O, nu, nu! Răzvan nu moare!... Orice pai în
 Trebuie s'aibă vr'o ursită, o țintă, vr'un scop a-
 [astă lume
 [nume,
 La care-i dator să meargă, de vântul sorții împins,
 Și cade numai atunci când este semnul atins!...
 Calea lui Răzvan e lungă și degeaba se desfășoară:
 Pân'la capăt e departe... Răzvan nu poate să
 [moară!
 Nici chiar Dumnezeu el însuși nu schimbă ceea
 [ce-i scris!..

(iute)

In genuchi, Vidro!...

(îngenuchează și ridică ochii în sus)

Iertare!...

(cu spaimă punând mâna la ochi)

Visul meu!... Grozavul vis!...

(sculându-se cu tărie)

Și de ce eu stau aice, când Răzvan înfruntă focul!?...
 Dați-mi armă! Lângă dânsul, în primejdie mi-e

[locul...

(se repede la armătura de pe perete și se oprește)

Dar copilul meu, o Doamne!

(se cutremură)

Ce-aud?

(Din spațiu răsună o voce ca un ecou):

Dar copilul meu?

(Vidra cu groază își întoarce fața spre ușă, ca și
 când ar vedea pe cineva acolo)

Muma lui Răzvan!... Mă 'ntreabă... Și ce-i pot
 [răspunde eu?

(făcând semnul crucii)

Piei, năluco, piei! Sunt mamă!

(face un pas îndărăt)

Nu te apropia!

(răsună iarăși ecoul)

Sunt mamă !..

(Vidra zdrobită de emoțiune se aruncă pe divan)

Ea vrea dinte pentru dinte ! Muma mumei cere
[seamă !..

(face o mișcare și se scoală cu energie)

Oare nu mai sunt eu Vidra ?

(abătută)

E cumplit al mumei dor,

(pe prag apare Răzvan, greu rănit ținut de Vulpoiu și de Răzeșul. Vidra se repede înaintei)

A ! Scăpat ! Ce fericire ! Tu !

Răzvan *(cu glas slab, pe când Vulpoiu și Răzeșul îl pun pe divan)*

Am biruit și mor !..

(arătând la cadavrul lui Sbierea)

Nu-mi ziceai tu oare Vidro, să fiu întocmai ca
[Sbierea ?

Eu cu cinstea și mărirea ! el cu prada și averea ?
(Vidra îngenunchiază și-și ascunde fața în mâini)

Dar ce-i mai trebuie acuma mii de galbeni în gră-
[mezi ?

Ce-mi folosește domnia ? Pe amândoi aci ne vezi
Praf... pulbere și cenușă ! Nebun, ce din lăcomie,
El pentru o biată lescae, eu pentru un ceas de
[mândrie !

Necruțând nimica'n lume, neștiind nimica sfânt,
Uitam că viața-i o punte dintre leagăn și mor-
[mânt !

(cu durere)

Mi se'ntunecă vederea, dar văd ceva mai departe...
O jumătate din mine de cealaltă se desparte...

Ah, veniți, veniți cu toții !.. Unde-i bătrânul Tănase ?

Răzeșul. Apărându-te pe tine, mort în luptă a rămas !
(Vulpoiu plânge)

Răzvan *(în agonie)*

Țigan !.. Țigan !.. Apă !.. Apă !..

(cade mort peste Sbierea)

Răzeșul.

Decât o așa domnie,
Mii de tunete, mai bine, un petec de răzășie!
Zmeul zmeilor să 'ncapă într'o șchioapă de mor-
[mânt!

Vulpoiul (cu spaimă)

Nu vezi că-i moartă și Vidra? N'a zis un singur
[cuvânt,
Nici-o vorbă, nici un țipăt privind pe Răzvan că
[moare...

Vidra (sculându-se liniștită)

Voi puteți vorbi ș'a plânge!...

Vulpoiul.

Doamnă!...

Vidra.

Pe voi nu vă doare!..

Răzeșul (cu furie)

Dar tu l-ai ucis, ciocoaică! Tu la moarte l-aduseși
O să mi-o plătești acuma, tune-fulgere!
(Scoate cuțitul și voește s'o lovească)

Vidra (cu sânge rece arătând la ușă)

Să ieși!

(Răzeșul lasă mâna în jos și pleacă capul)

Institutul Pedagogic de 3 ani Buc.
BIBLIOTECA

SFÂRȘIT

anul 1934

LEI. 20.-

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
2017

BIBLIOTECA
Școala nr. 100